

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:

za STO in Italijo pri upravi v Trstu ul. S. Frančiška 29 za cono B pri Centru tiska v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7
Cena lista: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 19. avgusta 1950

LETO PETO številka 227

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.

LJUDSKI
TEDNIK

FOTO MAGAJNA

Ob vodnjaku v Dolini

Kronika

Gospodarsko-socialni svet OZN zaseda v Zenevi. Jugoslavija je bila na tem zasedanju izvoljena v komisijo za gospodarstvo, zaposlenost in razvoj ter v komisijo za človečanske pravice.

Zapadnoevropske države, ki se pogajajo za pristop k Schumanovemu planu so zasedale te dni v Parizu. Delegati so dobili poročila, ki so jih izdelali odbori konference po šesttedenskem delu. Sedaj je bila konferenca prekinjena do 31. avgusta.

Konservativci optožejo Attleeja, češ da je on tisti, ki je povzročil razkol med angleško in ameriško politiko glede Formoze s tem, da je Anglija priznala vlado LR Kitajske. Pravijo, da so Američani zahtevali po diplomatski poti, naj Angleži sporoče, kaj mislijo storiti, če bo Maoce Tung napadel Cankajsko na Formozo. Američani se baje tudi pritožujejo zaradi angleške počasnosti v zvezi s pošiljanjem angleških čet na Korejo.

Princ Baldwin je prisegel na skupni seji obeh zbornic. Obe zbornici sta se prej odobrili ukaz, ki daje princu kraljevske pravice do njegove polnoletnosti. Dviletarski je podal ostavko vlade. Novo krščansko-socialno vlado je sestavljal Van Zeeland in ji postavil za predsednika Josepha Pholiena. Pholien je pravnik in je bil leta 1938-39 pravosodni minister v Spaakovi vladi. Van Zeeland je zunanji minister, Joseph Meurice minister za zunanjo trgovino in evropski svet, Maurice Brasseur je notranji minister, Degreer bo odgovarjal za vojsko, Van Houtte pa za finance.

MEDTEM KO SO GENERALI DOSTI HITREJŠI...

REŠEVANJE KOREJSKEGA SPORA SE V VS HAR NOČE PREMAKNITI Z MRTVE TOČKE

ŽE CELIH 17 DNI ISTA PESEM

Taktika, po kateri se v Varnostnem svetu nikomur ne mudi reševati korejskega spora, se vleče sedaj že celih 17 dni. Delegaciji ZSSR in ZDA se obtožujeta druga drugo, kot bi čakali, kdo se bo prej naveličal. Lovijo se pri posameznih točkah. Poglejmo, kako so zapravljali čas prejšnji četrtlet po neuspelem »privatnem sestanku».

Sejo otvori sovjetski delegat. Kuomintangov delegat zahteva, naj predsednik izda sklep, po katerem se na seji sveta povabi južnokorejski delegat, kot je bilo sklenjeno že 25. julija. Austin nato govori o tem, da je ZSSR preprečila, da bi bil dosežen mir na Koreji. Malik vidi v tem obrekovanje in zahteva, da prično reševati sovjetski predlog, v katerem se zahteva, naj OZN prepove ameriškemu letalstvu bombardiranje na Koreji. Nasprotno vztraja Austin pri tem, da povabijo Južno Korejo na sejo. Anglež Gladwin Jebb podpre Austina (ZDA). Malik pa odgovori, da ne more izdati sklepa in se o tem ne more tudi zato glasovati. Seja se zaključuje.

Dobro naučena igra s primerno razdeljenimi vlogami.

Debatu o tem, ali naj se povabita severno in južnokorejska predstavnik na sejo Varnostnega sveta, se je nadaljevala v petek. Obe stran-

ki sta zatrjevali, da sta za mirno rešitev korejskega spora v Varnostnem svetu. Seja je bila zaključena, ko je bil seznan govornikov izčrpan.

Na seji v ponedeljek je prišel na dan indijski delegat s predlogom, v katerem lahko vidimo nekako nadaljevanje Nehrujeve akcije.

NADALJEVANJE NEHRUJEVE POLITIKE PO INDIJSKEM DELEGATU

Indijski delegat Benegal Rau je predlagal ustanovitev komisije šest nestalnih članov Varnostnega sveta, ki naj bi proučila vse predloge za »mirno in pravično« rešitev na Koreji, včevši predloge za bodočnost te dežele, in naj bi svoja priporočila predložila Varnostnemu svetu. Varnostni svet bi lahko proučil tudi predloge, ki so jih že postavile ZDA in Sovjetska zveza, ter one, ki jih je postavila komisija OZN za Korejo, ter upošteval vsa pričanja, ki bi jih smatrala za koristna. Komisija bi objavila svoje predloge za bodočnost Koreje po prenehanju sovražnosti in po umiku severnokorejskih čet onstran 38. vzporednika.

»Ta postopek — tako je izjavil indijski delegat — bi omogočil prekinitve razpravljanja o dveh osnutkih za poravnavo spora, o katerih sedaj razpravljajo v Varnostnem

svetu, ter pridobitev na času, kar bi lahko dalo dobre rezultate. Komisijo bi sestavljali nestalni člani Varnostnega sveta, ker tem ne bi mogel nihče očitati ekspanzionističnih težej na Koreji. Benegal Rau je končno izjavil, da bo predložil svoj predlog v obliki resolucije, če bo naletela na zadostno podporo pri ostalih članih Varnostnega sveta.

V četrtek je Malik nenadoma sklical »privatno« zasedanje. V krogih OZN so mnenja, da je bila ta seja v zvezi z indijskim predlogom. Kot vse kaže, pa ni prišlo o njem do diskusije, ker je Malik zopet našel sredstvo, da se stvari izogne. Izjavil je, da je treba preje urediti vprašanje postopka (o katerem se že kregajo 17 dni), t. j. vprašanje vabila predstavnikom korejskega ljudstva.

Pravijo, da indijska delegacija ni dobila zadostne podpore pri stalnih članih glede predloga za sestavo komisije nestalnih članov Varnostnega sveta. Zato tudi v četrtek ni predložila najavljene resolucije.

Na seji je jugoslovanski delegat dr. Aleš Bebler izjavil, da smatra indijsko priporočilo kot konstruktivni predlog za mirno rešitev korejskega spora in da se temu predlogu pridružuje. Izjavil je še, da bi napori nestalnih članov Varnostnega sveta, katerih podporo je indijski delegat zaprosil, nudili jamstvo, da bi se korejsko vprašanje reševalo na dezinteresiran način. Pri-

pomnil je, da če je Jugoslavija do sedaj zavzemala bolj stališče zadržanja v korejskem vprašanju, želi vendar prispevati k mirni rešitvi spora.

Norveški delegat Pa je s svoje strani izjavil, da bo povedal svoje mnenje o indijskem predlogu kasneje.

Na seji je Austin še izjavil, da je za to, da se razpiše na Koreji volitve. Volitve naj bi bile tudi na severu in naj bi jih nadzorovala komisija OZN. Austin je še dejal, da svobodna in neodvisna Koreja ne bo ogrozila SZ.

Malik Pa je takole govoril: »Čemu govoriti o volitvah, čemu govoriti o ustanovitvi komisij za mirno rešitev spora, ko imajo ZDA jasno pred očmi razširitev korejske vojne?« Pripomnil je, da ZDA sabotirajo sovjetski predlog in da s pomočjo maršaliziranih držav preprečujejo rešitev spora. »Sovjetska zveza — je pripomnil Malik — je pripravljena aktivno sodelovati za rešitev spora v okviru Varnostnega sveta in zastaviti svoj vpliv v tem smislu, toda ameriška delegacija se upira temu. Res je, da je sovjetski vpliv v mednarodnih vprašanjih velik — je dejal Malik — toda gotovo je, da Sovjetska zveza ne bo zastavljala svojega vpliva v smislu, kakor ga želi Acheson. Varnostni svet bo lahko predstavljal središče modrosti, če ga vodilni krogi ZDA ne bodo spremenili v središče sile in prisiljevanja. Končno je Malik zaključil: »V imenu vlade Sovjetske zveze poziva sovjetska delegacija Varnostni svet, naj vrši poverjeno mu nalogo, ki obstaja v ohranitvi miru in varnosti ter ureditvi korejskega spora.«

Po Malikovih izjavah se je seja Varnostnega sveta odložila na torek

IZJAVE TRYGVE LIEA

Ko je Trygve Lie uvidel, da Varnostni svet ne pride nikamor v svojem »reševanju« korejskega vprašanja, je odšel na svoj letni dopust. Ob svojem prihodu v Oslo je dal nekaj izjav, ki so zelo važne. Dejal je: »Se vedno verjamem, da noben državnik, ki ima čut odgovornosti, ne bo napravil korakov, ki bi lahko dovedli do nove vojne.« Nato pa, da še upa v razvoj, ki naj zajame kitajskemu ljudstvu — 457 milijonov ljudi — dejansko predstavništvo v OZN, do katerega ima pravico. Spopad na Koreji pa je izredno otežkočil rešitev tega vprašanja.

Lie je še povedal, da ne bo kandidiral na prihodnjih volitvah za glavnega tajnika OZN. Glede Tibeta je dejal, da predstavlja težko pravno vprašanje.

Glede svojega »mirovnege programa«, ki vsebuje deset točk, in ki je na dnevnem redu jesenskega zasedanja glavne skupščine, je Lie izjavil: »Če bo korejski konflikt do tedaj rešen, ali bo blizu rešitve, tako da bo mogoče načrti druga vprašanja, upam da bo mogoče priti do kakšnega sporazuma.«

POLOŽAJ NA FRONTI

Medtem ko se v Varnostnem svetu stvari kar nočejo premakniti naprej, se dogodki na sami Koreji razvijajo z bliskovito naglico. Glavno mesto Južne Koreje Taegu je tik pred padcem. Fronta pred mestom je dolga 24 km in severnokorejske čete so že v napad po dobro opravljeni topniški pripravi. Po poročilih od večeraj, so bile severnokorejske čete oddaljene od mesta samo še 8 km. Iz mesta se selijo uradi in vojska. Bolj na severu je padlo mesto Vaegan. Severnokorejske čete so prodrele čez reko Naktong tudi pri Kunwi in tudi od tam podprle svoj napad na mesto Taegu. Zaradi grožnje na severu so morali Američani prestaviti del svojih mornariških strelcev z odseka Chingju na srednji tok reke Naktong. Grožila jim je tudi nevarnost, da bodo te čete zaradi severnokorejskega pritiska pri Yongsanu kmalu na tem, da jih obkolijo. Tudi na vzhodni obali pri mestu Pohang se severnokorejski val počasi premika proti jugu.

Verjetno bodo morali Američani z Južnokorejci zopet popravljati svojo frontno linijo. Vendar nimajo v smeri svojega unikata nobenih večjih naravnih postojank, kot je bila na primer reka Naktong, s katerih bi se mogli dalj časa upirati pritisku s severa.

Kot vse kaže, bo vojaška faza korejskega spora kmalu dokončana.

OB ZASEDANJU EVROPSKEGA SVETA

Te dni je v Strassburgu zasedal Evropski svet. Ker prvič pišemo nekaj več o tej organizaciji, je dobro, da podamo nekaj zunanjih oblik tega sveta. V njem so poleg Francije, Anglije, Italije, Irske in nordijskih držav zastopane še države Beneluxa. V njem so zastopani predstavniki vlad in strank posameznih držav. Anglija ima po 18 predstavnikov v skupščini, prav toliko tudi Francija in Italija, Švedska, Belgija in Nizozemska pa imajo samo 6 predstavnikov.

Naloga tega sveta naj bi bila po prvem paragrafu: »Braniti in razvijati ideale in principe, ki so skupna last.« Ta definicija je tako elastična, da se sedaj, po enoletnem obstoju tega sveta, zapadni listi upravičeno sprašujejo, kakšna je naloga tega sveta.

»Ali predstavlja zapadnoevropska skupščina skupno narodov, ki bi lahko imela veliko bodočnost?« se vprašuje angleški list »Sunday Times«. »Le-ta ne predstavlja Evrope«, piše list, »ker je polovica Evrope za železno zaveso. Ne predstavlja niti zapadne civilizacije, ker je zadnja vojna pokazala, da se zapadne civilizacije ne morejo obržati brez pomoči Amerike in Britanskega imperija. In dalje. Če pa naj ne obsega Velike Britanije, bo nujno padla pod gospodstvo Nemčije in tako izgubila zaupanje Francije.«

Da si tudi v samem Evropskem svetu niso na jasnem, kakšne naloge naj ima, nam potrdi govor angleškega delegata Roberta Boothbysa (konservativca), ki je prejšnjo sredo izjavil: »Ničesar nisimo dokončali v zadnjih 12 mesecih, razen nekaj poročil. Ne vem, kdo je ta poročila bral, jasno pa je, da jih komite ministrov ni bral.«

Ceprav Evropski svet ni poklican razpravljati o vojaških vprašanjih, se je tam o tem zelo veliko govorilo. Zanimivo je stališče zahodnoevropskih delegatov, ki so prvič sodelovali v Strassburgu. Pri vprašanju ponovne oborožitve Nemčije, so povzeli tudi oni besedo. Dr. Gerstenmaier je izjavil, da je večina Nemcev proti ponovni oborožitvi in da nemška mladina direktno sovraži vse, kar je v zvezi z vojno. Samo v resnično skupno ev-

ropskem okviru je »mogoče«, da stopi Nemčija v vojaško zvezo. Karl Smidt je pa to stališče naslednji dan v imenu nemških socialdemokratov še dalje razvil. Dejal je, da morejo na nemške regimente računati šele v primeru, da »ustanove združeno evropsko armado, oboroženo z modernim orožjem«.

Švedski zastopnik (Švedska ni v Atlantskem paktu) se je potem pritožil, zakaj sploh govorimo o vojaških stvareh v Evropskem svetu, ko sta za to poklicana Zahodna Evropa in Atlantski pakt.

Potem ko je Reynaud predlagal Churchilla za evropskega vojnega ministra, se je oglašil k besedi sam Churchill. Nastopil je s predlogom, naj bi Evropski posvetovalni odbor zahteval ustanovitev evropske enotne vojske.

Omenil je tudi dogodke na Koreji ter nato prešel na Nemčijo in dejal: »Zelo sem srečen, da so tudi Nemci prišli med nas, da delijo z nami našo nevarnost in da povečajo našo silo. Pozivam skupščino, naj našim prijateljem Nemcem zagotovi, da bomo njihovo varnost in njihovo svobodo imeli za sveto kakor našo.«

Na koncu svojega govora je dejal, da je treba povečati vsa sredstva, da se zaustavi komunistično napredovanje. Nato je predložil resolucijo, s katero zahteva takojšnjo ustanovitev enotne evropske vojske, ki naj bi bila pod vodstvom evropskega obrambnega ministra, kateri bi bil podvržen evropski demokratični kontrolni in bi funkcioniral s sodelovanjem ZDA in Kanade.

Ta njegov predlog so pri glasovanju sprejeli z 89 glasovi proti 5 in 27 vzdržanimi. Proti so glasovali vsi irski delegati, vzdržali pa so se angleški laburisti in Švedi. Pri glasovanju so irski delegati zopet sprožili vprašanje delitve Irske in označili Veliko Britanijo kot okupacijsko državo. Izglasovali so potem še resolucijo, ki obsoja napad na Korejo.

Kljub izglasovanemu predlogu pa morajo o njem še razpravljati posamezni nacionalni parlamenti.

Iz Strassburga je Churchill takoj odšel k Attleeju skupno z Ednom in liberalcem Daviesom. Skupno so

Zasedanje evropskega sveta

od Attleeja zahtevali, naj skliče takoj parlament, da bodo v njem razpravljali o povečanju britanske oborožitve in podaljšanju vojaške službe.

Stališče laburistov o tem vprašanju je bilo že vnaprej jasno. Ti so že v Strassburgu poslali proti Churchillu svojega zastopnika Hugh Daltona, ki se je lotil Churchilla na tak način, da so imeli v dvorani nekaj sneha.

Veliko je govoril na tem zasedanju Schuman o svojem planu. Po besedah, ki jih spregovoril v svojem in v imenu francoske vlade, naj bi njegov plan imel naslednja dva cilja: racionalizirati produkcijo in znižati cene, da bodo dostopne za vse. Z ozkim sodelovanjem na polju osnovnih industrij se bo tako ustvarilo večno pomirjenje med Francijo in Nemčijo. Na koncu pa je zaključil: »Zaključiti moramo končno s temi samo simboličnimi pogajanjili«.

Angleži so bili zopet tisti, ki so morali pokvariti Schumanu vsa dobro voljo. Laburist Edelman je izjavil, da se bo Anglija še nadalje upirala Schumanovi zamisli o mednarodni oblasti. »Nismo pripravljene — je dejal — prepustiti nadzorstvo naše industrije premoga in jekla mednarodni oblasti, ter je pripomnil, da odklonitev Velike Britanije, da bi prisostvovala razgovorom v Parizu o Schumanovem načrtu, ni bila posledica nerazumevanja, pač pa rezultat popolnega razumevanja namenov Schumanovega načrta.

Konservativec Karel Mac Millan pa je šel še dalje in je predlagal

predlog, ki je povsem različen od Schumanovega.

Po britanskem predlogu se ne bi ustanovilo mednarodno politično oblastvo, ampak posebno »administrativno vodstvo«, ki bi ga ustanovili komite ministrov Evropskega sveta. Ta organ bi bil pooblaščen, da imenuje nižje organe, ki bi spravili v sklad carinski postopek ter prevoz in cene premoga in jekla posameznih udeleženi držav, in da bi izdelal načrt za skupno politiko cen premoga in jekla. Po britanskem načrtu bi vsak član ministrskega komiteja, katerega država proizvaja premog in jeklo, imel tolikšno število glasov, ki bi bilo v sorazmernju z industrijsko zmogljivostjo njegove države. Novi upravni organ bi izdelal pogodbo, ki bi jo ratificirali parlamenti, vrhovno sodišče v Haagu pa bi bilo pristojno za reševanje pritožb.

Zasedanje še traja.

V tem trenutku bi Evropski svet nekako takole karakterizirali: Evropski svet je v okviru dogodkov na Koreji dobil drug značaj kot ga je imel še lani. Težišče problematike, ki se je vrtilo splošno okoli zedinjevanja Evrope in raznih etap tega procesa, kot je n. pr. Schumanov načrt o združitvi zapadnoevropske industrije premoga in jekla, se je premaknilo drugam. Zapadni listi poudarjajo, da o kakšni homogeni armadi sploh ni govora, dokler bodo obstajali različni politični in ekonomski sistemi v okviru zapadnih držav. Gre zaenkrat le za predlog in poskus vsaj v osnovi koordinirati varnostne ukrepe zapadnoevropskih držav.

Zanimiva je politika velikih sil v povojni Avstriji. Ne bo odveč, če si jo malo približe ogledamo.

Po prihodni zavezniških armad so bile v Avstriji odobrene od okupacijskih oblasti tri politične stranke: KPA, socialistična stranka (nadaljevanje bivše oportunistične socialdemokratske stranke, prepovedane leta 1934) in avstrijska ljudska stranka (nasledniki krščansko socialne stranke, v katero so se vključili ostanki starih meščanskih strank). V provizorni Rennerjevi vladi, ki je bila osnovana maja 1949 od Sovjetov in priznana pozneje od ostalih zaveznikov (20.10.1945), so bile zastopane vse tri stranke po paritetnem principu.

Ob volitvah v parlament je dobila ljudska stranka (25.11.1945) 85 poslaniških sedežev, socialisti 76, KPA pa samo 4. Tako se je oblast utrdila zopet v rokah ljudi iz bivše krščanske socialne in socialdemokratske stranke, ki nosijo odgovornost za likvidacijo demokracije, fašistično diktaturo Dollfusa in pripravo za Anschluss. Osnovana je bila koalicijska stranka s Figlom na čelu, v kateri so formalno sodelovali tudi komunisti z enim ministrom.

Istočasno so z volitvami v deželne skupščine in pokrajinske vlade (Avstrija je zvezna republika, sestavljena iz 9 pokrajin — Länder) v glavnih črtah obnovili avstrijsko državo po ustavi iz leta 1929.

9. julija 1945 so velike sile razdelile Avstrijo na štiri okupacijske cone. Prvi sporazum o mednarod-

POVOJNA AVSTRIJA V LUČI POLITIKE VELIKIH DRŽAV

nem kontrolnem mehanizmu (4. jul. 1945) je določil naloge okupacijske uprave: Izvesti se morajo odredbe deklaracije o porazu Nemčije, postavitve avstrijskega upravnega aparata in priprave za postavitve svobodno izbrane avstrijske vlade. Vse notranje pravice, zakonodaja in zunanji posli so bili s tem predani avstrijski vladi in parlamentu. Zavezniška kontrolna komisija ima pravico staviti veto na odločbe vlade ali parlamenta. Vendar je zato potrebna soglasnost vseh štirih predstavnikov v kontrolni komisiji. Do takega soglasja pa prihaja zelo redko. Ker pa zakoni stopijo v veljavo 30 dni potem, ko so bili izdani in če seveda komisija ni nanje dala veta, to v praksi pomeni, da stopijo vse avstrijske odločbe in zakoni v veljavo ne glede na mnenje v kontrolni komisiji.

Vendar pa okupacijskim silam preostane še precej sredstev, da morejo zavarovati svoje interese in se aktivno vmešavati v avstrijske notranje zadeve. Ena izmed sredstev sta policija in vojska so- dišča okupacijskih sil. S tem sred-

Medtem ko se v Berlinu od časa do časa zaostri mrzla vojna in na Koreji predstavnika obeh blokov prekušata drug na drugem nove izsledke vojne tehnike, je položaj v Avstriji skoro približno tak, kot je bil pred štirimi leti in pol. Na Schwarzenbergplatzu plapolajo še vedno vse štiri zastave bivših vojnih zaveznikov. V skupno upravljanem 1. okraju korakata še vedno skupaj ruski in ameriški vojak. V jeepih medzavezniške vojaške policije sede še vedno skupaj ruski, ameriški, angleški in francoski vojak, se počasi vozijo po okraju in s tem razkazujejo za današnje dni redek primer svetovnega sporazumevanja. Res je sicer, da vlada v zavezniškem svetu na Dunaju večkrat vroče ozračje: vendar zaseda ta svet redno in tudi dosega v dnevnih vprašanjih po normalni poti kompromise in rešitve, prav tako kot jih je pred štirimi leti in pol.

stvom so si pomagali Američani proti KPA. Veliko ylogo so na primer imela britanska vojaška so- dišča v borbi proti koroškim Slo- vencem. Nič manj se ne poslužuje tega sredstva sovjetske oblasti. Velik vpliv imajo posamezne okupacijske sile na same politične stranke. Socialisti se raslanjajo na vzor angleških laburistov, ljudska stranka je ameriška stranka, Pod- rejenega odnosa KPA do sovjetske okupacijske oblasti pa ni treba niti naglasiti. Okupacijske oblasti nadalje silijo svoje ljudi na ključne položaje državne uprave. Se večji vpliv in kontrolo imajo oku- pacijske oblasti nad gospodarstvom.

Z Marshallovim planom so Ameri- čani svoj vpliv še povečali. Sovjet- ske oblasti pa so si zavarovale svoj vpliv z obsežno mrežo svojih pod- jetij, (bivša nemška lastnina), ter imajo v svojih rokah avstrijsko proizvodnjo nafte, obenem pa kon- trolirajo in regulirajo tudi ves blagovni promet na mejah svoje cone.

Prva Figlova vlada ni rešila tež- kega položaja po vojni. Njene odločbe so imele namen ozdraviti kapitalistično gospodarstvo na račun delovnega ljudstva. Ob priliki izdaje zakona o valutni reformi le- ta 1947 je šla KPA iz vlade. Tudi regulacija cen je šla na račun de-

lavec. Vprašanje bivših nacistov so reševali birokratsko. Med ved- no bolj rastočim nezadovoljstvom se je pojavljalo vprašanje četrte partije. KPA je bila preveč odvisna od politike ZSSR, da bi mogla zbrati avstrijske delavce v borbi za narodno neodvisnost in zaščito na- cionalnih interesov. Konec 1948 se je ločila leva skupina socialistov od svoje stranke (Ervin Scharf). V pričetku je imela precejšnje uspe- he. Vendar pa so stopili v volivni borbi v blok KPA, solidirali z njeno politiko in neuspeh ni izostal.

Na takem političnem polju se je pojavila še »zveza neodvisnih« S Herberlom Krausom na čelu. Ta skupina je pričela zbirati bivše na- ciste. KPA ni storila proti tej stranki ničesar, pač pa so se proti njej strastno borili ljudje iz ljud- ske stranke. S pomočjo sovjetskega delegata v kontrolni komisiji so šli »neodvisni« na volitve. (9. 10. 1949). Po obširni in razburilivi kampanji so volitve izpadle takole: ljudska stranka 77 sedežev v par- lamentu, socialisti 67, »neodvisni« 16, levi blok 5. V novem parlamen- tu je ljudska stranka izgubila ab- solutno večino, toda ta izguba ni šla v korist naprednih sil, temveč je bil položaj reakcije še pojačan z zvezo »neodvisnih«.

7. 11. 1949 je bila sestavljena no- va Figlova vlada. V njej ima Ljud- ska stranka 7 ministrskih stolčkov, socialisti pa 6.

Najvažnejše avstrijsko notranje vprašanje po sestavitvi nove vlade je bila ojačena borba delavcev za izboljšanje življenjskih pogojev. Prišlo je do demonstracij v Graecu, Celovcu, Innsbrucku. KPA ni vo- dila te borbe, v Celovcu je celo s svojimi manevri razbila demon- stracije. Teh borb se KPA ni ude- leževala, izkoriščala jih je samo v parlamentu v korist svoje frakcije. V proračunski debati (pričetek 1. 2. 1950) bi lahko na podlagi za- konskega predloga, ki ga je pre- dložila vlada, kritizirala celotno vladno politiko. Medtem pa so ko- munistični poslanci samo obtože- vali vlado, češ da je ona kriva, da še ni bila sklenjena mirovna po- godba. Jasno je, da so s tem mogli poslanci ostalih skupin jasno po- kazati na KPA kot poslušno orodje Moskve in jo obtožiti veleizdajstva.

Zanimiv je tudi razvoj glede »neodvisnih«. Znano je, da je ZSSR izkoristila uspeh »neodvisnih« kot enega izmed argumentov za svoje stališče, češ da je sklenitev mirov- ne pogodbe nemogoča, ker ni bila denacificacija dovolj uspešna. To stališče je izvalo močno reakcijo v vladnem tisku. Zvezo neodvisnih so označili kot »instrument avstrijske sovjetske politike«. »Wiener Tageszeitung« je zapisala, da »so komunisti z njo sklenili pakt pred in po volitvah«. Letos februarja so pričele sovjetske okupacijske obla- sti kampanjo proti neodvisnim. Maja meseca je objavilo zvezno vodstvo neodvisnih, da je pokrajins- ko vodstvo v Dolnji Avstriji iz- menjano zaradi »zvez s prokomuni- stičnimi elementi«. To frakcijo vo- di bivši SS oficir Slavik, ki je iz nje ustanovil »Nacionalno ligo«. Na skupščini te lige je Slavik na Dunaju jasno povedal, da je nacist in zastopa stališče za »sporazum z Vzhodom«. Dejal je še: »Samo neo- fašisti so ostali v zvezi neodvisnih, prvi nacisti pa bodo našli pot do Nacionalne lige!«

Letos 7. maja so bile občinske volitve v Dolnji Avstriji. Na njih je KPA od prejšnjih 11 županov do- bila samo še enega.

Ker se je perspektiva odho- da okupacijskih čet odmakni- la v nedogled, je avstrijska vlada izdala 9. marca noto velikim silam s 23 predlogi za olajšanje oku- pačjskega režima. Zaprane sile so v odgovor na to noto izjavile, da bo- do namesto dosedanjih vojaških v- sobokih komisarjev postavile civilne visoke komisarje, ki bodo obenem tudi diplomatski predstavniki teh držav. Sovjetski predstavnik v z- zvezniški kontrolni komisiji pa je zagovarjal stališče, po katerem se morajo velike sile najstrože držati kontrolnega sporazuma.

Kako so dozoreli odnosi «med dvema najmočnejšima silama na svetu»

Ko danes ocenjujemo mednarod- ni položaj, je prav, da se ozremo malo nazaj. Spomnimo se na leto 1946, ko je revolucionarni val de- lavstva v Franciji in Italiji močno majal obzidja reakcionarne trdnjave. Francoska KP je dobila na vo- litvah največ glasov. Thorez je bil kandidat za predsednika francoske vlade. Francoska buržoazija je bila v stiski. Blum je poteval v London in Washington, Churchill pa se je izkrcal v Dunquerqueu. V Parizu so ga sprejeli kot osvoboditelja Francije. Stvar delavskega razreda Francije in Italije pa še vedno ni bila izgubljena. Sovjetska diploma- cija je imela vse pogoje za najraz- ličnejše iniciative. Toda sovjetsko vodstvo se je raje usmerilo v »po- litiko utrjevanja mednarodnega po- ložaja prve dežele socializma«, v mednarodno politiko, zgrajeno na napačnem računu o neizbežni krizi na Zahodu in na angloameriških nasprotjih ter na razvijanje teori- je o možnosti zmage socializma v zahodnih deželah le s pomočjo ar- made Sovjetske zveze.

Medtem ko so se vrstila potova- nja državnikov Vzhodne Evrope v Moskvo, ko je bil ustanovljen In- formbiro in so padali sovjetski pro- testni proti nameravam pogaja- njem za separatno sklenitev mirov- ne pogodbe z Japonsko, proti ure- ditvi v Rorurju, ko so pričeli gro- ziti, da vržejo zapadne zavezniške iz Berlina, so na drugi strani bile sklenjene prve pogodbe o medse- bojni pomoči. Objavljena je bila vojaška zveza med ZDA in Filipini, razglašena zloglasna Trumanova doktrina in julija meseca Marshal- lov plan, na katerem se je nekda- nje vojno zavezništvo Vzhoda in Zahoda dokončno razbilo.

Odslej gresta Vzhod in Zahod vsak po svoji poti. ZDA z mrzlično naglico gradijo majhne in velike dežele. Sovjetska zveza pa se ved- no bolj izolira od sveta izven svo- jih meja, v državah ljudske demo- kracije pa uvaja režim nezaupanja. Vedno bolj sta pričeli v svetu nastopati dve konkurenčni sili — ameriška in sovjetska — ki bijeta boj za interesne sfere.

Ob novem letu 1948 je »Novoje vremenja« zapisala: »Preteklo leto je bilo leto nadaljnje popularizacije političnih sil, ki delujejo v svetov- ni areni. Aktivizira se imperiali- stični in antidemokratski tabor z ZDA na čelu, ki zbira po svoj štiti reakcionarne sile vseh držav, vključujoč tudi nečavne vojne na- sprtnike. Na drugi strani pa je na- stal demokratski in antiimperiali-

stični tabor s Sovjetsko zvezo na čelu.«

Vsebinska take ocene mednarodne- ga položaja je, da Sovjetska zveza ni računala in ne računa niti z mi- lijonskimi množicami proletarcev v kapitalističnih državah in s kolo- nialnimi ljudstvi, ki se bore za ena- kopravnost, svobodo in proti izko- riščanju, niti z onimi elementi v srednjih slojih in v vrstah kapita- lističnega sveta, ki so proti vojni. Ta ocena stoni na politiki hegemo- niji ZSSR nad ostalimi socialistič- nimi državami, na ideji razdelitve sveta na kapitalistično in »sociali- stično« interesno sfero.

V pričetku leta 1948 so začele ne- nadoma prodirati revolucionarne Maoetungove armade. Iste dni je ZSSR podaljšala sporazum s Can- gajškom. ZDA izjavijo z objavo taj- nih dokumentov o nacistično-sovjets- kih odnosih. Sovjetska propagan- da je nekaj časa odgovarjala, po- tem pa je kmalu prenehala. To so bile menda zadnje besede sovjets- kih zgodovinarjev in filozofov o »stalinski politiki« sporazumevanja s Hitlerjem.

Potem je šlo za CSR in Finsko, kamor so »izvažali« socializem. Ameriški dolar ni izgubil glave. Temeljito je »gledavil«. Podpisan je bil ameriško-francoski sporazum o začasnih pomoči, Mac Neil je z ame- riškim dovoljenjem v Bruxellesu vodil pogajanja za organizacijo za- padnega vojaškega bloka. Ameriški senat je odobril 4 milijarde »pomo- či« po Marshallovem planu.

V Nemčiji se je položaj vedno bolj ostril. Tekmeča sta samo ča- kala, kdo bo preje odnehal. He- gemonistična politika ZDA ni nikogar presenečala, ker drugačne politike od vodilne imperialistične države ni mogoče pričakovati. Toda sovjets- ka praksa je bila vedno bolj vzne- mirujoča. Čim bolj nedemokratska je bila njena mednarodna politika, tem bolj glasna je bila njena kam- panja za mir, tem bolj odkriti so bili pozivi Moskve Washingtonu, da je najbolje, če se »dve najmočnejši sili na svetu« nekako sporazume- ta.

V enem letu so stvari že toliko dozorele, da je 14. 1. 1949 State De- partement že lahko dal izjavo, »da severno atlantski narodi grade mir, ko organizirajo kolektivno varnost na področju Severne Atlantike.« To se pravi: obrambni zvezi petih zahodnoevropskih držav iz prejš- njega leta pod neposrednim vod- stvom Anglije, se je pridružila še Kanada, na čelo vseh pa so se po- stavile ZDA.

Dogodki so drug drugega skoraj

prehitevali. Nosilci kapitalistične ekspanzije se začenjajo še bolj vmešavati v notranje zadeve dru- gih narodov, razpihujejo državljans- ke vojne, odkrito pomagajo naj- bolj reakcionarnim silam in ote- žujejo izgrajevanje ljudskih demo- kracij, teptajo pravice osvobojenih narodov, da »si sami urejajo svojo hišo — da ustvarijo red, kakršnega si oni žele in kakršni jim najbolj ustreza« (Kardelj).

Sovjetska propaganda in sovjets- ki državniški upravičenost napada- jo tako prakso kapitalističnega ekspan- zionizma, pa četudi se ta skriva pod »nedolžnim« geslom »obrambe ameriške neodvisnosti«.

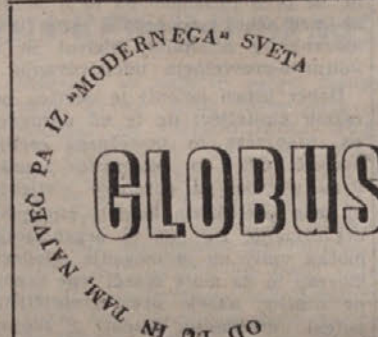
Toda zmerjanje drugega s tolova- jem samo zato, ker je večji in spre- tnejši tolovaj, kakor ti, ne bi ni- kolj iztrebilo tolovajstva. Te ne- sreče lahko reši, človeštvo samo borba proti tolovajstvu.

Zmagovita po narodnoosvobodil- nega gibanja kolonialnih in polko- lonialnih narodov po drugi svetov-

ni vojni, predvsem pa zmaga kitaj- skega ljudstva, proti kateri si im- perialisti niso upali nastopiti z or- ganizirano oboroženo intervencijo, govori, da so vojni hujšakci vedeli, da ne bi pred svojimi ljudstvi mogli opravičiti tega posega v notranje stvari narodov, ki rušijo svoje gni- le in reakcionarne režime. Stvar s Korejo je drugačna. Meja na Ko- reji je bila potrjena v OZN. Zato je Varnostni svet OZN lahko takoj zahteval (25. julija): prenehanje so- vražnosti in pozval oblasti Severne Koreje, da umaknejo čete na 38. vzporednik. In so si lahko sledili dogodki tako, kot so si.

Ko danes pregledujemo v krat- kem potek teh treh let, tedaj zlah- ka približemo naslednje:

Ce bi voditelji Sovjetske zveze dejansko spoštovali enakopravnost narodov, če bi njihove fraze o de- mokraciji in miru ne bile samo krinka za nezasišano tlačenje in izkoriščanje zaostalih in manjših narodov, če bi gledali na nadalj- nji razvoj mednarodnega delavske- ga gibanja predvsem kot na na- logo, katero morajo rešiti revolu- cionarne sile znotraj vsake dežele, potem bi bila zmaga socializma v svetu mnogo lažja in bi se na la- hek način lahko izognili morebitni novi svetovni vojni.

Prebivalci Firenc so imeli o- čitno smolo. Na okrožni davčni upravi je nastal požar, vendar pa je ostal celoten arhiv z vsemi seznami popolnoma nepoškodova- van.

Pred dnevi so ujeli danski ri- bič ob Snekerstenu z navadno ribiško mrežo tuna, težkega 372 kg. Borba z njim je trajala celi dve uri. To je najlepši primerek tuna, kar so jih ujeli ob danski o- bali.

V Romuniji so zaprli brez kak- šnih posebnih obtožb kar 40.000 Židov. Vlada Izraela je sporo- čila v Bukarešto, da bi ta ukrep lahko poslabšal odnose med obe- ma državama.

Radio Moskva je javil, da je v Trstu podpisalo 500.000 oseb pro- ti atomski bombi. Po statistikah anagrafskega urada ima danes

Trst okrog 278.000 prebivalcev.

Egipčanski kralj Faruk je od- vzel svoji materi vse privilegije in pravice. Nad njeno lastnino je postavil skrbnika. Potem pa je odpotoval na francosko Reviero.

Brzovlak Kalkuta-Delhi se je zaletel v nek tovorni vlak. Pri- tem je 26 oseb našlo smrt, 200 pa jih je bilo ranjenih.

Avstrijec Ferdinand Steiger je ostal s svojimi štirimi tovariši v stenah Mont Blanca 4 dni in je ob prenosu v dolino umrl od izčrpanosti. Nek drugi njegov to- variš pa je umrl že v steni. Sedaj pa še poročajo, da je neka fran- coska reševalna ekspedicija re- šila pred smrtjo tri Spance. V gorah so zašli, potem pa bi zara- di nezadostne opreme zmrznili, če bi jih pravočasno ne rešili.

V Franciji zelo primanjkuje papirja za tiskanje časopisov. Zato bodo francoski listi izhajali med 14. in 31. avgustom z manjšim številom strani. Če ne bodo mogli nabaviti papirja bodo tiskali na ta način do 15. septembra.

V občini Rignano na Arni se je zastrupilo 50 oseb s sladoledom. Od teh je moralo iti 15 oseb v bolnico, med njimi tudi trije o- troci od dveh do treh let. Ostali pa se bodo lahko zdravili doma. Največje skrbi imajo zdravniki z neko 87-letno staro.

Kronika

V Glinaščici se je pri plezanju ponesrečil 19-letni Fabio Cantori iz ul. Scalinata 2. Padel je iz višine 15 m ter se k sreči le laže poškodoval.

Harakiri si je hotela napraviti 24-letna Ema Galoppo iz Neaplja, ker ji njena gospodinja ni hotela dati dovoljenja, da bi šla k neki kinopredstavi.

V pritličju glavne bolnišnice so našli s prebito lobanjo 65-letnega Franca Furlana, ki se je zdravil v bolnici zaradi neke neozdravljive bolezni. Menijo, da gre za samomor.

Na križišču ul. Mazzini z Golonjevim trgom je avtobus povozil 18-letnega Marija Siroliča, ki se je tam mimo peljal s kolešom. Zaradi hudih poškodb se zdravniki niso mogli izjaviti o njegovem stanju.

S kolesom je treščil v ameriški avtomobil v ul. Manzoni 14-letni Viktor Sangermano. Zlomil si je ključnico in bo moral ostati v bolnici 30 dni. V ul. Commerciale pa se je zaletel v drug avtomobil 26-letni kolesar Guelfo De Santi iz ul. Coroneo ter se laže poškodoval.

V ul. Moreri so se med seboj pretepali 47-letni Josip Segulin iz ul. Moreri, njegova ljubimka Antonija Ferluga iz iste ulice in Alojzij Vitantonio. Pri pretepu so se tako zdelali, da se bo Josip Segulin moral zdraviti v bolnici 30 dni, Vitantonio pa en dan. Njegova ljubimka ga je namreč med pretepom tolkla s svojim čevljem po glavi.

Cena bencina se bo podražila septembra meseca za 5 ali 6 lir liter.

Letošnji Veliki Smaren je povzročil mnogo avtomobilskih nesreč. Neki Giovanni Osoat star 69 let iz Trsta ul. Colonna 12 je peljal v avtomobilu, last gospe R. gine Ganzenua, njeno 12-letno hčerko Bianco in 14-letnega sina Karla na izlet k Garlickemu jezercu. Nekaj kilometrov za Verono je hotel Osoat prehiteti avtobus, ko mu je počil plašč kolesa. Avto se je prevrnil, pri čemer sta izgubila življenje vozač in mlada Bianca, deček pa je bil hudo ranjen.

Huda avtomobilska nesreča se je pripetila tudi pri Devinu. Avto, ki ga je vozil neki Egiberto Rani se je zaletel v zid. Sofer se je samo laže ranil, težko ranjeni pa so bili Albina Rani, njegova mati, Vincenzo Mauro in njegova žena Marija Dal Cos.

Ko so vsi Tržčani praznovali Veliki Smaren, pa tatovi niso počivali. Na tramvaju so odnesli Švicarju Muellerju Edvinu denarnico s precejšnjo vsoto denarja in potnim listom, Marizji Ruggeru denarnico iz jopiča, ki ga je pustil v avtomobilu, Resi Mariju pa so tudi odnesli denarnico, ko je šel po ul. Carducci.

Na tržaškem veseleju bodo razstavljale za Avstrijo štajerske pivovarne, nadalje avstrijska industrija papirja, celuloze, lepene itd. Poleg tega bo tudi razstava avstrijskega turizma in prometa.

Na Triglavu si je tov. Ema Kerševan pri sestopu zlomila nogo. Zelimo, da bi čim prej ozdravela.

Na Kolonkocvu se je močno ponesrečil 36-letni kolesar Michele Giordano iz Zgornje Magdalene št. 155.

Oblasti so dokončno potrdile načrte za gradnjo velike cemenitarne v Zavljah.

Maščobe so se podražile kar za 25 odst. Praviijo, da je temu krivo tudi dejstvo, da so iz Italije preko Trsta izvozili velike količine maščob v Avstrijo in Nemčijo.

Ob zadnjih praznikih je odpotovalo iz Trsta nad 50.000 ljudi, pri čemer niso všteti vsi oni, ki so šli v okolico. Zato so bile tržaške ulice one dni skoraj prazne. Mnogo Tržčanov je šlo v Avstrijo, kjer so cene v hotelih in gostilnah mnogo nižje kakor v Italiji.

V ladjedelnici Sv. Roka bodo skrajšali 250 delavcem delovni čas, ker primanjkuje dela.

VTISI NAŠIH OBČINSKIH SVETOVALCEV s potovanja po novi Jugoslaviji

Cela številka «Tednika» ne bi zadostovala, če bi hoteli le bežno opisati vse, kar smo videli in povedati vtise, ki jih je vsak izmed nas odnesel s potovanja po Jugoslaviji od Bohinja pa tja do Sumadije.

O potovanju po Sloveniji je «Tednik» že poročal v svoji zadnji številki. V Ljubljani smo si ogledali «Litostroja», dve vinski kleti, študentovsko naselje, pionirsko proggo, dom igre in dela tovarne «Stora», etnografski muzej, univerzitetno knjižnico, na Rožniku Cankarjevo sobo, v Zalah pa smo položili venec na grob padlih talcev.

Iz Ljubljane smo odšli na obisk v Zagreb. Obiskali smo najprej dečji dom na Prekrižju, kjer ima popolno oskrbo 120 otrok, večina vojnih sirot. Takih domov ima sam Zagreb 8 z 2800 otroki. Poleg tega pa še številne DIDE in jaski, kamor oddajo čez dan svoje otroke matere, ki so zaposlene v tovarnah in uradih. Sli smo mimo študentskega naselja, ki ga gradijo jugoslovanske in mednarodne mladinske brigade in ki bo sprejelo, ko bo dovršeno, okrog 25 tisoč študentov, profesorjev in pomoznega osebja. Pravo mesto! V bližini raste drugo mesto, kjer bodo vladali in se vzgajali v dobre državljane zagrebški pionirji — to bo pionirsko mesto. V bližini imajo najmlajši Zagrebčani svojo železniško proggo. Take proge ima sta tudi Ljubljana in Beograd. Obiskali smo tudi tržaško mladinsko brigado, ki je postala v kratki dobi dvakrat udarna, videli smo mednarodne brigade iz vseh mogočih krajev. Vsi se dobro razumejo in tekmujejo med seboj.

Na Tuškancu smo videli krasno urejeno poletno gledališče na prostem, ki so si ga napravili s prostovoljnimi delom zagrebški frontovci. Občudovali smo Zagreb, to krasno hrvatsko mesto širokih ulic, velikih palač in številnih parkov. Ogledali smo si tovarni «Rade Končar» in «Prvi maj», etnografski muzej in druge zanimivosti. Na Mirogoju smo položili venec na spomenik padlih herojev, na Dobročini pa venec na grobove prvih žrtv, ki so padle že leta 1941 v borbi proti nacifšizmu. Med grmicevjem na samotnem kraju je grob pri grobu. Tu bo urejen krasen park in postavljen spomenik.

Zanimala nas je nova avtocesta «Bratstvo in enotnost» Zagreb-Beograd, ki so jo pred kratkim izmčili promet. Peljali smo se po njej iz Zagreba do Siska, kjer smo obiskali železarno nato pa še do Slavonskega Broda.

Med potjo pa smo se ustavili v slavonski vasi Zabac, kjer so vsi vaščani vključeni v delovno zadruho.

V Slavonskem Brodu smo si ogledali tovarno «Djuro Djakoviča». Zdej pripravljajo vse potrebno za novo prvo tovarno giba v Jugoslaviji.

Beograd. Kdo si ne želi v Beograd? Tu delajo prave čudeže. Novi Beograd se dviga, raste izpod rok tisočev in tisočev zavednih delavcev in navdušene mladine. Ogromne stanovanjske hiše, uprav-

na poslopja, hoteli, domovi za študente, itd. Obiskali smo mladinsko italijansko brigado iz cone B, ki je ena najboljših na gradbišču in jo vsi hvalijo. Ogledali smo si tovarno avtomobilov, kjer izdelujejo serijsko tovarne avtomobile «Pionir» dalje novi krasni beograjski stadion, ki ima sedežev za 60 tisoč gledalcev, nato pa v Železniku tovarno «Lola-Ribara», ponos prve jugoslovanske pelteke. Poleg tovarne pa se dviga novo naselje, stanovanja za delavce, kulturni dom, srednja šola, šola za vajence itd.

Na «Topčideru» so beograjski frontovci uredili krasno gledališče na prostem. Zapuščeni kamnolom so spremenili v krasno gledališče v živi skali. V Beogradu smo obiskali tudi ilegalno partizansko tiskarno, ki je bila organizirana že leta 1941 in je Nemci niso nikdar odkrili.

7. t. m. je odšla z jutranjim vlakom iz Trsta in okolice druga skupina otrok — 460 po številu na letovanje v Slovenijo, kjer so kar najbolj dobrodošli gostje in deležni največje pozornosti oblasti in delovnega ljudstva sploh.

Na postajo so spremljale otroke številne mamice. V njihovih obeh ni bilo nič več onih skrbi kot pri odhodu prve izmene, ko so nekatere pod vplivom sovražne propagande gledale zaskrbljeno za odhajajočim vlakom. Povratek prve izmene otrok je razkrinkal vso lažnivost umazane propagande.

Po prav prijetni vožnji in prvih vtisih o lepota slovenske zemlje so v nestrpnem pričakovanju slednje do speli v Ljubljano. Tu so jih čakali zastopniki oblasti in pionirske organizacije, ki so jim izrekli iskreno dobrodoščilo.

Nato pa so se porazdelili v že naprej določene skupine, za Vič, Kranj, in Lesce (za Logatec so izstopili že med vožnjo) in pod vodstvom svojih pedagoških vodij odšli oziroma se odpeljali dalje na svoje nove začasne domove, kjer je bilo že prav vse pripravljeno za njihove telesne potrebe, duhovno rast in vsestransko razvedrilo. Se pred razhodom pa so si skupine med seboj napovedale razna tekmovalna v disciplini, higieni in v kulturno-prosvetnem udejstvovanju.

Dober uspeh kolonij je odvisen od raznih činiteljev; ne le od upravnega, vzgojnega in pomožnega osebja marveč tudi od kolonistov samih. Prav globoko pa poseže v življenje in delo počitniških kolonij pionirska organizacija. Da ima ta organizacija močan vpliv na oblikovanje mladega človeka in da more doseči lepe vzgojne uspehe, kažejo prav prepričljivo poteki dosedanjih kolonij. S svojim visokim idejnim programom vzgaja otroke v duhu ljubezni do domovine, bratstva in ednosti med narodi, naga pionirjem dolžnost do učenja, spoštovanje staršev in vzgojiteljev, navaja k tovarštvu in medsebojni pomoči, navaja k pravičnosti, poštenosti in skromnosti. Predvsem pa privzgoji pionirjem pravi odnos do dela, da postanejo koristni delovni člani človeške družbe.

Jasno je, da je delo med pionirji v Jugoslaviji precej različno, bolj razgibano od našega, čeprav stremimo tudi mi za istimi cilji. Pionirji, ki se bodo vrnili iz kolonij v Slovenijo, naj postanejo jedro pionirske organizacije v Trstu.

Poleg bistvenega namena počitniških kolonij, da se mladina zdravstveno okropi in razvedri je tudi ta, da se slovenski otroci iz STO-ja izpolnijo v slovenskem materinem jeziku ter da se tako dosežejo boljši učni uspehi na slovenskih osnovnih in srednjih šolah. Večji otroci, dijaki, pa vsaj delno tudi že spoznajo visoko

Gremo v Sumadijo — srce Srbije. Krasna je Sumadija, krasen narod tu živi in dela. Ustavimo se v Kragujevcu. Leta 1941 so Nemci tu v enem dnevu postrelili 7 tisoč ljudi. Hoteli so zatreti upor Sumadije, partizanski strelji pa so odjeknili v odgovor po vsej Sumadiji, Jugoslaviji vse do Primorske. Položili smo venec in počastili spomin padlih. V tovarni «Sumadija» smo videli, kako predelujejo in konservirajo sadje, sočivje in meso. V bližini smo obiskali v Grošnici kmetijsko delovno zadruho.

V Venčacu so nas povabili za drugarji v svojo vinsko klet. V Arandjelovcu pa smo videli krasen počitniški dom za delavce.

Vabljo nas še v Vojvodino — žitno zakladnico Jugoslavije. Sira na polja, krasni vinogradi, tovarne, nove gradbe. V Novem Sadu obiščemo tovarno kmetijskih stro-

jev «Pobeda». Ob povratku se ustavimo v Stari Pasovi. V obdelovalni zadruhi je včlanjenih 301 družin, večinoma so Slovaki. Krasno napredujejo in so zadovoljni. Slovaki, Madžari, Rusini, Hrvati, Srbi, bivajo v Vojvodini, vsi imajo enake pravice in delajo z enakim poletom za boljšo bodočnost.

Preden odidemo iz Beograda, položimo na Kalemegdanu venec na grob padlih herojev.

Polni vtisov in presenečenj se vračamo domov. Pohitimo še na Gorenjsko — v Bohinj — tja do izvira Savice. Nato pa v Trst, da povemo vsem, kaj smo videli, jim izročimo pozdrave jugoslovanskih delavcev in njihovih vabilo, naj si pride ogledat, Jugoslavijo kdor ne verjame v jugoslovansko stvarnost in napredek.

A. BUBNIC

V počitniških kolonijah v Sloveniji si tržaški otroci krepijo telo in duha

kulturno raven slovenskega naroda, ki ga italijanska sovistična javnost tako pristransko prikazuje in podcenjuje. S tem spoznanjem se prav gotovo dvigne moralna zavest in narodna zavednost učencev in dijakov s STO-ja.

Prehrana v vseh kolonijah je odlična. Izbrana in presega določeno množino kalorij dnevno. Otroci so stalno pod zdravniškim nadzorom. Najpotrebnejši so ostali v koloniji v dveh izmenah.

Po izkušnjah iz prve izmene so se tudi otroci druge izmene razporedili po najprimernejših krajih, tako iz zdravstvenega kakor splošno vzgojnega vidika. Nova v tej izmeni je kolonija v Logatcu, ker je nastanjena pod gostoljubno strho dijaškega doma skupina 60 otrok večina iz okoliških krajev: Doline, Ricmanj in Boršta. Da so bili otroci res dobrodošli gostje, je pokazal že sam njih sprejem.

Krasna lega kraja, sorazmerno visoka nadmorska višina 500 m, predvsem pa izredno podnebje tega kraja, ki daje Logatcu po pravici sloves drugega najbolj zdravega kraja v Sloveniji, so porok, da se bodo otroci, ki se bodo vrnili iz te kolonije, čutili popolnoma prenovljeni.

Logatec je tudi izhodišče za kar najlepše izlete v bližnje okolice. Velikostna Postojnska jama bo otrokom odkrila čuda podzemeljska kraškega sveta rek ponikalnic in prekrasnih kapnikov ter jim najzornostje pokazala, kako je ves svet izpod Snežnika do ljubljanskega Barja pod zemljo vedno povezan med seboj. Izlet na bližnje Vrhniko pa jim bo pokazal zadnjo etapo v tem procesu, ko se vsa ta ogromna množina vode privlači izpod mogočnih skalnatih sten na robu ljubljanskega Barja na dan pod imenom Ljubljanska. Vrhnika, rojstni kraj največjega slovenskega pisatelja in borca za pravice delovnega ljudstva, pa bo s svojimi izrednimi lepotami vzbudila otrokom mnogo občudovanja.

Druga skupina otrok 60 dijakov in nad sto najmlajših otrok z Opčin, Proseka, Kontovela, Konkonele pa je nastanjena v krasnem, najmoderneje urejenem gimnazijskem poslopju na Viču. Tudi ta skupina je bila najprisernejše sprejeta od zastopnikov ministrstva in osebja z Viča. Pod vodstvom izkušenega pedagoškega vodje Ladislava Furlanija in z vzajemnim sodelovanjem ostalega osebja iz Ljubljane in Trsta je vse kolonjsko življenje že kar v početku gladko izteklo. Mladina je takoj pokazala čut discipline in se vživela v kolektivno življenje. Z zanimanjem je prisluhnila slovenski Ljubljani, bila prevzeta od visoke kulturne stopnje slovenskega naroda v svobodni domovini, s ponosom se začutila, da je del tega naroda in se z grenkobo v duši

spomnila, kako je bila pogosto prav zaradi te pripadnosti zasramovana v nesvobodni domovini.

Prelepa okolica, Rožnik, Tivoli, Smarna gora, bližnji in daljni gozdovi, predvsem pa veliko ljubljansko polje, kjer se razvija velika industrija «Litostroja», so cilj njihovih vsakodnevih izletov. Življenje na svežem zraku, soncu in vodi, izdatna prehrana in zadosten počitek jih bo telesno okrepili, novi kraji, novo okolje, primeren in neprislilen pouk iz raznih področij pa jim bo v precejšnji meri zbilstril um in razširil obzorje. V tovarštem tekmovalstvu, samoiniciativnosti in iznajdljivosti pa se v veliko vnuemo pripravljajo na zaključno kulturno prireditev in na podelitev prehodne zastavice najboljši četi.

Ob vznožju Karavank in v bližini Bleda je nastanjena v Lescah zdravstvena kolonija 45 otrok, katerih večina bo preživela tu 2 turnusa. Vsi otroci so se sijajno popravili; zadnje tehtanje je pokazalo pri vseh napredovanje v teži. Tudi najšibkejši nočejo zostajati za svojimi tovariši v ostalih kolonijah, temveč se po svojih močeh prav pridno pripravljajo na kulturno prireditev in radio reportažo, ko bodo pozdravili svoje starše po Radiu Koper.

Najštevilnejša pa je kolonija v Kranju, ki šteje nad 200 otrok. Ti otroci so predvsem iz sredine mesta, nabrežinskega okraja, iz Plavij in zdravstveno bolj ogroženi otroci. Presenečeni nad nadvse gostoljubnim sprejemom in nad prelepim krajem so se v s svetlem okrašenim jedilnici in bogato obložen mizi takoj počutili kot doma ob najlepšem prazniku. Z veseljem so posegli po vseh dobrotah in ko so se še nekoliko odpočili in razgledali po novem bivališču, so se okopali pod toplimi prhami, nato pa so jih vodili sprehajali v svetle, zračne spalnice. Utrujenji od precej dolge vožnje in številnih novih vtisov so kaj hitro pospali v snažnih posteljah kot ubiti. Življenje v tej koloniji se razvija podobno kot v ostalih kolonijah. Vse osebje, upravnico in vzgojno, krajevne organizacije in sploh vsi merodajni činitelji streme samo za tem, da jim bivanje v Sloveniji napravijo čim prijetnejše, udobnejše, veselejše, zadovoljnejše.

Pretekli četrtek je maršal Tito na Bledu sprejel 52 otrok slovenske in italijanske narodnosti iz Trsta, ki so na počitnicah v pionirskem počitniškem domu v Lescah. Otroke so vodili upraviteljici Zinka Vodušek, Ljudmila Skabar in vzgojitelj. Maršal Tito se je eno uro prisrčno razgovarjal z otroci in se zanimal, kako živijo v počitniškem domu, za zdravje otrok in za uspehe, ki so jih pokazali v šoli. Vpraševal je tudi otroke, kako živijo njih starši, kaj delajo itd.

Maršal Tito je po teh otrocih poslal tudi svoje pozdrave vsem njihovim tovarišem in tovarišicam in jih povabil, naj tudi prihodnje leto pridejo še v večjem številu ne samo v Slovenijo, ampak tudi v druge kraje Jugoslavije.

LJUDSKI TEDNIK

LJUDSKI TEDNIK STANE:

v coni A in v Italiji:
posamezna številka 11r 20
mesečno 11r 80

v coni B
posamezna številka Din 8
mesečno Din 30

v Jugoslaviji
posamezna številka Din 15
mesečno Din 50

Vsaka posamezna stara številka stane dvojno.

BOJ PROTI SUŠI v Istrskem okrožju

Vroč avgustovski dan. Sonce ne-
usmiljeno žge. Pred nami se vleče
prašna, razbeljena cesta. Listi na
drevesih so uveli od pripeke. Na
bližnjih gričih prevladuje rjava
barva od suše požgane trave. Groz-
je prezgodaj zori na trtati.

Suša! Povsod lahko opazimo nje-
ne zle posledice. Vsa Istra je ne-
kako izpremenjena. Nikjer ni več
zelenih gričev, katerih živa zelena
barva pomladi prehaja neposredno
v modrino morja.

Na poti srečamo skupino kmetov,
ki nosijo na osličkih vodo. Ustavi-
mo se in se spustimo z njimi v raz-
govor. Že več mesecev so brez vo-
de. Nosi jo po dve in še več ur
daleč.

«Ce bi prišel dež, bi se pomagal,
v prvi vrsti grozdju, ki se je do-
slej še precej dobro upiralo suši»,
pravi eden. «Krompirja je bilo ma-
lo, žita za silo, zelenjava pa je zad-
nje tedne zgorela. Ni vode, da bi
jo zalivali.»

«Suša napravi revnega kmetas,
pravi drugi. «Pri nas v Istri je red-
ko leto, da nas ne prizadene», pri-
stavi tretji. «Istra bi bila blago-
slovljena dežela, če ne bi bilo stal-
ne suše.»

Gremo dalje. Ustavimo se pri ne-
kem vrtu blizu Izole, kjer smo opa-
zili, da zemljo namaka umetni dež
iz vodovoda. Na vrtu raste krasna
zelenjava vseh vrst.

Suša je, toda če je voda, je vse-
ga dovolj. Znano je, da je Istrsko
okrožje, zlasti pa da so nekateri
predeli koprškega okraja, zelo pri-
kladni za sajenje zelenjave. Pred
vojno so grah in rani krompir iz-
važali prav do Dunaja.

Edini težko rešljiv problem je
pomanjkanje vode.

In vendar imamo reke Rižano,
Dragonjo in Mirno, ki tečejo neiz-
rabljene v morje.

Naši ljudje se tega zavedajo.
Ljudska oblast se je že lani lotila
reševanja vprašanja, kako bi izko-
ristili neizrabljene zaloge vode v
poljedelstvu.

Naši strokovnjaki so ugotovili, da
bi bilo naše okrožje vsaj do neke
mere neodvisno od suše, če bi na-
makali vso tisto zemljo, ki se v
naših razmerah da namakati. To so
predeli ob dolenjem toku Rižane,
zlasti ankaranska Bonifika, dalje
nekateri predeli pri Vanganelu, do-
lina reke Dragonje in dolina reke
Mirne. Imamo stotine hektarjev
zemlje, ki bi se dala namakati in
ki bi pri intenzivni obdelavi lahko
nadomestila zle posledice suše.

Iniciativa je bila dana in dela so
se že ponekod začela. Najprej bomo
rešili ta problem v dolini reke Mi-
rne, pa tudi v ankaranski Bonifiki
so letos začeli obnovljati namakal-
ne naprave.

Namenjeni smo prav v dolino
Mirne, da si ogledamo, koliko so
tam dela že napredovala. Spotoma
se ustavimo v Sečjolah pri ručni-
ku, kjer so prejšnji teden začeli
črpati vodo. Cel potok vode teče
zajenkrat neizkoriščeno v morje. Tu
bo dovolj vode za namakanje ne-
kaj sto ha zemlje.

Šli smo tudi pogledat jame pri
opekarni v Sečjolah, kjer kopičejo
ilovico. Jame so polne vode, ki bi
se dala porabiti. Problem namaka-
nja gornje Sečjolske doline bi bil
rešen na ta način, da bi uporab-
ljali talno vodo, ki je je tam do-
volj.

Na poti skozi Bujšćino smo opa-
zili prav iste sledove suše kakor
v Kopršini. Njive posejane s ko-
ruto, ki so tako tipične za ta čas
za Bujšćino, dajejo žalostno sliko.
Zlasti tam, kjer je bolj plitva zem-
lja, je koruza čisto požgana.

Kaka dva kilometra od Nove va-
si se nam je odprl pogled v do-
lino Mirne. Dolga vrsta vitkih ze-
lenih topolov, ki obdajajo dolino
na severni strani, nam je dajala
vtis svežine. Toda ko nam je po-
gled zaplaval naprej, se je ta vtis

izgubil. Ze s te višine smo videli,
da so njive požgane od suše. Ko
smo prišli v dolino, se nam je mo-
reče občutje, ki ga imaš ob kaki
elementarni nesreči, še povečalo.
Povsod sama strnišča, le tu in tam
njiva koruze, požgana zaradi po-
manjkanja dežja.

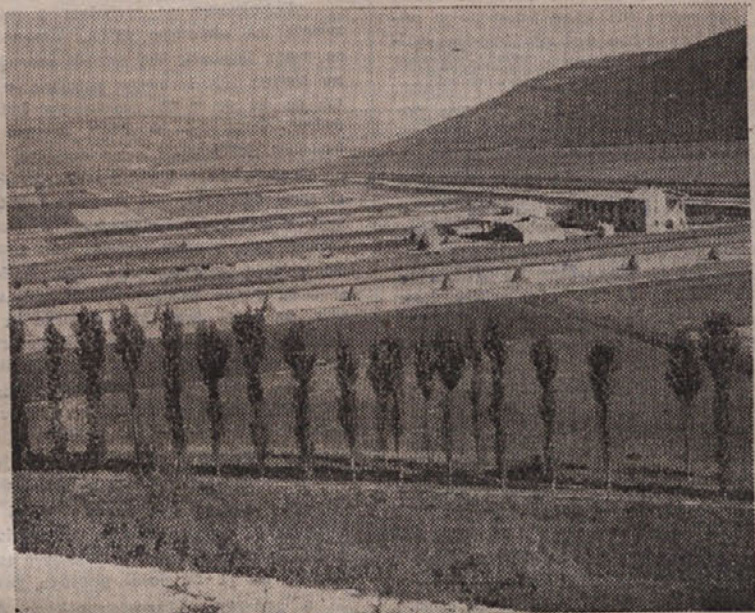
Ob cesti smo opazili dolg kanal
iz stolčene ilovice, meter in pol
globok. Povedali so nam, da je to
glavni namakalni kanal, ki bo do-
vajal vodo vsej Mirni dolini. Kan-
al teče vzporedno ob cesti in reki
Mirni. Iz tega kanala bodo izpeljali
manjše napajalne kanale iz odprtih
cementnih cevi, oziroma žlebov. Te
žlebove že delajo v Koprju, kot so
nam pojasnili.

Tu se je boj s sušo že začel z
vso odločnostjo.

Šli smo dalje po cesti proti me-
stu, kjer se vrše najvažnejša dela.

«Brigada mučenika partizana Nove
vasi», na čast partizanov, ki so
padli med osvobodilno vojno kot
žrtve zahrbnega napada v Novi
vasi, ki leži tu v bližini.

Sifon pod Mirno gradi delovna
brigada, ki je sestavljena iz voja-
kov Jugoslovanske armade. Dela
že mesec dni. V tem času je dokon-
čala že skoraj vsa zemeljska dela
ter bo začela z betoniranjem čez
nekaj dni. To je veliko delo. Za-
časno so morali prestaviti tok reke
Mirne. V koritu reke Mirne so iz-
kopali šest in pol metrov pod glo-
bino reke širok kanal, kjer bodo
napravili sifon, po katerem bo tekla
voda iz izvira Gradole pod reko
Mirno na desni breg. Prav tako so
izkopali na levem bregu kanal, od
izvira Gradole do reke. Izvir Gra-
dole leži kakih 200 metrov od reke
Mirne ob vznožju južnega pobočja

Pogled na dolino reke Mirne

Tam bodo izpeljali izvir Gradole
pod reko Mirno po velikem sifonu
na desni breg in ga napeljali v
glavni namakalni kanal.

Ob poti smo opazili člane fron-
tovske brigade, ki so delali pri
glavnem namakalnem kanalu. Po-
nekoč so ga čistili in poglabljali,
drugo pa so povečavali njegove
robove s stolčeno ilovico, ki so jo
dovajali na samokolnicah iz kori-
ta reke Mirne. Brigada nosi ime

gričevja, ki obdaja kotlino Mirne.
Po izjavah strokovnjakov ima do-
volj vode za namakanje vse doli-
ne Mirne.

Vprašali smo, zakaj ne bi upo-
rabili za namakanje vodo reke
Mirne. Strokovnjaki so nam poja-
snil, da je Mirna v vsem svojem
toku po dolini Mirne slana, ker se
meša z morskjo vodo. Dolina Mirne
je namreč melioracija. Prej je bila
veliko slano močvirje, katero je ob

plimj preplavila morska voda. Če
bi zajezili v zgornjem delu doline
reko Mirno, bi to povzročilo popla-
ve, ko bi prihajala plima po reki
navzgor. Videli smo, da teče reka
Mirna obdana od nasipov, ki so
do 3 metre visoki in ki preprečuje-
jo poplave.

Desni breg reke Mirne obsega do
80 ha rodovitne zemlje, je zelo pri-
kladna za sajenje zelenjave. Do se-
daj so sadili tu v večjih količinah
le čebulo, ki odlično uspeva. Druge
zelenjave niso sadili. V glavnem so
sejali žito, po žetvi pa so bile nji-
ve zaradi suše večinoma neobde-
lane.

Z namakanjem se bo tu začelo
novo življenje. Tu bo zrastle na
stotine vagonov zelenjave, s kate-
ro bodo oskrbovali obalna mesta.
Zelenjavo bodo lahko izvažali z
ladjami po morju. Naši strokov-
njaki se bavijo z mislijo, da bi
poglobili tudi reko Mirno, tako da
bi postala plovena za manjše ladje.
Novi ljudje bodo našli tu dela in
kruha. Do sedaj je dolina Mirne le
malo naseljena. V njej je le šest
večjih hiš s pripadajočimi gospo-
darskimi poslopji. Do sedaj so v
glavnem prihajali sem na delo ljud-
je iz Nove vasi, ki so zemljo pre-
orali ter jo posejali s pšenico ter
se vrnili na njive šele ob žetvi.

Nazajgrede smo se ustavili na
štatu brigad in v centru, od koder
vodijo dela. Tovariš inženir nam
je pojasnil, da so do sedaj napra-
vili že polovico vsega dela. V ne-
kaj dneh bodo začeli z betonira-
njem. Zlasti je pohvalil delovno
brigado Jugoslovanske armade, ki
je pri delih za gradnjo sifona pod
reko Mirno in pri izkopanju no-
vega korita za izvir Gradole v do-
brem mesecu odstranila 1.450 ku-
bičnih metrov materiala. Komand-
ant brigade «Mučenikov partiza-
nov iz Nove vasi» nam je povedal,
da delajo v tej prostovoljci, člani
Ljudske fronte iz Buiškega okraja,
Hrvatje in Italijani. Brigada je od-
lično izpolnila vse naloge ter je od
prvega dne presejala norme, ki so
ji bile postavljene.

V dolini Mirne se je začelo delo,
ki je eno najvažnejših del za raz-
voj gospodarstva Istrskega okrožja.
Zaenkrat šele na tem odseku se je
začel boj proti suši, ki bo vsemu
okrožju veliko koristil. Tudi v naj-
večji suši bomo lahko izvažali sto-
tine in stotine vagonov povrtnin,
ki se dajo dobro vnovčiti na bli-
njih in tudi bolj oddaljenih trži-
ščih. Iz vsakoletnih zaključkov v
našem gospodarstvu pa bo v pre-
cejšnji meri izginila postavka «su-
ša», ki skoraj vsako leto onemogo-
ča vsako računanje vnaprej v na-
šem kmetijstvu, kar je zelo važno
za vsako gospodarstvo, zlasti pa za
socialistično.

NAŠI PARTIZANSKI BORCI NE BODO NASEDLI KOMINFORMISTIČNIM SPLETKAM

Kominformisti razdeljujejo čla-
nom Zveze partizanov STO obraz-
ce za neke prošnje na italijanski
ministrski svet in na neko komi-
sijo za priznanje svojstva italijan-
skega partizana, ki se je boril v
inozemstvu.

Kominformisti so v ta namen
priredili po vaseh tuji zborovanja,
na katerih nagovarjajo partizane,
naj te prošnje vlagajo. Vse to je
čisto navadno izdajstvo narodno-
osvobodilne borbe in pljuvanje na
to borbo, katere cilj je bila osvo-
boditev vsega slovenskega ljudstva.
Naši partizani, ki so prelivali kri
za svobodo, naj bi priznali, da so
se borili na tujem, priznali naj bi,
da je naša zemlja zanje tuja. Part-
izani seveda ne bodo prodali svoje
časti niti se ne bodo prodali za
De Gasperijev denar. Vse, kar po-
čenjajo kominformisti s temi svo-
jimi provokacijami, pa še bolj jasno
kaže, kako daleč so zabredli v svoji
gonji proti Jugoslaviji in vsemu,
kar je slovenskega.

Zveza partizanov je izdala spričo
teh podlih spekulacij kominformi-
stov sledeči poziv:

«Zveza partizanov STO je izve-
dela, da so kominformistični pseu-
dopartizani začeli z novo provoka-
cijo, potem ko so se jim vse prej-
šnje izjavile, kakor pravi in res-
nični partizani pač kominformi-
stom ne nasedajo. Kominformistični

izdajalci so namreč začeli članom
naše Zveze deliti formularje za
prošnje na «MINISTRSKI SVET
— KOMISIJA ZA PRIZNANJE
ITALIJANSKEGA PARTIZANA, KI
SE JE BORIL V INOZEMSTVU —
Rim, Ul. Guido Baldo del Montev».
Pri tem obljubljajo kominformisti
našim partizanom, da bodo dobili
od De Gasperijeve klerofašistične
vlade med in mleko. Naši partiza-
ni seveda dobro vedo, da italijan-
ska klerofašistična vlada postopa s
partizani tako, da jih danes tisoče
trohni v ječah. Kominformistični
italijanski izdajalci pa se za te par-
tizanske borce toliko brigajo, da za-
nje ne podvzamejo niti enega kora-
ka, da bi jim njihove muke olaj-
šali. To bi bila namreč njihova prva
dolžnost, če bi ne bili tisto, kar so
in se ne bi raže ukvarjali s takšni-
mi provokacijami, kakršna je pro-
vokacija z omenjeno prošnjo na De
Gasperijevo klerofašistično vlado.

Pri tem poudarja Zveza partiza-
nov STO, da je namen najnovej-
še kominformistične provokacije
naslednji:

1) da bi izbrisali tako imenovano
«sramotno preteklost» našega ljud-
stva, ki naj bi sestajala v tem, da
se je na življenje in smrt borilo
za svoje pravice in za svojo svo-
bodo;

2) zavajati v propast poleg ita-
lijanskega delovnega ljudstva tudi
partizanske borce našega ozemlja,
kakor tisti pošteni italijanski delavci
in kmetje, ki so se kot italijanski
partizani borili v Jugoslaviji sku-
paj z jugoslovanskimi partizani se
tudi danes borijo proti kominformi-
stičnim revizionistom in izdajalcem
ter se ne pustijo od njih zavajati,
ker so se sami tudi po vojni pre-
pričali v Jugoslaviji sami, da je vsa
kominformistična protijugoslov-
ska propaganda ena sama velika
ogabna laž;

3) končno je namen kominformi-
stičnih izdajalcev, da bi z najnovej-
šo provokacijo ponovno blatili Ju-
goslavijo in njene narode, ki s to-
likimi napori gradijo socializem in
ki hočejo živeti v miru; to pomeni,
da je kominformistična provokacija
s prošnjami na klerofašistično vlado
hkrati tudi provokacija proti Ju-
goslaviji.

Zaradi tega poziva ZVEZA PAR-
TIZANOV STO, da vse svoje člane,
katerim bi hoteli kominformistični
izdajalci vsiliti omenjene formular-
je za prošnje na rimsko klerofaši-
stično vlado, naj takšne izdajalske
provokatorje kratko in malo naze-
nejo ter vsak primer izzivanja pri-
javijo tajništvu Zveze partizanov
STO.»

Zveza partizanov STO

CVETKE iz tržaških listov

«Il Lavoratore» piše o nedeljskih
dogodkih v Gorici, da je «5000 jugo-
slovanskih podložnikov vdorlo v spo-
rto in da je titovska vlada v spora-
zumu z italijansko organizirala «za-
konite» prehode čez mejo, da nasiti
lastno prebivalstvo.

Isti list pa na drugi strani govo-
ri o porastu cen in o Velikem
Smarnu, ki ga mnogo ljudi ni moglo
praznovati. Med drugim pravi: «Ua
potem, kako se bo stvar končala?
Ali ne bo tovarna nehala z delom,
ali ne bo odpustila delavcev? Ali bo
mogoče najti delo, preden
bodo vse možnosti izčrpane? Ali bo
cene slanini, olju, masti še na-
dalje naraščale? Ali se bo progre-
sivno večala razlika med plačili-
mi listi in računom pri mesarju in
trgovcu?

Ali se bodo otroci nasitili, ali pa
bo začela tudi zanje, ob zori živ-
ljenja, kalvarija vsakdanjega po-
manjkanja življenja? Taka vprašanja si
namreč postavljajo po mnenju
«Lavoratoras» številni delovni ljudje.
Mislimo, da ni potreben noben ko-
mentar.

Omenjene goriške dogodke je iz-
koristila tudi «L'Unità» in objavila
članek pod naslovom: «5000 izstra-
danih Jugoslovancov je prekoračila
mejo».

V članku pa pišejo med drugim:
«Drugi so šli po hišah prodajat su-
rovo maslo, jajca, piščance in ciga-
rete».

Res, čudni izstradanci, ki prodaj-
ajo piščance in maslo! To je pač
nov dokaz kominformovske logike.
Gospode pri «Unità» in pri drugih
reakcionarnih listih pa so zelo zbudile
v oči tudi metle, ki so jih ljudje
kupovali. Zapisali so, da je to do-
kaz, da je petletni plan propadel.
Motijo se, če mislijo, da obstoji pe-
letni plan iz metel. Sicer pa bi bile
te zelo potrebne, da bi končno s ta-
kimi tipi, kot so ti gospodje, zares
pometli.

Preteklo soboto je v «L'Unità»
znani fašist Lajolo-Ulisse napisal
uvodnik z naslovom: Prilijni jopit
za Titovo kliko.» V tem članku pra-
vi tudi tole: «Potem ko je ameriški
poslanik v Beogradu George Allen
dal Titu prosto roko za dejansko
priključitev cone B in potem ko so
se kmalu končale pritožbe De Ga-
sperijevega tiska po izjavah Sforze,
ki je trdil, da se neodvisnost lastne
države brani s tem, da se prodaja-
jo lastne province in dopuščajo po-
kolji sorodnikov, je nastopila pri Ti-
tu angleška diplomacija».

Ne bomo polemizirali z Lajolom
o delu angleške diplomacije. Radi
bi le vedeli, katere so tiste «Pro-
vincias, ki jih grof Sforza prodaj-
a. Cona «B» vendarle še ni pro-
vinca. Razumemo zakrknjenega fa-
šista Lajolo. Čedjo se mu sline po
provincah Trst do Postojne, reske
provinc, goriške, zadrške po Dal-
maciji, in zakaj ne, tudi po «Pro-
vincia di Lubiana». Lajolo je pač
tak fašist, da mu tu pa tam nehoče
zbežijo skrite želje, ki pa bodo se-
veda le želje ostale.

Se ena cvetka iz tega članka:
«Sestavljanje vojaških načrtov osi
Beograd-Atene vodi nacisti feldmar-
šal von Kleist, ki je Titov privržen
sodelavec, in to ne le od danes».

Vemo, da se Lajolu toži tudi po
noseh. Vsekakor je Beograjska «Bor-
ba» z dokumenti razkrinkala to podlo
laž o Kleistu. Ta feldmaršal je bil
tako privržen maršalu Titu, da ga je
jugoslovansko vojaško sodišče zara-
di njegove uprivrženosti obsodilo na
15-let ječe, nakar so ga izročili so-
vjetom. Sodelavec Kleista, Mussoli-
nija in podobne svojati pa je bil rav-
no Ulisse Lajolo in bi bil še danes,
če ne bi bil prej zavohal, da pojde
fašizem rakom živlžgat. Tega temu
podležu ne bi bilo niti zameriti, pač
pa ljudem, ki so ga sprejeli v svojo
robovo.

Živite

Ljudski tednik

Kronika

V Sloveniji so doslej odkupili 36,0 odst. zita obvezne odaje.

V Sarajevu je v zadnjih petih letih število prebivalstva naraslo za okrog 26.000. Velika je tudi gradbena dejavnost.

V Zrenjaninu gradijo ob sladkorni tovarni kombinat za predelavo skroba. Po svoji opremini in ureditvi bo eden najsodobnejših industrijskih obratov te vrste v Evropi.

3. septembra bo v Muhaberju nad Bršljino pri Novem mestu proslava obletnice ustanovitve Gubčeve brigade.

V Celju gradijo prvo tovarno za organska barvila na Balkanu.

Na velikem zveznem državnem posestvu Belje so v 3 letih in pol zgradili okrog 2.000 kmetijskih, industrijskih in stanovanjskih objektov. Za te investicije so potrošili že 1. milijardo dinarjev. Na posestvu imajo danes že okrog 120.000 prašičev. Lani je dalo posestvo državi 430 vagonov svinjskega mesa in masti. V prvih 6 mesecih tega leta pa je posestvo dalo že okrog 22.000 pitanih prašičev.

V Makedonijo je prispelo 18 vjetnamskih mladincev, ki so delali na gradbišču študentskega naselja v Zagrebu.

V Jugoslaviji je 150 slovenskih in avstrijskih otrok prebilo po čitnice. Sedaj je prispela v Slovenijo druga skupina 120 otrok iz Slovenske Koroške.

Kolektiv podjetja «Elektroprenos» gradi velik daljnovod Sošanj-Ljubljana. Doslej so že izvršili 85. odst. del.

V rotterdamški ledjedelnici so splovili prekomorsko motorno ladjo «Zadara». Imela bo nosilnost 3.900 ton in bo vozila z brzino 14 milj na uro.

Lotos so začeli prva dela za zgraditev prekopa Sisak-Zagreb. Obenem so začeli tudi velika melioracijska dela.

Na Jesenicah so odprli nov vodovod, ki so ga jeseniski frontovci gradili skoraj 3 leta. Opravili so 200.000 prostovoljnih ur dela.

Člani jugoslovanskih in tujih brigad, ki pomagajo graditi študentsko mesto v Zagrebu, so imeli mednarodno zborovanje za mir. Na tem zborovanju so sprejeli resolucijo, s katero podpirajo prizadevanje jugoslovanskega nacionalnega komiteja za mir in pozivajo vse napredne organizacije, naj pošljejo svoje predstavnike v Jugoslavijo.

V Jugoslavijo je odpotovala nova skupina 180 mladincev iz Pariza in okolice, zbranih v brigadi «Jeune Garde». Te skupine se je priključilo več mladincev iz Anglije in Belgije ter nekaj Vietnamcev iz Francije in bivših španskih borcev. Skupini so se pridružili tudi mladinci iz Marcella. S skupino je odpotovalo tudi 8 francoskih delavcev, ki bodo preživeli svoj letni dopust v jugoslovanskih delavskih počitniških domovih.

Na gradbišču študentskega mesta je prispelo tudi 11 nemških študentov.

Na mednarodnem kongresu v Kodanju bo sodelovalo tudi 5 znanih jugoslovanskih fiziologov.

Na Reki je bil zelo živahen tujski promet. V letošnjem prvem polletju je potovalo skozi Reko 31.000 gostov.

V Cikagu sodeluje na velesjemu tudi Jugoslavija. Svoje izdelke je razstavila v 10 paviljonih. Za jugoslovanske paviljone vlada veliko zanimanje, zlasti za usnjene izdelke, narodna ročna dela, zdravilna zelišča, vina in kovine. Tudi tisk posveča veliko pozornost jugoslovanskim paviljonom.

Na mednarodni gospodarski razstavi v Celovcu sodeluje tudi Jugoslavija. Zastopajo jo gospodarska podjetja LR Slovenije, ki so razstavila sadje, zelenjavo, volno, les, usnje in izdelke domače obrti.

Sindikati rudarjev Jugoslavije je izstopil iz strokovnega odbora Svetovne sindikalne federacije. V resoluciji, ki so jo rudarji sprejeli, je med drugim rečeno, da vodi Svetovna sindikalna federacija do Jugoslavije sovražno politiko in da je izključno v službi Kominforma.

«Tovarne delavcem - zemljo kmetom»

UPRAVNI ODBORI PODJETIJ SPREJEMAJO SVOJE NOVE DOLŽNOSTI

Prvi delovni kolektivi prevzemajo upravo podjetij v svoje roke.

V Rakovici, veliki tovarni strojev je imel delavski svet svečano sejo. Prisostvovali so tudi zastopniki pristojnega ministrstva, sindikatov, partijskih organizacij in zastopniki nekaterih beograjskih koševskih podjetij. Od 55 članov delavskega sveta jih je bilo na seji 45, ker jih je 10 na letnem dopustu.

Soba je bila slovesno okrašena. Ob stenah so stali široki stoli, pokriti z rdečim suknom. Nad mizo sekretarja tovarniškega komiteja je bil zd prekrit z zastavami. Na rdeči podlogi je bilo vidno geslo: «Tovarne delavcem - zemljo kmetom. Titov.

Po tretji uri popoldne se je začela slavnostna seja. Člani sveta so gledali v gradivo, pripravljeno za sejo, ki so ga držali v plavih ovirah. Vročina jih je prisilila, da so slekli suknje, le nekateri so ostali popolnoma oblečeni v svoje praznične obleke.

Po dnevnem redu je imel referat direktor tovarne. Polagal je račune o dosedanjem upravljanju tovarne, o delu, ki je dobro poznano vsem delavcem preko njihovega sindikata. Med člani sveta so tudi taki, ki so v tovarni že od njenega nastanka. Spominjajo se, kako je bila osnovana tovarna leta 1928 kot delniško društvo. Francoski in domači delničarji, med katerimi so bili knez Pavle, Stojadinović in drugi, so računali na velike dobičke tovarne. 1936. leta so prevzeli podjetje domači kapitalisti in Ministrstvo za vojsko popolnoma v svoje roke. Čeprav so delničarji poskušali na vse načine podkupiti nekatero delavce in tehnično vodstvo z visokimi plačili, borba delavcev proti delodajalcem ni nikoli prenehala. Ta njihova borba je prila najbolj do izraza leta 1939 in 1940, ko so se priključili s protestom stavkajočim v aeronavtični industriji.

Po osvoboditvi so bile delavnice skoro prazne. Okupator je pri svojem umiku odšel 32 najboljših specialnih strojev. Iz vrst najboljših delavcev pa se pojavljajo racionalizatorji in inovatorji, ki so izpopolnjevali stare stroje in konstruirali nove. Podjetje ima danes 24 racionalizatorjev in 5 inovatorjev.

Priden so prešli na izvolitev upravnega odbora, so člani delavskega sveta dolgo razpravljali o stanju v tovarni. Od letos dalje mora tovarna izdelovati serijsko kamion «Pionir», dalje bencinski motor D-02, traktor T-08, traktor TSA-60, rezervne dele za avtomobile itd. Nov upravni odbor bo imel pred seboj velike naloge, saj je plan v drugem polletju letošnjega leta za 13,3 odst. višji kot prvo polletje. Vsi prisotni člani sveta so sodelovali v diskusiji in stavljali predloge bodočemu upravnemu svetu za izboljšanje proizvodnje. Videti je bilo, da bo imela svečana seja delavskega sveta čisto poslovni značaj, ko pa je član volivne komisije prečital sestavo štirih kandidatnih list za upravni odbor se je nekoliko delavcev uprl, da bi kandidiralo. Strugar-poslovodja Nikola Milanović, za katerega priporočajo, da v petnajstih letih, kar dela v tovarni, ni napravil nobene večje napake v svojem delu, je trdil, da ne more biti član upravnega odbora, ker mora kot poslovodja stalno misliti o svojem oddelku in biti vedno med delavci. Peter Pečanec, strojni ključavničar, se je ves posvetil delu za napredek proizvodnje. Vedno dela na izpopolnjevanju strojev. Pravi, da celo sanja o tem. Zbaj se je, da bi mu delo v upravnem svetu vzelo preveč časa, katerega on želi posvetiti izpopolnjevanju strojev. Djordje Pokrajac tudi pravi, da ne more biti član upravnega sveta, ker je obljubil Titu, da bo v prvi petletki izpolnil še drugi petletni plan. Za to svojo obljubo se je odrekel tudi tega najčistnejšega dela.

Po odložitvi delavcev je izrazilo tovariško nezadovoljstvo, toda vse je bilo polno neke svečanosti in ponosa. Nenadoma pa je Pečanec prekinil tovariša, ki je govoril, in uzklilnil:

«Piši, tovariš, sprejmem!»

Samo Pokrajac je ostal še dalje trden. Ni hotel sprejeti kandidature, ostali so končno pristali.

Ze pod večer je bilo končano tajno glasovanje. Prva lista je dobila 11 glasov, druga 15, tretja 7, a četrta 13.

V imenu izvoljenega upravnega odbora se je zahvalil nosilec druge liste:

«Zahvaljujem se v imenu novoizvoljenega upravnega odbora in prošim ves delavski svet in preko vas celotni naš kolektiv, da nas opozarja na vse nepravilnosti in

pravilnosti v našem delu ter da nam pomaga vedno za uspeh naše tovarne.»

Cestiljanje. Direktor Nikola Polimac je pozval upravni odbor, da naslednje jutro ob pričetku dela sprejme upravo nad tovarno.

Tudi delavski svet jeseniške železarne je na svoji slovesni seji izvolil upravni odbor, v katerem so najboljši delavci, tehniki in inženirji.

John Roggi, podpredsednik ameriške Progresivne stranke je izjavil dopisniku Tanjuga:

«Popolnoma se strinjam z izjavo jugoslovanskega Nacionalnega komiteja za obrambo miru. Ustanavljanje blokov sil vplivnih področij se mora končati. Vsi narodi morajo imeti pravico, da v okviru ustanovne listine ZN izvedejo reforme v svojih državah na svoj lastni način, ne da bi se v vmešavala katera koli druga država ali skupina držav. Tudi SZ in ZDA morajo pač že prenehati s svojo hegemonistično politiko.

Vabilo Iliji Ehrenburgu in drugim, naj pridejo v Jugoslavijo in si sami ogledajo, kaj se godi v tej državi, je po mojem mnenju izvrstna misel. Ni boljšega načina za spoznanje resnice kakor to, da človek sam opravi anketo. Jaz sam sem imel priložnost, da sem to storil v prvi polovici tega leta. Zadovoljen sem, da jugoslovansko ljudstvo in vlada kljub velikim težavam opravičajo dobro stvar. Dobil sem vtis, da so se tam lotili obnove in industrializacije svoje države z istim partizanskim duhom, s katerim so se bojevali v vojni. Ko bi ljudje Ehrenburgovega kova odšli v Jugoslavijo, bi se prepričali, da so brez vsake podlage obtožbe, da ima Jugoslavija napadalne namene proti svojim sosedom, in trditve, da se na ozemlju Jugoslavije ustvarjajo vojaške baze tujih sil.

Po potovanju po Jugoslaviji je vodja delegacije norveških sindikalnih voditeljev Karsten Torkildsen dejal:

«Pri vas mnogo gradite in si na vso moč prizadevate, da zgradite socializem. Takšen tempo industrializacije je neverjeten in ga občudujemo. Najboljši vtis je napravil na nas delovni polet vaših ljudi. Ni dvoma, da je ta polet podlaga prihodnosti nove Jugoslavije.»

S proslave «Jugoslovanskega dneva», ki jo je Jugoslovanski klub priredil v Chicagu, sta bili poslani brzojavki maršalu Titu in Nacionalnemu komiteju za obrambo miru, v kateri pišejo:

«Pozdravljamo vašo zadnjo resolucijo, v kateri vabite vse iskrene prijatelje miru, naj pridejo v Jugoslavijo in se na svoje oči prepričajo, ali se Jugoslavija pripravlja na napad na katerega koli sosedo in ali se v Jugoslaviji gradijo vojaške baze zapadnih sil, kakor to trdi sovjetska propaganda in da naj se podobna anketa izvede tudi v sosednjih vzhodnoevropskih državah.»

Ameriški napredni javni delavci Henry Fairchild, profesor newyorškega vseučilišča, pisatelj Carrey Mc Williams, profesor newyorške univerze Ernest O'Melby, pisatelj Upton Sinclair in drugi pozdravljajo odloke Nacionalnega komiteja za obrambo miru in poudarjajo, da bi medsebojno spoznavanje narodov pomenilo trdno oporo trajnemu miru.

Obtožbe proti Jugoslaviji so brez vsake podlage

John Roggi, podpredsednik ameriške Progresivne stranke je izjavil dopisniku Tanjuga:

«Popolnoma se strinjam z izjavo jugoslovanskega Nacionalnega komiteja za obrambo miru. Ustanavljanje blokov sil vplivnih področij se mora končati. Vsi narodi morajo imeti pravico, da v okviru ustanovne listine ZN izvedejo reforme v svojih državah na svoj lastni način, ne da bi se v vmešavala katera koli druga država ali skupina držav. Tudi SZ in ZDA morajo pač že prenehati s svojo hegemonistično politiko.

Vabilo Iliji Ehrenburgu in drugim, naj pridejo v Jugoslavijo in si sami ogledajo, kaj se godi v tej državi, je po mojem mnenju izvrstna misel. Ni boljšega načina za spoznanje resnice kakor to, da človek sam opravi anketo. Jaz sam sem imel priložnost, da sem to storil v prvi polovici tega leta. Zadovoljen sem, da jugoslovansko ljudstvo in vlada kljub velikim težavam opravičajo dobro stvar. Dobil sem vtis, da so se tam lotili obnove in industrializacije svoje države z istim partizanskim duhom, s katerim so se bojevali v vojni. Ko bi ljudje Ehrenburgovega kova odšli v Jugoslavijo, bi se prepričali, da so brez vsake podlage obtožbe, da ima Jugoslavija napadalne namene proti svojim sosedom, in trditve, da se na ozemlju Jugoslavije ustvarjajo vojaške baze tujih sil.

Po potovanju po Jugoslaviji je vodja delegacije norveških sindikalnih voditeljev Karsten Torkildsen dejal:

«Pri vas mnogo gradite in si na vso moč prizadevate, da zgradite socializem. Takšen tempo industrializacije je neverjeten in ga občudujemo. Najboljši vtis je napravil na nas delovni polet vaših ljudi. Ni dvoma, da je ta polet podlaga prihodnosti nove Jugoslavije.»

S proslave «Jugoslovanskega dneva», ki jo je Jugoslovanski klub priredil v Chicagu, sta bili poslani brzojavki maršalu Titu in Nacionalnemu komiteju za obrambo miru, v kateri pišejo:

«Pozdravljamo vašo zadnjo resolucijo, v kateri vabite vse iskrene prijatelje miru, naj pridejo v Jugoslavijo in se na svoje oči prepričajo, ali se Jugoslavija pripravlja na napad na katerega koli sosedo in ali se v Jugoslaviji gradijo vojaške baze zapadnih sil, kakor to trdi sovjetska propaganda in da naj se podobna anketa izvede tudi v sosednjih vzhodnoevropskih državah.»

Ameriški napredni javni delavci Henry Fairchild, profesor newyorškega vseučilišča, pisatelj Carrey Mc Williams, profesor newyorške univerze Ernest O'Melby, pisatelj Upton Sinclair in drugi pozdravljajo odloke Nacionalnega komiteja za obrambo miru in poudarjajo, da bi medsebojno spoznavanje narodov pomenilo trdno oporo trajnemu miru.

DRUGO LJUDSKO POSOJILO
JAMSTVO ZA DVIG ŽIVLJENJSKEGA STANDARDA

Po vsej Jugoslaviji prevzemajo delovni ljudje obveznosti za vpis ljudskega posojila. Od začetka vpisovanja jih loči le še kratak čas. Prva poročila o uspehu agitacijsko-propagandnega dela množičnih organizacij za vpis posojila kažejo, da bodo v mnogih krajih Jugoslavije delovni ljudje, zlasti kmetje, vpisali letos dvakrat, ponekod celo trikrat več posojila kakor pred dvema letoma. V delovnih kolektivih so sprejete obveznosti že znatno presegle dejanski vpis pred dvema letoma, kar priča, da je delavski razred takoj razumel, kako velikega pomena je to posojilo za pospešeno izpolnitev petletnega plana in za zgraditev socializma.

Nekaj podrobnih številk nam bo nazorno pokazalo, kako se je ljudstvo odzvalo posojilu. Po obveznostih, ki so jih doslej sprejeli delovni ljudje Slavonije in Baranje, bo dosegla celotna vsota v tej oblasti 274 milijonov din, medtem ko je bilo pred dvema letoma vpisanih 138 milijonov din. Pri tem je značilno, da sprejemajo visoke obveznosti zlasti člani kmečkih delovnih združenj. Mnogi izmed njih so vpisali 10.000 din in še več. Zadruga so se zavezale povprečno za pol milijona din. Delavci zveznega kmetijskega posestva Belje so priglasili skupaj 7 in pol milijona din, delavci jugoslovanskega kombinata za gumo in obutev v Borovu nad 4 milijone

din. Visoke zneske so priglasili tudi kmetje v Vojvodini.

Med delavci so se najbolj izkazali rudarji. Mnogi so se zavezali vpisati tudi 20.000 ali 30.000 din in še več. V Litostroju so značale obveznosti do konca preteklega tedna nad milijon dinarjev. Pripadniki ljudske milice v Sloveniji so se zavezali za skoraj 8 milijonov dinarjev.

V zadnjih dneh dobivajo priprave za vpis drugega ljudskega posojila množični značaj v mestih in vaseh. V zvezi z vedno večjim zanimanjem delovnih ljudi za vpis posojila je namestnik finančnega ministra Milentije Popović odgovoril novinarjem na nekatera vprašanja. O gospodarskopoličnem pomenu posojila je med drugim dejal: «Z vpisom posojila mobiliziramo dopolnilna sredstva za pospešitev socialistične graditve v državi. Naša vlada zajema z letnimi plani razpoložljiva sredstva za izpolnitev petletnega plana, vendar pa s tem niso izčrpane vse možnosti, ki jih lahko v socialistični državi izkoristimo za čim hitrejšo zgraditev socializma. Obstoje znani dopolnilni viri in možnosti v državi, v kateri grade delovni ljudje socializem in ki jih s posameznimi plani ne zajamemo. Eden izmed takih dopolnilnih virov je tudi ljudsko posojilo. Ker je vlada računala s takimi sredstvi, je mogla v letošnji plan gra-

ditve sprejeti tem večji program. Pogoj za zgraditev socializma v industrijsko zaostali državi mora zakonito biti hitra industrializacija, hitra graditev materialnih pogojev za socialistično družbo. Sprito tega proces graditve skriva v svoji prvi fazi tendenco za hitrim porastom kupnih fondov nad blagovnimi fondi. Razlogi so: investiranje v industrijo, ki še ne proizvaja, je še v graditvi; hitri porast mestnega prebivalstva v zvezi z industrializacijo; relativno zaostajanje kmetijstva za industrijo itd. Zato se je treba odločno boriti za uravnoteženje blagovnih fondov s kupnimi fondi prebivalstva, za stabilizacijo teh odnosov, za stabilizacijo cen, kar pomeni navsezadnje borbo za višji standard širokih plasti delovnega ljudstva. Ljudsko posojilo bo pospeševalo ne le industrializacijo, temveč bo prispevalo tudi k zbolšanju teh odnosov.

Akcija za vpis ljudskega posojila je predvsem tudi velika politična manifestacija. Pri prejetem posojilu je sodelovalo nad štiri milijone ljudi pri vpisu posojila, razpisani znesek pa je bil presežen v 13 dneh, kar je bil najboljši odgovor vsem obrekovalcem naše države. Tudi tokrat bosta zavest naših narodov in socialistični patriotizem prila do svojega polnega izraza.

Na vprašanje, kakšne koristi ima

vpisnik ljudskega posojila, je tov. Popović odgovoril: «Ves proces industrializacije naše države je usmerjen h končnemu smotru — dvigu življenjskega standarda. Tudi smoter današnjih naporov je ustvaritev take materialne podlage, ki bo omogočila mnogo višji standard v naši državi, veliko več blaga za široko potrošnjo, ki ga bodo delovni ljudje kupovali za svoj zaslužek. V drugem, zaključnem delu borbe za petletni plan — in v ta del že stopamo — bomo začeli proizvajati vedno več industrijskih objektov, okreplila se bo naša proizvodnja, poprej vloženi naporji bodo dajali vedno več sadov, s tem v zvezi pa bo vedno več blaga za široko potrošnjo prebivalstva. Zaradi tako razširjene in povečane proizvodnje se bo okreplila vrednost denarja. Zato ima sleherni vpisnik posojila, ki zdaj izloči nekaj od svojih dohodkov, da bi vpisal posojilo, povsem stvarno perspektivo, da bo dobil v zameno za prejete obveznice čez dve, tri ali več let denar, ki bo razen tega, da bo dajal obresti in dobičke, imel sam po sebi večje vrednost, kakor pa jo ima denar, ki ga je zdaj posodil skupnosti.»

Novinarji so postavili tov. Popoviću še druga vprašanja, predvsem tehničnega značaja o nalogah komisij množičnih organizacij, o izkušnjah prvega posojila itd. Tov. Popović je predvsem poudaril važnost individualnega pojasnjevanja zlasti na kmetih in veliko vlogo, ki jo imajo množične organizacije pri vpisu ljudskega posojila.

nir velikega jeseniškega podjetja. To je bil zgodovinski dan jesenjskih kovinarjev, ko so prevzeli vodstvo tovarn v svoje roke.

V eni največjih in najpomembnejših tovarn v Jugoslaviji «Rade Končar» so tudi slovesno izvolili svoj upravni odbor. Prav tako tudi v novi tovarni strojev «Prvomajski» na Zitnjaku pri Zagrebu.

Po vseh industrijskih podjetjih Jugoslavije, kjer še niso izvolili upravnih odborov, so velike priprave za volitve. Prireajo sestanke, na katerih strokovnjaki temeljito seznanjajo delavce z novim zakonom, da bodo čim bolj vestno in temeljito pripravljani za svojo novo, veliko vlogo v družbenem življenju, ko bodo kot prvi delovni kolektivi v svetu prevzeli upravo svojih podjetij.

PO JADRANU IN OCEANIH pluje vedno več jugoslovanskih ladij

KOMINFORMIADI

V jugoslovanskem pomorstvu se je po osvoboditvi začelo posebno hitro razvijati ladjedelstvo kot pomembna gospodarska panoga. V mednarodni statistiki o gradnji ladij, ki jo izdaja Lloyd's Register of Shipping, se je med 17 državami na svetu, ki grade prekoceanske ladje, lani prvič uvrstila tudi Jugoslavija. Napredek jugoslovanskega ladjedelstva je najtesneje povezan z naglim razvojem industrije, zlasti težke industrije, saj skoraj ni gospodarske panoge, ki ne bi bila udeležena pri gradnji moderne prekoceanske ladje.

Cerjav so prva leta po osvoboditvi potekla v znamenju obnove, ureditve in razširitve jugoslovanskih ladjedelnic, je bilo od osvoboditve do konca lanskega leta zgrajenih 20.000 bruttoregistrskih ton novih tovornih in potniških ladij in okrog 10.000 ton ribiških in drugih manjših ladij, medtem ko so ladjedelnice tudi popravile in predelale okoli 25.000 bruttoregistrskih ton starih ladij. Lani je jugoslovanska ladjedelniška industrija dala prve štiri prekoceanske ladje »Zagreba«, »Skopje«, »Sarajevu« in »Tito-grad« z nosilnostjo po 4.000 ton. Te ladje predstavljajo samostojno delo jugoslovanskih konstruktorjev in ladjedelniških delavcev, ki so se v nekaj letih usposobili za gradnjo modernih plovnih objektov.

Ta veliki uspeh postaja pa še bolj očitni, če primerjamo razvoj ladjedelstva v stari Jugoslaviji. V dveh desetletjih so jugoslovanske ladjedelnice izdelale le 1.500 bruttoregistrskih ton novih ladij za trgovinsko pomorjaro, za obalni potniški promet. Ladjedelstvo se ni moglo razviti, ker ni imelo za seboj razvite industrije in ker so bile vse večje ladjedelnice v rokah tujih kapitalistov. V dveh desetletjih pa so paroplovne družbe stare Jugoslavije kupile v inozemstvu veliko številno ladij, skupaj 170.000 bruttoregistrskih ton.

Ob osvoboditvi so ostale od ladjedelnic skoraj same ruševine. V reški in splitski ladjedelnici je ostalo komaj 20 odstotkov sposobnih strojev in delavnic. Iz ladjedelnice v Kraljevicu so odpeljali Italijani vse naprave. Ladjedelnica v Pulju je bila popolnoma izropana. V zalivih, lukah in vzdolž obale pa so ležale na morskem dnu potopljene ladje. Toda že ob koncu leta 1946 je bilo pet obnovljenih ladjedelnic za želzne ladje in 10 manjših za ladje v leseni konstrukciji. Naslednje leto je dobila jugoslovanska trgovinska pomorjara iz domačih ladjedelnic 18 popravljenih tovornih in potniških ladij. Začela se je tudi

gradnja prve serije novih velikih prekoceanskih tovornih ladij.

Z brezprimernimi napori so to veliko nalogo izvršili ladjedelniški kolektivi.

Leta 1948 so hoteli informbirojevci preprečiti gradnjo prvih prekoceanskih ladij. Trenutno krizo je kolektiv ladjedelnice »3. maj« na Reki uspešno prebolel in je lani dovršil vse štiri ladje. Razen tega so zgradili v tej ladjedelnici tri močne vlačilce vrste »Udarnik« z doma izdelanimi pogonskimi stroji po 600 konjskih sil in vrsto manjših plovnih enot. Prav te čni so dogradili tudi prve tri motorne ladje za prevoz vode na otoke z nosilnostjo 300 ton, nadaljnje tri take ladje pa bodo v kratkem dovršili. Letos so v tej največji ladjedelnici začeli graditi tri nadaljnje prekoceanske motorne ladje, v kratkem pa bodo dovršili drugo serijo vlačilcev.

Veliko delo je izvršil tudi kolektiv ladjedelnice »Vicko Krstulović« v Splitu. Obnovil je celo vrsto velikih prekoceanskih ladij, med drugimi eno izmed jugoslovanskih največjih ladij »Hrvatska«, ki jo Jugoslavija poceni prodala inozemski lastniki, ker so menili, da te ladje, ki je nedaleč od Splita naletela na mino, ni mogoče več popraviti. Ko pa je obnovljena »Hrvatska« prvič prispela v newyorško luko, so se prejšnji lastniki čudili, kako mojstrsko je bila izvršena obnova te ladje. Obnovili so tudi 7.000-tonski dok. Splitska ladjedelnica, ki je dobila nalogo predvsem obnavljati ladje, je samo lani obnovila 74 ladij razne velikosti. Za razbremenitev te ladjedelnice so letos začeli v severni splitski luki graditi novo veliko remontno ladjedelnico, ki bo sprva služila samo popravilu ladij ter bo v suhih in plavajočih dokih lahko obnavljala tudi največje ladje.

V ladjedelnici »Uljanik« v Pulju, kjer so bili pred tremi leti skoraj goli zidovi, sedaj že gradijo prvi vlačilec vrste »Udarnik«. Medtem ko je ta ladjedelnica pod Italijo samo popravljala ali demontirala stare ladje, je danes že tako usposobljena, da so letos začeli graditi prve tri potniške motorne ladje vrste »Opatija«, ki bo vsaka lahko prevzela 800 potnikov. Prihodnje leto pa bodo začeli graditi nadalj-

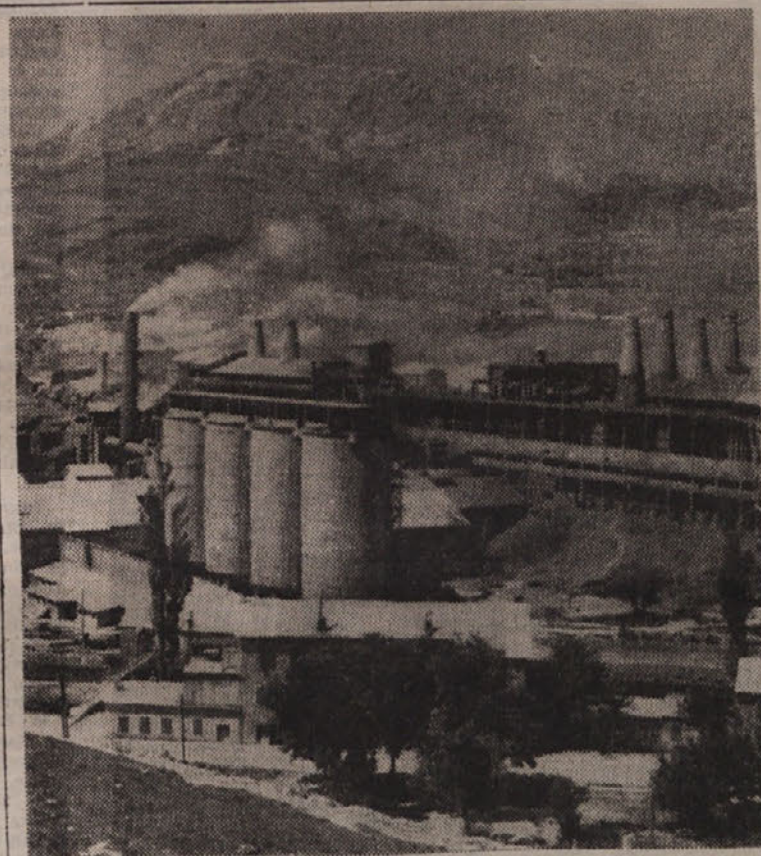
nje tri take ladje.

Po svojem razvoju tudi ne zaostajajo »Titove« ladjedelnice v Kraljevicu in ladjedelnica »Mosora« pri Trogiru, ki se usposablja za gradnjo velikih železnih ladij. Od celotne toneže po vojni zgrajenih novih ladij odpade okrog 10.000 bruttoregistrskih ton na ribiške ladje in manjše plovne objekte, ki so jih zgradili predvsem v ladjedelnicah na Korčuli, v Lošnju in Martinšćici.

V jugoslovanskih ladjedelnicah ne izdelujejo samo ladijskih trupov, marveč tudi pogonske in pomožne stroje ter nakladalne in krmarske naprave. Doma so začeli izdelovati tudi ladijske Dieslove motorje, kmalu pa bodo izdelovali tudi parne turbine v novi tovarni v Karlovcu. Nova valjarna na Javor-

niku izdeluje debelo pločevino za ladijske trupe, v Zenici valjajo profile za ogrodje ladij, v Lescah izdelujejo ladijske verige, podjetje »Svetlost« na Reki pa izdeluje vso električno opremo za ladje.

Cedalje postaja Jugoslavija neodvisna od uvoza glede ladijskih elektromotorjev, črpalk itd. Ladjedelniška podjetja pa so zadnja leta nudila velike usluge težki industriji. Delavci reške ladjedelnice so izdelali za novo železarno v Sisku dva plavža, železno konstrukcijo za Zenico, peči za novi flotaciji v Boru in Trepči, cevovode za več hidrocentral in razne gradbene stroje za velika gradbišča hidrocentral na Neretvi in Drini. Tako pomaga težka industrija ladjedelstvu, ladjedelnice pa pomagajo težki industriji.

Velikanska tovarna cementa pri Splitu

**ZA USPEŠNO
IZKORIŠČANJE
MORSKEGA
BOGASTVA**

Inštitut za ribištvo in oceanografijo v Splitu

V Splitu deluje znanstveni Inštitut za oceanografijo in ribištvo FLR Jugoslavije. Pred zavodom stojijo velike naloge in njihova rešitev bo mnogo pripomogla k napredku jugoslovanskega pomorstva, ribištva, ribiške industrije in mnogih drugih gospodarskih panog. Zaradi raznovrstnosti dela ima Inštitut več oddelkov. Vsak oddelk raziskuje po eno panogo, v laboratorijih pa rešujejo vse probleme v medsebojni povezavi.

V biološkem oddelku raziskujejo rastlinski in živalski plankton — droben, s prostim očesom skoro neviden svet v morju, ki služi za hrano ribam, školjkam, rakom itd. Fiziološki oddelk Inštituta študira fizične in kemijske spremembe in stanje v morju, geološko sestavo morskoga bazena, gledajoč na morje kot na neorgansko celino, ki je življenjski prostor morskoga sveta. Praktična naloga tega oddelka pa je med drugim tudi iskanje možnosti za izkoriščanje raznih mineralnih sestavin v morju, dalje raziskovanje kako bi se iz morskoga blata pridobivala nafta ter drugi važni proizvodi itd. Fizikalni laboratorij tega oddelka daje tudi potrebne podatke za plovbo.

Pri proučevanju raznih pojavov laboratorij enega oddelka dejansko zaključuje verigo nekoga

problema. Tako se v laboratorijih biološkega oddelka, kjer raziskujejo problem prehranjevanja, lahko vidi, da morske soli omogočajo obstoj rastlinskega, a rastlinski živalskega planktona. Na drugi strani pa odmrle živalske organizme napadajo bakterijske in razkrajajo organsko maso; pri tem razkroju pa se sproščajo hranljive soli. Tako se zaključuje veriga prehrane. Iz tega se najbolje vidi pogoji za obstoj živih bitij v morju.

Z ugotovitvijo količine hranljivih soli v morju se lahko konstatira, kolikšna je podhranjenost planktona v morju, po tem pa sedaj lahko ugotovi, koliko ribje v teh vodah. Poleg tega proučujejo v tem oddelku tudi bakterije — nosilke infekcij za morske organizme in pri ljudeh, ki se hranijo z obdelanimi ribami.

Važna naloga, ki jo mora inštitut med prvimi rešiti, je neredno letno in zimsko pojavljanje in izginjanje sardel. Zaradi tega pojavja je celotni ribolov in ribiška industrija sezonskega značaja ter je zato nemogoče, često tudi v sami seziji, plansko delo. Nenaadno izginotje rib povzroča, da ostanejo nesrazmerno planirana sredstva za ribolov in predelovanje rib neizkoriščena. Zaradi tega je tudi ovirano izpolnjevanje načrta prehrane, industrije in izvoza. V ča-

su nenaadnega navala rib pa teh ne morejo popolnoma izkoristiti prav zaradi nepripravljenosti na tako velike količine.

Da bi spoznali zakonitosti in vzroke teh pojavov, kar bi omogočilo predoidevanje in s tem izognitev raznih iznenadenj, je potrebno spoznati vse bistvene podrobnosti iz življenja te ribe — njeno preseljevanje, prehrano, ploditev, rast itd.

Za tako raziskovanje je potrebno dolgotrajno delo. Okrog 35 tisoč sardel iz najrazličnejših predelov Jadrana je Inštitut raziskoval in ugotovil, da živi v vsem Jadranskem morju ena vrsta sardel. Zaradi tega je nemogoče ugotoviti selitvene smeri rib iz enega v drugo področje Jadranskega morja po vrstah rib.

Treba je bilo najti nov način. Kljub trditvi nekaterih, da je avturistično, zaradi občutljivosti sardel, je Inštitut začel z zaznamovanjem. Te poskuse so že delali v drugih obmorskih evropskih državah, toda niso privedli do vidnih uspehov. Toda Inštitutu v Splitu je že leta 1948 uspelo, da je z markiranjem sardel dobil osnovne podatke o njenem kretanju. Naslednje leto so bili uspehi še boljši in Inštitut je objavil smeri, po katerih se kreta ta riba.

Inštitut bo nadaljeval z delom v tej smeri še nekaj let ter tako

vzporedno z raziskovanjem vzrokov preseljevanja, zbiranja, pojavljanja in izginotja sardel v sezoni prišel do končne rešitve in spoznanja zakonitosti in vzrokov njenega kretanja. Francoski biologi so na enak način rešili problem potovanja polenovke.

Dosedanji rezultati Inštituta potrjujejo, da je zimsko bivališče sardel v Jadranu in to v globinah, ki so ribičem dostopne. Zdaj raziskujejo, v koliki meri se sardel lahko love v zimskem času.

Znanstvena ekspedicija Inštituta na ladji »Hvara«, ki je trajala eno leto, je z globinskimi mrežami ugotovila ribja naselja v celnem Jadranu. Zdaj izdeluje Inštitut zemljevid Jadranskega morja z ribjiščem pri njihovem ribolovu.

To je le del uspehov Inštituta. Z nadaljnjim svojim delom bo pripomogel do spoznavanja in pravičnega izkoriščanja Jadranskega morja.

Pred vojno je imel Inštitut vsega skupaj le 15 nameščenec, danes jih v njem dela 77. Med njimi je 14 znanstvenih delavcev. Znanstveni kader se bo kmalu izpolnil z mladimi silami, ki se letos, v času letne prakse spoznavajo z delom Inštituta.

Vzporedno s povečanjem strokovnega kadra naraščajo Inštitutu tudi sredstva, ki so potrebna za uspešno delo. Poleg laboratorijskih instrumentov ima Inštitut tri ladje in motorke za znanstvena raziskovanja.

V ladjedelnici »Mosora« bodo letos dokončali novo znanstveno-raziskovalno ladjo, ki bo opremljena z laboratoriji, z najmodernejšimi plovnimi instrumenti in bo sposobna za plovbo po Jadranskem in Sredozemskem morju.

V seriji protijugoslovanskih izmišljotin je glasilo francoske Partije »Humanité« objavilo članek, v katerem trdi, da so ZDA poslale generala von Kleista v Jugoslavijo kot svetovalca. To vest so uredniki prepisali iz češkoslovaškega lističa »Svobodne slova«. V svoji bujni fantaziji so samo še dodali, da so von Kleista pustili iz zapora zato, da naredi načrt za napad Jugoslavije na Albanijo. »Humanité« je še napisala, da imenovanje nacističnega generala za svetovalca v Jugoslaviji predstavlja novo etapo za pripravljanje vojne.

V zvezi s to vestjo je beograjska »Borba« objavila fotografije dokumentov, iz katerih se jasno vidi, da niso mogle poslati. Zedinjene države Amerike von Kleista Jugoslaviji, ker je bil nacistični general v sovjetskih rokah.

Ze mnogo časa pred objavo resolucije Informbiroja so angleške oblasti na zahtevo Jugoslavije izročile von Kleista jugoslovanskim oblastem kot vojnega zločinca, ki ga je bilo treba za njegove zločine soditi v Jugoslaviji. Beograjsko vojaško sodišče ga je obsodilo na 15 let ječe. Ker pa je von Kleist kot poveljnik fronte zagrešil tudi zločine na ozemlju Sovjetske zveze, je bil na zahtevo sovjetskih oblasti 5. marca 1949 izročen organom ZSSR. O tej izročitvi obstajajo uradni avtentični dokumenti. Iz teh dokumentov je razvidno, da sta bila 5. marca 1949. leta izročena vojna zločinca Evald von Kleist in Maksimiljan d'Angelis opolnomočenim predstavnikom ZSSR. Pri predaji so bili navzoči za Jugoslavijo: major Babić Dobri-voje, sodnik Vrhovnega sodišča FLRJ, in poročnik Ivošević Djuke Gojko, šef obmejne poverjenstva, za Sovjetsko zvezo pa generalmajor Belkin Mihail Ilić, predstavnik centralne skupine vojske MVS ZSSR ter majorja Kamenković in Tkačenko iz iste skupine.

Ti dokumenti jasno dokazujejo, da je von Kleist v Sovjetski zvezi in da zato lahko dela načrte le za koga drugega, ne pa za Jugoslavijo. Potemtakem je vojno hujskaštvo prav to, kar pišejo »Humanité« in drugi kominformovski listi, ki hočejo naprtiti Jugoslaviji vlogo vojnega hujskača.

Glasilo Informbiroja je že napisalo članke izpod peresa nešteti »ideologov« in kominformovskih voditeljev od Bjeruta in Cervenkov do Ane Paukerjeve in Envera Hodže. Sedaj je prišel na vrsto še neki Mehmed Sehu, ki je seveda ponovil v glavnem to, kar so že zdavnaj rekli drugi. Med drugim pravi tale gospod, da so Jugoslovani že od začetka težili k temu, da bi postali voditelji na Balkanu in da so kovali zarote z raznimi državami, kako bi Albanijo razdelili z neko državo, ali pa si jo sami osvojili. Pri tem je ta Sehu najbrž pozabil na govor, ki ga je imel Enver Hodža 5. oktobra 1947, v katerem je med drugim dejal: »Pomislite, tovariši in tovarišice, kakšna bi bila usoda našega naroda brez demokratične in prijateljske Jugoslavije! Mali albanski narod ne bi bil svoboden, kakor je danes, temveč bi doživljal črne dneve in mračno usodo«.

Sam Mehmed Sehu je se leta 1944 rapsal v nekem pismu, da brez pomoči jugoslovanskih voditeljev albanski narodnoosvobodilni vojski, ne bi bilo albanske Partije. Sehu sedaj seveda tudi piše, da je FLRJ poslala v Albanijo saboterje in Spljone da povzročijo nered, paniko in sabotažo. Se pred dvema letoma pa je albanski minister za delo Tuk Jakov dejal: »Zgradili smo nove tovarne. Ne smemo pozabiti, da so nam za te tovarne nudili veliko pomoč prijateljski in bratski narodi Jugoslavije. Jugoslovanski delavci, tehniki in inženirji so nam prišli na pomoč. Ob tej priliki se zahvaljujem jugoslovanskim delavcem, tehnikom in inženirjem, ki nam s svojim neutručnim delom pomagajo h graditvi in krepitvi industrijskega sektorja«.

Takšni so torej »saboterji in špijoni«, o katerih sedaj na vse grlo kriči Mehmed Sehu.

On pa tudi govori o obmejnih incidentih, ki naj bi jih povzročila Jugoslavija na albanski meji že 150. Medtem pa vsakdo ve, da take incidente povzročajo na jugoslovanskih mejah vsi sovjetski sateliti. Če pa so v Albaniji primeri sabotaže, naj voditelji albanske Partije iščejo vzroke zato v svoji lastni politiki.

pred 400 leti

(Nadaljevanje sledi)

O KRVNEM PRITISKU

Mnogo ljudi si meri krvni pritisk, da se prepriča o svojem zdravstvenem stanju. Deloma imajo prav, vendar je tudi prav, da so o krvnem pritisku dobro poučeni, če se po njem ravna. Pri dojenčku znaša normalen krvni pritisk 75, pri mladem odraslem človeku 120, pri 60-letnem 135 in še več. Takoj po jedi se krvni pritisk zviša, prav tako se zviša pri telesnem in duševnem naporu ali če se razburja mo itd., v spanju pa se zniža. Brezno povišanje krvnega pritiska zdravemu človeku ne škoduje, ako se nam pa krvni pritisk večkrat zviša, je nevarno, da se to zvišanje ustali, kar ima za posledico pritisk v glavi, omotico, vnetje oči in srčne težave.

Če pride bolnik s temi simptomi k zdravniku, se zelo začudi, ko izve, da izvirajo vse te težave od ledvic. Zaradi živčnih vplivov se nežne ledvične cevčice skrčijo in nenavajen upor premaguje kri ob cirkulaciji z zvišanim krvnim pritiskom. Niso pa seveda vzrok zvišanemu krvnemu pritisku vedno ledvice; včasih je krvni pritisk sam po sebi bolezen, ki jo povzročajo: preobitno nabiranje telesa v telesu, slabo dihanje kože ter nepravilno delovanje znojnih žlez. Krvni pritisk doseže lahko 300, toda že če

prekorači 200, moramo biti precej previdni. Zaradi prevelikega krvnega pritiska nas lahko zadene možganska kap, ki ima včasih za posledico smrt ali le delno ohromitev telesa. Razumljivo je, da slabi visoki kroni pritisk srce. Srčna slabost je težka bolezen in znana posledica visokega krvnega pritiska. Na srečo pa pozna moderna medicina mnogo sredstev, ki lajšajo podobne nevarnosti, seveda je pa predvsem nujno, da ugotovimo vzrok visokega krvnega pritiska zdravnik.

Pomagamo si torej z zdravili, toda tudi s pametnim načinom življenja. Sploh igra jedilni list pri zvišanem krvnem pritisku zelo veliko vlogo. Da razbremenimo ledvice, pijmo čim manj tekočin; in sicer manj kot 500 kub. centimetrov dnevno, kar je zlasti v toplih dneh precejšnja žrtev. Izogibajmo se tudi slanih in močno začimjenih jedi. Sol namreč zadržuje vodo v tkivu in zaradi preobilice vode morajo srce in ledvice močneje delovati, česar se moramo ravnati pri visokem krvnem pritisku izogibati.

V težkih primerih sploh ne smemo uživati mesa; pri lažjem obolenju je telečje meso, prav tako opustimo jajca, alkohol je pa sploh strup za ljudi z visokim krvnim pritiskom. Tudi juhe niso primerne,

uživajmo pa namesto njih sadje ali sadne sokove. Močnate jedi lahko jemo, toda brez omak in le z maslom zabeljene. Od kruha je priporočljiv le bel in prepečenec. Sme pa bolnik jesti sladkor, med, slaščice in kompot, ne pa čokolade. Uživajmo pa mnogo zelenjave, toda ne surove, ker napenja — seveda so stročnice škodljive. Najbolje pa učinkuje na telo sadje, ki ga lahko jemo v kakršni koli količini in ki dobro deluje proti zaprtju.

Pri visokem krvnem pritisku so zelo priporočljivi sadni dnevi. Kaj pojemo takega dne? Poleg nekaj prepečenca samo sadje, in sicer eden do dva kg jabolk ali šest do osem sto gr sadnih sokov. Dobro je, če vpijemo sadni dan dvakrat v tednu in da tisti dan tudi počivamo. Sadne dneve lahko nadomestimo z mlečnimi dnevi. Zadošujeta dva litra mleka z nekaj prepečenca, seveda koristi tudi jogurt, skuta itd., sir pa škoduje. Od masla prihaja v poštev le surovo maslo.

Samo po sebi je umljivo, da škoduje bolniku z visokim krvnim pritiskom kajenje. Bolnik naj tudi mnogo počiva in spi, zvečer naj si umiva noge v topli vodi, podnevi naj si otira telo z vodo in naj si od časa do časa pušča kri. Seveda pa je nujno potrebno, da je bolnik pod stalnim zdravniškim nadzorom.

Dihanje našega celega telesa je za zdravje pa tudi za lepoto ena izmed najvažnejših stvari, zato mu moramo posvečati tudi veliko pozornosti. Zavedati se moramo, da ne dihamo samo s pljuči, temveč tudi s kožo in prav zaradi tega moramo celemu telesu dati čim več zraka.

Ko se zjutraj umivamo, poskušajmo ostati vsaj dvajset minut neoblečeni. Če imamo srečo, da nam sije zgodnje jutranje sonce v sobo, izpostavimo svoje telo sončnim žarkom vsaj za nekaj minut dnevno in to daleč v pozno jesen. Če smo gospodinje in si same pospravljamo svoje stanovanje, ostanimo pri tem delu čim manj oblečeni, posebno roke in noge naj nam bodo popolnoma gole. Tudi bosi smo lahko, ali obute kvečkemu v močno odprte sandale. Pri vsem tem delu imejmo olna odprta.

Tudi lasje potrebujejo zraka, zato si jih, preden ležemo k počitku, razpustimo, okračimo in jih tako razpuščene pustimo tudi čez noč.

Vse naše domače obleke naj bodo čim bolj ohlapne, da nam koža lahko diha. Tako bo ostala prožna in sveža in naš videz bo mladostnejši, naše telo pa odpornejše.

Nasveti

Če hočemo pijače čimprej shladiti, jih postavimo v močno slano vodo.

Smolnate madeže, ki si jih otroci kaj čisto naberejo v gozdu, odstranimo s krpo, namočeno v spirit.

Dve praktični obleki za sedanje dni

Ce si obleko poliješ s kavo, odrgni madeže z močno solno raztopino.

Mažeži in plesniva mesta na preprogah izginejo, če jih namočimo z mešanico 5 delov salicilne kisline na 100 delov spirita.

Ce kdo požre čebelo ali oso, naj takoj grgr razredčen kis ali naj posrka sol raztopljeno v vodi.

Ce dvomiš, ali je kak predmet iz pravega srebra, ga vtakni v raztopino kuhinjske soli. Pristno srebro ostane nespremenjeno, nepristno pa spremeni v 15 minutah barvo.

Klavirske tipke bodo zoget bele, če namočimo vato v 30% vodikovega peroksida in jo položimo za 24 ur na tipke.

Umazane robove kopalne kad najlepše očistiš s petrolejem; seveda moraš potem kad dobro izprati z vodo.

Tudi v najtrši les zabijes žebelj, če ga vtakneš v mlo, les pa, kjer porineš žebelj, namažeš z oljem.

Ce ne porabiš takoj vse paradižnikove mezge iz skatle, jo poskrbi z nekaj kapljicami olja.

Vodo, v kateri ste kuhali riž ali testenine, ne zlivajte proč, pač pa ji dolite prav toliko sveže vode, da dobili boste izvrstno raztopino škrobljenje perila.

Porumenelo platno obeli tako, da ga čez noč namočiš v raztopini ene ga litra vode in ene žlice vinskega kamna.

NAS RIBJI TRG:

LIGANJ

Ce rečem kalamar, boste bolj razumeli, kot pa če rečem liganj. Liganj je sorodnik sipe, samo nekam lepši je, bolj eleganten. Telo sipe je bolj zavaljeno, liganj pa je vse vitkejši in od vseh strani mu raste dve trikotni plavuti, tako da ima v spodnjem delu obliko romba. Če pa imamo nekoliko več fantazije, se nam zdi, da nas spodnji del spominja na neko čudno srce. Te plavuti mu seveda služita, kajti liganj ni lena mirujoča žival, marveč skoraj vedno plava, in sicer s plavutmi ali pa da iztiska skozi poseben lijak pod glavo iz telesa vodo. Vodo brizga naprej, njega pa nese nazaj. Posebno v nevarnosti mu je ta nagli raketen pogon kaj potreben. Poleg tega ima v telesu še posebno črno snov, ki jo v sili tudi brizga skozi lijak in z njo megli morje, da ga sovražnik ne vidi, ali pa da zamegli morje žrtvi, da ga ne opazi. Torej je ta črna barva napadalno in tudi obrambno orožje. Zelo sodoben je ta kalamar, človek bi si celo mislil, da je politik. Eno in isto stvar obrne tako kot kaže. Ta njegova črna barva mu je tudi črna ime; kalamar je iz «calamato», kar pomeni črnilnik.

Toda liganj ne menjava barve samo okoli, tudi sam svojo lahko menja. Na ribjem trgu jih je videti lepe bele ali pa rahlo in močno rožaste. Sipe in hobotnice prodajajo kar na kupe na ribjem trgu, kar nametane pa tudi vse črne in umazane. Lignji so pa vedno lepo oprani in navadno še okusno zloženi, razvrščeni in razpostavljeni. Živi lignji so belkasti ali pa natančneje belkasto sivi. Kadar se pa razburjajo, oziroma, kadar jih kaj vznemiri, postanejo rdeči.

Pravijo, da so lignji nemirne živali in da se vedno premikajo. Baže nanje precej vpliva luna. V Ameriki so opazovali, da se ob sčipu natepejo velike brigade lignjev in plavajo z vso silo proti smejoči se polni luni. Njih misel je samo luna, njih cilj samo luna in nič jim ni mar, kaj je pred njimi in zgodi se tu pa tam, da vsa ta armada česticev polnega meseca zavozji z vso silo na kopno, od koder si nazaj v morje pomagati ne zna. Če ne bi te zgodbe napisal resen ameriški biolog, bi mislili, da je ameriška.

Rekel sem, da je podoben sipi. Točno: glavo ima kot sipa z močnimi čeljustmi. Ob glavi nosi kolobar, oziroma osem kratkih in dve dolgi lovki, ki sta daljši kot telo. Male lovke so cele porastle s prišeski, dve daljši pa samo na razširjenem delu. To so njegove roke,

z njimi zagrablj plen, stisne in se prisesa nanj in je iz tega objema edina pot v usta, med čeljusti podobne papiginiemu kljumu, ki neusmiljeno razkavsa, kar med njuju pride. Oči so izredno velike.

Dolg je okoli tri decimetre; to so mišljeni naši, toda v Trstu smo vajeni tudi do tri četrti metra dolgih. No takih velikih ne najdemo v našem morju, marveč jih pripeljejo v Trst iz oceana. Kalamari so tem bolj, čim mlajši so, starine so pa trde in tudi manj okusne. Love jih vse leto, toda januarja in februarja so najbolj. Lignjevo meso je mnogo boljše kot meso sipe. Tučji liganj ima v telesu lupino; sipina je debela, polna, ta je pa čisto tanka, roževinasta, prosojna kot neko ptičje pero.

Kalamare jesti, se pravi v Trstu, dobro jesti. Vedno so dražji od sip in hobotnic. Pripravljajo jih na razne načine, najbolj so seveda pavaljani v moki, cvrti na olju in preden jih deneš v usta, brizgni nanje nekaj kapljic zlahnega limoninega soka.

Tudi lignji ležejo jajčeca na morsko dno kot sipe. Samica ovije več jajčec, ki so podolga, s posebnim ovojem, jih obesi na razne predmete v morju, nato pa odplova in kar je kot mati za svoje potomce morala napraviti, je napravila in nič več. In vendar rod kalamarov ne izumre.

ČISTILA za ZOBE NASVETI

Zobe čistimo z zobnimi pastami ali pa z zobnimi praški. Paste kakor tudi čistilne praške sestavljajo v glavnem naslednje snovi:

1. Karbonati. To so lahko izredno drobno zmleti in presejani apnenec, plavljena in izprana kreda, magnezijev karbonat, imenovan tudi magnezit ter natrijev bikarbonat. Te snovi glade zobe, poleg tega pa imajo tudi to lastnost da nevtralizirajo kisline, ki prihajajo s hrano v usta. To so vsekakor majhne količine slabotnih kislin, ki pa vendar prihajajo skozi razpoke zobnega emailja do zobovine in tako povzročajo nje razpadanje. Nevarna je predvsem mlečna kislina.

2. Polirna sredstva. To so n. pr. fino zmleti in presejani plovec, ogljeni prah, uprašene lupine sepije itd. Polirna sredstva glade pri čiščenju zob zobni email in tako zvečajo njega lesk. Vendar bi pri pogosti uporabi polirnih sredstev povzročili obrabo zobnega emailja. Zato nam v ta namen zadostuje že plavljena kreda.

3. Snovi, ki oddajajo kisik. To so natrijev perborat, kalijev klorat (v Klorodontu), magnezijev superoksid, kemično vezan vodikov superoksid in druge oksidacijske snovi. Iz navedenih snovi se pri čiščenju zob sprošča kisik. Ta je pri zobnih čistilih koristen zato, ker se spaja z različnimi barvili, ki se usedajo na zobeh in jih razbarva. Omenjene snovi povzročajo da postajajo zobe lepo beli.

4. V zobnih čistilih so nadalje razna eterična olja, ki dajejo tem snovem prijetnejši okus.

5. V zobnih pastah sta tudi glicerol in medicinsko milo. V novejšem času pa nadomeščajo proizvajalci medicinsko milo z nekimi drugimi penečimi se snovmi.

6. Nadalje so nekatera čistila tudi lahno obarvana z rožnato barvo.

7. V izredno majhnih količinah vsebujejo zobna čistila razkuževalne snovi, ki imajo predvsem to nalogo, da preprečijo razpadanje raznih sestavin zobnih past.

Kako napravim dobro majonezo? V mnogih kuharskih knjigah velja majoneza za kraljico omak in kakor so po navadi kraljice, tako je tudi majoneza muhasta; zdaj se posreči, zdaj tudi ne in predvsem tedaj ne, kadar pričakujemo goste. Kako torej postopamo, da se nam majoneza posreči? Najprej moramo poskrbeti, da so vsi dodatki prvovrstni. Tako olje, gorčica, rumenjak, kis in limonin sok. Važno je tudi, da niso dodatki premrzli, zato jih pred uporabo nekoliko segrejemo. Majonezo delamo v nepreodki gladki skledi, v kateri zagnamo najprej nožovo konico soli in rumenjak, nakar prilivamo v kapljicah olje. Seveda moramo nepretrgoma mešati. Paziti moramo tudi, da rumenjak popolnoma odstranimo od beljaka. Sele ko se majoneza zgosti, dodamo kisa ali citroninega soka. Preredimo majonezo rešino, če ji dodamo še rumenjak,

ki ga pa prej zmešamo z 2 do 3 žlicami olja, ki smo ga seveda tudi dodajali po kapljicah.

Majonezo lahko raztegemo, če ji dodamo zmes iz 1 žlice moka in 3 žlic mleka, ki jo naglo skuhamo in ohladimo. Dobro je, če dodamo majonezi tudi nekaj kaper ali paradižnikove mezge ter nekoliko sesekljane gnjati s česnom.

Preostalo majonezo razredčimo lahko s smetano ali mlekom in jo uporabimo kot omako k solati, zlasti h krompirjevi solati.

za tržaško kuhinjo

NASA KRMILA
Izmed zelene krmce, kakor trave, opriv, solate, raznih detelja, zelja d. imata največ hranilnih snovi. Rdeča detelja in lucerna. Vso zeleno travo pokladajmo prašičem sveže nakošeno. Rdeča detelja in lucerna sta razen z beljakovinami bogati tud. z rudninskimi snovmi in vitamini. Zato sta nujno potrebni kot krma prašičem v razvojni dobi ter plemenskim in doječim vinjam. Pri nas ni v navadi, da bi vinje pužčali na pašnike, čeprav je bilo to koristno. Zato pokladaj-

Vojni roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽIHOU

VORANC

XXV

«Kdaj pa greš? se je obrnila žena k njemu, kot bi se oddahnila po težkih sanjah.

«Jutri».

«Pridi še jutraj sem».

«Bom!» Tudi on je govoril lažje, prosteje kakor malo prej. Pluskanje čustev se je polegalo.

Stefanič se je dvignil in jo še vedno držal za roko. Sedaj bi jo lahko stisnil k sebi in jo poljubil. Toda zdelo se mu je tako lepše, močnejše. Potem ji je dejal: «Vidiš, to je zato, ker je vojna...»

Stopil je v noč vigrednih sap. Trenutki, ki jih je pravkar preživel, so bili tako težki, tako izčrpljivi, da ga je bolelo v možganih. Mahoma ni več sam sebe poznal. Potem se mu je zahotelo, da bi se vrnil, toda to je bila le bežna misel. Prihodnji trenutek je že s trdim korakom stopil na cesto. Čim je zautil pod nogami trdo zemljo, mu je bilo lažje.

«Ah, kaj, prav sem storil», Si je govoril, kakor bi se opravičeval.

Navzlic pozni uri so bili njegovi tovariši še vsi budni. Tudi oni so izkoristili poslednjo noč za postajanje po vasi. Bili so več kot dva meseca v vasi in tu in tam je bil za koga kak kotiček toplejši, kakor za drugega. Palir in Amun sta bila v gostilni, kjer sta popila liter vina in se vrnila dobre volje.

Čim je Stefanič splezal po lestvici, so ga tovariši že imeli.

«Nista mogla narazen, kaj?»

«Da, spomladi se rado sprime...»

Stefaniču so bile take opazke neprijetne, naravnost žaljive. Ni mogel dovoliti, da bi naprej kvantali, zato je dejal odločno:

«Če hočete, vam nekaj povem!»

«Pa povej!»

«Veste, da bi jo lahko imel, a je nisem hotel...»

In potem jim je pripovedoval do pičice natanko, kako je bilo. Ko je končal, se je Palir prvi zasmeljal:

«Ah, prismođa!»

Tovarišev pripovedovanje jih je naravnost razjezilo. Amun mu je očital:

«Ali ne veš, da boš morebiti že jutri v ognjeni črti? Kaj se pravi to?»

«Kakšna rahločutnost!» Kapunu se je skoraj za malo zdelo, kar je bil slišal. Toda Stefanič ga je nadržal:

«Tebe bi tudi sifilis ne zadržal, kaj!»

Kapun je umolknil.

Tudi Demark ni mogel odobriti, kar je ravnokar čul.

«Da ti po pravici povem, se meni je žal zaradi tebe. Taka priložnost in taka ženska. Mogoče bi bilo zadnjikrat... Praviš, da se ne bi izplačalo; jaz pa pravim, da bi se!»

«Ne, ne, tako ne mislim», se je branil Stefanič. «Zaradi ženske same in zaradi mene samega bi se že izplačalo, toda tu je bilo še nekaj drugega po sredi... Saj vendar nismo živina! Zakaj bi si kazili to, kar lahko dolgo ostane lepo. Ali ni njen mož tudi tak ubog hudič, kot smo mi? — Ne — jaz sem zadovoljen, da je bilo tako...»

XIII.

Korporal Almer je že nekaj časa čepel v Palirjevi strelni lini in streljal v redkih presledkih. Fronta je bila precej mirna. Bataljon je bil v jami med višino svetega Martina in hribom svetega Mihaela.

Palir je stal kakor na iglah, toda korporala ni bilo mogoče odtrgati od strelne line. Čepel je tam kakor ukopan in strastno nadaljeval svoje delo. Kljub temu da ni bilo prevroče, mu je zadal po napetem tilniku povzel znoj.

«P-n-ki!» je spet počilo.

«M-hal — To je četrta!» se je oddahnil Almer. «Ali vidiš, kako se je zvalil po jarku? Osem strel in štirje zadetki. Viš, Palir, kaj se to pravi...?»

Malo prej je bil Almer prišel po jarku, kjer je nadziral svoje moštvo. Pri tem je vsepovsod vtikal svoj nos. Vtaknil ga je tudi v vsako strelno lino. K Palirjevi pa je kar prirastel. Ugotovil je, da se skozi to lino vidi naravnost v laški strelski jarek, ki se je vlekkel poševno proti hribu svetega Mihaela.

Sovražnega jarka je bilo videti kvečjemu dva, tri korake.

Almer je kmalu poudaril svoj prvi «M-ha». Prvi Italijan, ki je šel mimo prelihe, se je zvrnil v jarek, zadet od boka. Čez nekaj časa je spet prsknilo iz Almerjeve puške, toda tokrat brez oddiha. Seje tretjemu poku je spet sledil korporalov odobravalni: «M-ha!» Ustrelil je osemkrat in zvrnil v jarek Italijane. To ni bilo pri Almerju nič čudnega, ker je bil znan kot eden najboljših strelcev pri stčniji.

Potem je korporal zaman čakal na nove žrtve. Italijane so štirje zaporedni mrliči ali vsaj ranjenci na enem in istem mestu iztrezili. Sprva so niko utegnili spoznati, od katere strani prihajajo strelji, vendar nevarnega mesta nekaj časa ni nihče prestopil.

Almer je še vedno čakal. Medtem se je po jarku že raznesla novica o njegovem uspehu. Na lice mesta so prišli četovodja Rode, Barfuss in še nekaj drugih radovednežev, ki so izza Almerjevih ram škrlili v sovražni jarek. Almerja se je polastila prava strast. Tako bi človek lepo sedel skrit za varno lino in bi v presledkih pritiskal na petelina ter repetiral nove naboje, tam, sto metrov pred teboj bi se pa sovražnik drug za drugim postavljaj na nos. Na ta način bi jih na uro likvidiral recimo petnajst, na dan tristošestdeset, na teden... To bi se izplačalo in naposled bi bilo te vojne tudi konec...

Vendar se Almer še ni vdal. Rode je že rekel:

«Zaman čakamo, zavohali so».

Almer ga je takoj vzel na muho in pritisnil. Svedrapol ure se je v jarkovi preliki spet prikazala postava italijanskega vojaka. To pot je moral biti neki švedrač, ker se je primajal kakor motovilo. Toda že po prvem koraku se je naslonil na steno, kot bi se stoji sklonil h kakli lini.

Almer ga je takoj vzel na muho in pritisnil. Svedrapol se niti zmenilo ni za strel. Pritisnil je še enkrat, še dvakrat, še trikrat, motovilo pa je kakor prej nepremično slonelo v dozdevni lini. Korporalu je postajalo vroče.

Tedaj se je Barfuss prešerno zakrohotal:

«He, he, na tega pa lahko streljate».

Krog, ki je bil zbran okrog Almerja, se je spogledal, nato pa bušil v smeh, korporal pa še vedno ni razumel, kaj se godi, misleč, da se mu roga, ker ne zadene.

Tedaj ga je sunil Rode:

«Ali ne vidiš, da streljaš v šemo...»

Almerju so skočile oči iz jam.

«Prekleti!»

Bil je tako srdit, da se je skoraj penil. Ker se je krog naposled le nehal režati, se je pomiril tudi Almer, le zagrozil je še proti italijanskim jarkom:

«Tega vam ne bom pozabil!»

Zdelo se je, kakor da bi se Italijani bili dolžni nastavljanje njegovi strelski strasti. Potem je odkorital za Rode in celo pozabil poudariti, da naj Palir dalje budno pazi na preliho.

Prvi roj pa se ni mogel navdušiti za Almerjevo junaštvo niti novinci ne. Starim je bilo celo krivo. Saj ljudje vendar niso zajci, da bi jih streljal kar tako! In čeprav so Italijani. To že ni več vojna...

Janodi pa stvar sploh ni ugajala. Rekel je:

«Bojim se, da bomo to krvavo ceho drago plačali».

Njegova slutnja se je kmalu uresničila.

Prihodnji dan je bil v lini novinec Orter. Fronta je bila mirna in jarek je dremal pod toplimi sončnimi žarki. Orter, ki je bil prvič v ognjeni črti, je naravnost užival. Radoveden je opazoval čudni svet pred seboj, na katerem ni bilo mogoče odkriti sovražnikovih postojank, razen one prelihe, ki je svetila v jarek in kjer je še vedno slonela nastavljena šema.

Nenadoma se skozi toplo ozračje komaj slišno tiknilo. Orter se je zadet sredi čela zvalil po jarku, ne da bi dal najmanjši glas od sebe. Preden so njegovi tovariši pritekli, je bil Orter že trd. Nagla, naposled prijetna smrt... Nekdo bo že jokal za njim.

Izenadenje je vedno močnejše, kadar pride smrt nepričakovano, sredi tihote, kakor pa, kadar koga ubije sredi meteža. Možgani imajo čas vrtati naokrog. Vendar se nihče ni mislil česa določenega, saj je tudi Pekol storil smrt na podoben način.

Orterjevo mesto je zasedel Stefanič. Toda komaj se je pridno znašel na svojem mestu, je že spet prsknilo nad jarkom. Kroglja je udarila ob kamenje notranje stene, kjer se je odbila in žvižgajoče odfrčala nekam nad zemljo. V jarku je ostal mrzel občutek.

Nenadoma se je začel Stefaničev glas:

«Ima me, ranjen sem!»

Amun, Palir, Barfuss, Janoda in Zugmeister so bili najprej pri njem. Stefanič je hvala bogu stal na nogah.

«Kam...?»

«Ne vem še prav, mislim pa, da tu sem!»

Kazal je z roko na desno ramo. Bil je tako prepreden, da bolečin še čutil ni; v obraz je bil bled in njegove oči so se svetile s čudnim leskom. Tako se svetijo oči tistemu, ki je pravkar za las ušel smrti.

Janoda in Amun sta mu v naglici razpela bluzo in jo potegnili z rame. Pod njo se je že rdečila kri; toda imel je srečo — krogla je šla skozi ključnico tik vratu in mu prizadejala le lahko rano.

Stvar je bila zdaj mahoma jasna. Sovražnik je odkril lino in pričel, kdo ve iz katere smeri, vračati Almerjevo junaštvo.

Cim se je prikazal korporal, mu je Demark očital:

«To imamo za večerajšnje štiri Italijane!»

Almer je videl samo neprijazne, srdite obraze okrog sebe, zato se je potuhnil in kmalu izginil.

Stefanič je zapuščal jarek. Stari so se težko ločili od njega. Od štirinajstotice, ki je šla skupaj v ogenj, se je sedaj poslavljaj že sedmi.

«Zbogom, zbogom!»

«Na zdravje, pozdravi vse tam za!»

«Pozdravi Roma!» je zaničljivo dodal Barfuss.

Ko je bil Stefanič že v jarku sosednega rova, je Palir zaklical za njim:

«Ali imaš še Pekolovo pisanko?»

«Imam!»

«Tedaj je ne pozabi poslati njegovi materi. In tudi pismo napiši, ker smo ga dolžni!»

«Bom, bom, le brez skrbi bodite...»

Odšel je tovariš, kateremu so bili prijatelji vsi brez razlike narodnosti. Amun je hotel pred odhodom še na samem spregovoriti z njim, zato je vzel njegov nahrbtnik ter njegovo puško in ga je spremljal do poveljstva stotnije. V samotnem rovu sta ustavila korak.

«Ali te boli?» ga je vprašal Amun, ker ni mogel takoj odkrito začeti s tem, kar mu je bilo pri srcu.

«Skoraj ne čutim», je odvrnil Stefanič sijočega obraza. «To je prava milostna rana, kaj?»

«Ti greš, jaz bom pa sam ostal tukaj. Iz najine zaobljube torej ne bo nič. Skoda — s teboj bi šel do kraja sveta...» Amunov glas je bil pobit, skoraj malodušen.

«Boš pa sam napravil, česar misva mogla oba. Ni bilo priložnosti!»

«Da, ni je bilo! — Če bom utegnil in me prej ka ne zadene, bom storil, kar sem odločil. Ti pa zadalj dela kar moreš, da bo te naše morije prej konec.»

«Bom, le brez skrbi bodi! Zanesi se na Stefaniča!» Pet minut pozneje sta se poslovila za vedno.

Usodepolno lino so zadelali, po jarku pa se je javno govorilo, da je Orterjeve smrti kriv Almer. Našli pa so se tudi taki, ki so Almerja zagovarjali. Med temi je bil tudi Rainer.

«Kaj hočete, vojna je vojna! Italijani bi delali ravno tako.»

Kapun mu je pritegnil.

«Vojna je vojna, vedno ista pesem!» se je zadrž Demark. — «Jaz bi pa rad kaj drugega slišal. Vojna traja torej zato, ker smo vsi skupaj zverine, mi in Lahi. Zakaj pa ne moremo biti ljudje?»

«Ker nam ne dovolijo, da bi bili ljudje. Mi sami bi kaj takega ne počeli. Ali bi mi sami kaj takega uganjali kaj?»

Janoda se je skoraj razburil, ko je to rekel.

«Bi tudi! Rečem vam, da bi!» se je oglasil Barfuss. «Pri nas so se v neki gostilni stekli in nekdo je nekoga oklal z nožem. Ko pa je zagledal kri, se ga je polotila taka besnost, da je začel mahati z nožem kamor koli. Rani je nekih pet ljudi. Nato je odšel domov in ko so prišli orožniki, je visel na gumnu...»

«Almer pa se ne obesil in se ne bo obesil. To je tisto...»

S tem ga je Demark razorožil. Sklonil je glavo in kakor bi se zamislil, je s komaj slišnim glasom rekel:

«Da, to je tisto...»

«A zakaj smo taki?»

Na odseku bataljona je divjal artilerijski dvoboj. Začelo se je pravzaprav tako, da so se baterije najprej same med seboj obstreljevale. Obodi so enakomerno, v presledkih tulili nad jarki. Drčali so tako nizko nad glavami, da je tuljenje grozotno odmevalo po živcih. Predvsem so grdo zganjali italijanski obodi, ki so plahutali skozi zrak, kot bi imeli peruti.

Ta reč se v jarkih ni imenovala obstreljevanje, temveč ustreljevanje. Topovska žrela so tipala za občutljivimi cilji. Navadno se je iz tega izcimilo prej ali slej tudi obstreljevanje samih jarkov.

Tako se je tudi zgodilo. Bilo je zvečer, črna noč je ležala nad pokrajino pod njenim temnim, oblaknim svodom se je linija črtala le z redkimi odsevi dvigajočih se in padajočih raket.

Nenadoma se je dolji v črnem ozadju, nekje daleč, zablskalo s čisto neznatnim, drobčkanim ognjem. Bliska ni spremljal noben odmev. Vsi so pričakovali, da bodo hkrati tudi že slišali lajanje oboda kje v zraku. Tako je navadno bilo. Namesto tega jim je vroč puh zaprl sapo in jih pahnil vznak. Hkrati jim je nejasna svetloba vzela vid; glušča omotična nezavest jih je objela. To je trajalo silno kratek čas. Ko so se spet zavedli, jih še ni minil občutek vroče sape, ki je šla čeznje. Okrog njih se je širil zoprn smrad, kamenje in blato je padalo na tla.

Tik njih nekje je udarila granata. Na ta način bi niti smrt ne bila pretežka... Preden jim je bilo jasno, kaj se je zgodilo, so se spomnili tistega malega, okroglega ogenjčka sredi furlanske temine.

Nekje blizu se je nekdo kobalil:

«Ho, ho, ho...»

Kot bi se ne mogel načuditi, da je še živ in cel. Podobni zadušeni vzkliki se dvigajo tudi že na nekaterih drugih mestih. Zaradi teme niso mogli razločiti kam je udarilo, toda jarek okoli njih je bil še nedotaknjen, kolikor je bilo mogoče spoznati.

Zadnji padci kamenja so utonili v noč in postalo je tiho; tiho je bilo tudi v italijanskih jarkih. Menda je vse iznenadeno prisluškovalo prihodnjim trenutkom. Amun, Janoda in Palir so čepeli tesno drug poleg drugega in zrlj v noč. Tedaj je na furlanski ravnini spet zagoreli tisti kratki, okrogli plamen. Vsi trije so zasukali glave, kakor bi si hoteli pogledati v oči. Potem so se strnili z očmi, nato pa obsedeli, kjer so bili, dobro vedoč, da za kar koli drugega ni več časa. Nato se je ponovilo to, kar so doživeli malo prej. Ali zdaj je bilo še nekoliko lažje, pritisk je bil znatno slabši kakor prvokrat. Ko se je na furlanskem tretjič zablsknilo, so se že spet imeli v oblasti ter se bliskovito sklonili v jarek. Toda granata je padla že olje od njih. Četrta še bolj... Zdalj je bilo tudi že mogoče razločiti smer, v katero se je obstreljevanje pomikalo — šlo je proti hribu Sv. Mihaela.

Od Rodevega zaklonišča sem je priropotal Her-

gottov ordonanc Dorn, tipajoč za Almerjem.

«Almer, Almer?»

Almerja ni bilo mogoče priklicati, zato se je oglasil Janoda:

«Obstreljevanje se je pričelo, vsi v zaklonišča! Ne bati, naši bodo kmalu začeli odgovarjati... Sporčiti dalje! «Bom!» ga je pomiril Janoda. Ko pa je Dorn spet odropotal, je na svojo obljubo seveda pozabil. Čemu tako abotno povelje, saj bo vendar vsak vedel, kaj mu je početi. Tisti, ki so celi, so že gotovo vsi potaknjeni po luknjah.

Tudi oni so pohiteli do prvega zavetišča, ki je bilo takoj za ovinkom jarka. V kotu so se pretipali do dolbine, ki je imela vhod poševno obrnjen proti poboji Sv. Mihaela, druga stran pa je bila na debelem nasuta z zemljo in kamenjem. Proti granatam seveda ni bilo to nikako zavetje, proti begajočim izstrelkom plesočemu kamenju in podobnim frčalom pa je bilo boljše kot nič.

(Nadaljevanje sledi)

Razgledovanje po

«RAZGLEDIH»

Premnogi bralci, ki redno prebirajo «Ljudski tednik», najbrže niso istočasno naročeni na «Razgleda». Prav za take bralce bi bila precejšnja izguba, če bi nikdar nič ne ališi o njih.

Tržaški «Razgledi» so nastali leta 1946 «iz potrebe, da na važni prelomnici našega narodnega življenja izpričujemo pred svetom tvornost našega duha, gojimo lepoto naše besede in z znanstvenimi razlogi ter dokazi braniamo naše pravice». Naš idejni program je tisti, ki smo si ga začetli že med osvobodilnim bojem: narodna svoboda in demokracija. Tako je naravnost krmilo temu kulturnemu brodu njegov ustanovitelj France Bevk, ki je uredil prva dva letnika.

V zadnjih treh letnikih je označen Drago Pahor kot odgovorni urednik. Sotrudniki vedo, da opravljajo težavne posle. Miroslav Ravbar, ki ima glavne zasluge za to, da revija izhaja in uspeva tudi po odhodu Franceta Bevka in po zoženju

nekdanjih velikih pasov A in B Primorske na današnji obseg Svobodnega tržaškega ozemlja.

«Razgledi» so dosegli do zdaj 2416 strani in nudijo na njih tržaškemu in netržaškemu Slovincu mnogo leposlovnega, znanstvenega in splošno informativnega čtiva iz vseh panog kulturnega dogajanja. Tu nas zanima posebej peti letnik, ki je dosegel z osmo številko 384 strani in že do zdaj nagradil Slovincem kopico vsakovrstnih duhovnih dobrin.

Letnik se začne s črtico Franceta Bevka «Težka pot» o bedni Uršuli Zerjun, ki obišče med osvobodilno borbo hčer Malko, poročeno v mestu s karabinjerskim brigadirjem, da bi prosila za ujetega sina partizana, a ko se neopazena prepriča, da je tuji njen zet fašistični mučitelj, se zvrže v svojo kruto bol in odide v noč. «Solze ji je sušil srce, ki se ji je porajal iz odpora do mučiteljev in iz usmiljenja do žrtve. Prav imajo, fantje, bijejo naj jih! Bijejo naj jih! — je tiho, strastno ponavljala pri sebi in krčevito stiskala prste». Ta trpki uvodni akord se v leposlovju večkrat ponavlja. Vsi glavni spisi oblikujejo težke poti naših ljudi.

Celo kopo takih poti je zelo svojstveno zajel v svoje prispevke tržaški pisatelj Boris Pahor, najplodnejši sotrudnik letošnjih «Razgledov». Na robu puščave so poglavja iz afriških listov o Fabicu, Ri-toši, Stefaniču in Mamiloviču, ki jih gonijo v zimi 1940 italijanski rablji nad angleške blinde. Objavljena poglavja segajo od XXXII. do XXXVII. in se končujejo s krikom: «Samo prebudite se, ljudje, prebudite se, arabski ljudje, bengalski ljudje, vi primorski ljudje». Vsa poglavja vkup bi morala dati zajetno knjigo o trpljenju slovenskih Primorcev pred osvobojenjem. Skrajno ponižanje človeškega dostojanstva kaže iz «Umora otročičev», kjer se slovenski fant roga samemu sebi: «Zdaj si vojak v Afriki in te kolnejo domačini, vojak na vseh frontah — in srd vseh svobodnih src pljuska vate kakor preklestvo. Hm, vojašnica spi in ti jo varuješ, to je torej slovenska zgodovina?» Med straženjem jetnika s podobnimi usodami se udirajo med obema pretresljive plohe domačih spominov. V «Malki» spremljamo po Trstu vrnivšega se interniranca Lada, ki iztakne slovensko-beneško izgubljenko in sanja o njeni rešitvi do končnega razočaranja — vse v drzni tehniki neprestanega prepletanja in valovanja mešajočih se čustev, misli in spominov.

Drugačen okvir si je razpel Alojz Rebula v spisu «September na vasi». To je nametana grmada preprostih in strašnih doživljajev, ki jih je našim Kraševcem nanizala zgodovina med prvim padcem fašizma in prihodom Nemcev l. 1943. Hvalaže snovi je toliko, da uhaja oblikovalcu med prsti, kakor bi hlapela po širši obdelavi. Osebe hupajo v bežnih obrisi in se ozirajo nazaj: «Se nas kleši — saj smo pravi ljudje».

Isto leto obdeluje Peter Skalar v «Pomladni na jugu». Kaže Ljubljano pod Nemci, ko so borci odhajali v gozdove in so meščani skrivali kakšnega partizanskega Italijana. Niti so v teh štirih poglavjih dobro napete in razpeljane. V številki 7-8 ni nadaljevanja. Ali zato, ker se poglavja pišejo sproti?

Za krajše leposlovne stvari skrbi jo številna peresa. Rade Pregarc je zajel zabavno in rahlo simbolično «Povest o oslu» iz svojih spominov na rusko ujetništvo. Milan Lipovec je duhovito strnil precej pridržanega gneva nad fašističnimi mučitelji v «Ulici lepega razgleda». Mara Samsa je zajela iz dobe nemških preiskav nazornost in jasno sliko «Partizanska leta». Jože Pahor poudarja na spominskih straneh «V dnevih stiske» razliko med fašističnim Trstom, kjer se je skotilo vse, kar so doživljali naši ljudje četrto stoletja najhujšega, in Trstom iz čni svobode, ki je kmalu nato omahoval v nevarne zapadne okove. Vladimir Bartol je izrisal v «Ropotarnici» ščepec odirajočih tipov iz stare Ljubljane. V črtici «Brata»

Danila Lokarja je lepo prikazanih nekaj partizanskih usod z Vipavskega. Iva Breščak je očrtala v «Parazit» starajočega se Ede Periča, ki se polagoma otrasa literarnih iluzij in se krčevito oklepa uha-jajočega življenja.

Vezana beseda je v «Razgledih» samo še v letnih kazalnih na prvem mestu, v listu je posejana med prozo, kjer se včasih zdi, da odkazuje življenjski realizem poeziji drugega mesta. Pesnice in pesniki so po večini Primorci in Primorci. Njihovi motivi so pretežno tržaški, istrski, partizanski, socialni in življenjski.

Marička Znidaršič je objavila štiri občutne «Pesmi ljubene» in

«Pomladno iz leta 1944». Razmišljajoča pesnica je Dora Gručnova, ki se razgovarja z umrlim bratom Igom v šestih sonetih «Na krato-vem grobu». Iz preprostih stihov «Kras cvete» Marije Rusove se oglašajo odgovori Tone Batagelj ima krepke baladne poudarke v pesmi «Zidar Mate», ki osvetljuje z jarkimi prameni trpljenje naših ljudi med borbo. Impresionistično nč-na sta «Suša v Istri» in «Istrski pejzaž». Miha Klinar ljubi trpke domače motive: «Istrska ženica», «Vas na obali», «Tržaški motivi». Osebnost refleksiven je Zdravko Ocvirk v «Vandrovcu». Črtomir Sinkovec daje prednost jarko po-

udarjenim socialnim notam v «Pre-d, mestni pravljici». Pretresljiva je «Balada 1941», ko očesne v cvetju so vešala. Iz končnih borb v Trnovskem gozdu 1945 je zajeto «Čudovito trpljenje». Alojz Rebula je posvetil prijatelju Slavku Tomincu «Posmrtnico» v prostih ritmičnih, polno izvirnih in krepkih podob. V pesmi «Tebl, draga...» se zdi Dušan Mevlji, ki mu čas čustva tehta, da «je dyakrat težko stih pisati», a «Čudni gost» obeta, da težave ne bodo nepremagljive.

Med razpravami je važna daljša «Spomenica o šolstvu v coni A», ki jo je postala Slovensko-hrvatska prosvetna zveza Varnostnemu svetovni Organizaciji združenih narodov. Čeprav se včasih zdi, da so takdi koraki podobni ugovorom jagujeta zoper volka pred višjim volčjim zborom, je vendar treba neumorno razkrinkavati dvojno mero, ki jo ZVU uporablja za italijansko in slovensko šolstvo.

(Nadaljevanje na 14. strani)

Igo

PESMI

Gruden

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

V oddelku «Nabrežina» je urednik zbral najboljše Grudnovce «Primorske pesmi». Življenjsko čustvo Nabrežina Grudna postaja vse širše, zapuša sebe in objame domovino, zlasti svojo med prvo svetovno vojno razbičano in po njej osirotelo ožjo domovino Primorsko. Grudnovi patriotsko čustvo se tu umetniško izraža na slikarsko impresionistični način v zgoščenih oblikah soneta: pesnik nam z nekaj bistvenimi potezami in barvami pričara sončno tržaško obalo s slovenskimi naselji sredi rož; trt in oljke, predvsem pa sivga kraškega kamenja, a hkrati s to očesno vtisno sliko nam prikaže tudi težki socialni položaj, naporno delo in bedno življenje svojih rojakov ribičev in kamenarjev (V nabrežinskih kamnolomih, Barkovlje). Gruden pa razodera primorsko nacionalno bolečino tudi v formi malone svobodnega verza, umetniško-zanosnem slogu in ekspresionističnih vizijah: v tako grozotno poveljanih dimenzijah in ritmu opeva primorske begunce med prvo imperialistično vojno, krivični Rapallo, ki je odrezal Slovensko Primorje od matične zemlje, skrivno borbenost tamkajšnjih ljudi v dobi fašistične Italije in njihovo nezlomljivo vero v končno vstajenje (Begunci, Tržaškimi bratom, Nabrežinski kamnolomcem, Pesem minerjev). Na prvi način je pel o svoji Medani in obmejni Brdih ter briških kolonih tudi Grudnovi rojak Alojz Gradnik, medtem ko drugi način Grudnovce rodoljubne pesmi spominja na Zupančičevo socialno-politično pesem, ki je nanj tudi tu neposredno vplivala.

«Nad agonijami sveta» je Albrehtov naslov za Grudnovi «Dvanajsto uro», zbirko, ki obravnava evropsko vzdušje tik pred pravkar minulo vojno, ko se je čas ustavil kakor pred nevihto. Bila so to leta stopnjevanjih socialnih nasprotij in krivic ter divjih priprav na vojno. V tihi ulici, Dekla, Perici na Savji, Delavka Tereza, Barake na Balada naših dni, v katerih je pesnik prikazal bedne žrtve tedanjih družbenih prilik, so izvirno Grudnove, na ljubljanskih ulicah in v predmestjih doživete in v krčmah do-

mišljene sočne genrske slike, kakor jih spriči aktualne snovi najdemo tedaj tudi drugod n. pr. pri Tonetu Seliskarju v opisih proletarskih kletnih in mansardnih stanovanj ter življenja v njih. Omenjene pesmi bodo vedno spadale med najmočnejše primere socialne lirike pri nas. Kot vsiljivi Tuji gost se pojavi pred slovenskim pesnikom v tej dobi tržaških socialnih kriz krvavi imperialistični pohlep; Gruden ga odločno zavrne, ker se upira njegove-mu človečanstvu, saj «človeku ukaz je: ljubiti ne; klatiti! Z vso svojo okolico in občestrom je pesnik še mučno vkleknjen v stari družbeni red, a v njem živi nepremagljiva želja in težnja po novem boljšem in lepšem (Na razpotju, Dvanajsta ura). Staro gre nujno v zaton, novo se poraja v upornih krčih. V Silvestrovi zdravici Gruden približno sto let za Prešernom napiva svojim prijateljem in vsem ljudem blage volje takole:

Naj čas prekolje se in gre na dvoje;
a preden nas vihar sveta zajaše,
nalijmo do vrha poslednje čaše.

Do čna izpijmo te pogrebne čaše
in za usodo novega sveta
jih treščimo ob tla!

Pesmi iz Grudnovce zbirke iz dobe okupacije «V pregnanstvo» je urednik zbral pod naslov «Vojna balada». Trpljenje posameznika se ob zgodovinskih prelomnicah zlije v trpljenje in borbo vsega človeštva (Poslednja noč, Celica številka pet, Pregnanci) in dobiva v njem svojo najvišjo ceno in smisel. Gruden obsoja imperialistični pohlep, ki povzroča krvave vojne (Na vojaškem pokopališču, Obsodba mrtvih); njegov ideal je: Bratstvo med enakopravnimi ljudmi in narodi (Velikonočno pismo 3, Naročilo hčerki), nekaj socialistični humanizem z večjim poudarkom na ljubezni in dobroti kakor pa na razrednem sovraštvu, borbenosti in revoluciji (Vojna, Tuji vojak, Trobentač). V splošnem bi mogli Grudnove pesmi iz tega poglavja označiti za pesnikov medvojni dnevnik, ki ima svojo zgodovinsko dokumentarno, a neredko tudi estetsko vrednost in obsega vse številne postaje pesni-

kovega pregnanstva od ljubljanskih zaporov preko furlanskega Viska in Padove do strahotnega Raba ter preko Visa in Italije do severno-afriških zbirnih taborišč. V tem dnevniku Gruden opeva svoje in skupno trpljenje po taboriščih, domotožje pregnancev po domačih in domovini, izraža odpor proti vojni in propoveduje vero v bratstvo med narodi. Tudi v teh pesmih je močno vidna za Grudna tako značilna tehnična poteza: impresionistično do-jemanje prirode in okolja, z žicami obdanih taborišč z enoličnimi barvami, mrkimi stražarji in ljudmi — živimi mrtveci, neizmernega mčrja in žgodega sonca okoli njih, ki je le še stopnjevalo žejo in pospešilo umiranje sestranih in mučenih pregnancev, pa vedno znova povra-čajoče se južnjaške pomladi, ki je internirancem s toplim dihom, rožnim cvetjem in ptičjim ščebetanjem vsakokrat prinesla upanje in vero v življenje in svobodo. Ciklus «V pregnanstvo», ki spada med najlepše v antologiji, po čustvu slovesa, otožnih spominih na dom in mladost, dikciji in tercijski obliki rahlo spominja na Prešerna. Človečansko in domovinsko občutje se pri Grudnu v tej dobi sploh pogosto druži z nežnimi ljubezenskimi in ljubkimi družinskimi toni (Slike, Na predvečer godu, Pismo tovariša sinu). Mojastrski po iskrenosti občutja, svežini impresije in zgoščenosti izra-za je Visko, medtem ko kažejo svojsko dosegno kompozicijo Taborišče, Zelja, Balada o otroku, Tovarišice in Tovarišu. Grozotno pretresljive v svoji surovi resničnosti so Rabske pesmi, poleg njih so od na Rabu nastalih prepričljivo močne še Umi-rajoči. V poldnevu in Sentjanževa noč. Z izjemo nekaterih sestavljajo-čih ga pesmi poedink (Dolg hodnik v temi nas veže... V soncu sredi žic bodečih... Poldne je: iz mesta po-je...) je tako po doživljenju kot po izrazu mnogo medlejši Padovanski ciklus. Tudi afriške pesmi večinoma ne zadovoljujejo (Arabski delavci!) in nas puščajo brezodzivne in hladne.

Pri Grudnu, ki je z izjemo pesniških začetkov izrazito občuten pesnik, povezan v časom in nardo-m, najdemo tudi precej prigrad-nic in epigramov, ki jih je urednik F. Albreht uvrstil v zadnja dva od-delka izbora. Jasno je, da je v Grud-novi poeziji zlasti tu marsikaj ta-kega, kar nima splošno in trajno veljave, vendarle najdemo, tudi med prigradnicami in epigrami prave mojstrovine, ki delajo pesniku vso čast. Tako je Gruden vsebinsko in izrazno dovršeno pogodil portrete nekaterih osebnosti, do katerih je imel kot človek ali pesnik posebno živ in spoštljiv odnos: stare matere Terezije Košute, tipične Kraševke, krčmarja polpretekle baročne Ljub-ljane Tomaža Bizilja, otožnega lirika in narodnega vodnika primor-skih Slovincov Simona Gregorčiča (ki mu je posvetil dve pesmi: ob odkritju spomenika v Ljubljani in ob stoletnici rojstva), pesnika Oto-na Zupančiča, kot dediča Prešerno-vega kulturnega in političnega pro-grama, arhitekta prof. Plečnika — mojstra ljubljanskih Zal. Prav tako najdemo tudi med mnogimi po-vprečnimi in vsakdanjimi Grudno-vimi epigrami vrsto duhovitih pu-štic, ki zadevajo družbo polpretek-lega časa, važnejše dogodke iz te-danjega našega javnega življenja in nasprotnike Grudnove umetnosti (Nadaljevanje na 14. strani)

NOVE KNJIGE

V Zbirki Klasje, ki jo izdaja Državna založba Slovenije, je pred časom izšel nov, 20. zvezek, ki vsebuje roman lani umrlega pisatelja Vladimirja Nazorja. Veli Jože. Roman ni preveden, temveč je priob-čen v hrvatskem originalu. Pri-re-ditelj pa je knjigi dodal tolmač in slovarček manj znanih hrvatskih besed ter razen tega dodal še šte-vilne opombe, tako da je omogo-čeno čitanje knjige vsakemu Slo-venskemu bralcu. S tem smo Slo-venci dobili to delo iz istrskega življenja že v peti izdaji, kljub te-mu pa ni nobenega dvoma, da bo zlasti mladina, kateri je zbirka Klasje predvsem namenjena, prid-no segala po tem največjem Nazor-jevem delu.

August Cesarec: Novele. (Izčala Cankarjeva založba). To je že dru-go delo, ki smo ga v slovenskem prevodu dobili v zadnjem času od pok. hrvatskega pisatelja Avgusta Cesareca. Brezdvomno so novele naj-značilnejša dela v pisateljevem li-terarnem ustvarjanju in tako bo tudi ta izdaja Cesarecoveh novel naj-lepše predstavila tudi slovenskemu bralcu vso veličino velikega prole-tarskega umetnika. Slovenska izda-ja novel obsega 10 najznačilnejših novel, ki skušajo prikazati vso mno-goličnost Cesarecovega ustvarjanja. Vsebinsko pa so večinoma zajete iz življenja najnižjih slojev kapi-talistične družbe, ki se bore za skorjo kruha.

S. R.

CAVALLERIA RUSTICANA

in CARILLON MAGICO

na tržaškem gradu

Menda ni Tržačana, ki bi vsaj enkrat ne poslušal opere «Cavalle-ria rusticana» Pietra Mascagnija. Ko sreča večjo družbo Tržačanov v kakij predmestni gostilni, prav go-voriv začuje izmed drugih tržaških popevk še kak odlomek prav iz te opere, ki je zelo bogata z zborov-skimi petjem.

Prav gotovo pa je prišlo na pre-miero «Cavallerie» od 7 do 8000 ljudi, da šujejo slavno mezzosopra-nistko Marijo Caniglia, ki je pela Santuzzo. Kljub svoji priletnosti je njen glas še tako svež, poln in pro-doren, kot bi imela 30 let. Poleg te-ga je njena igra tako povezana s petjem, da sicer zelo hvalne vloge, da te kar prevzame. Zato je zelo težko drugim pevcem uveljaviti se poleg nje. Turriduža je pel tenorist Antonio Annaloro z velikim napo-rom, da se je uveljavil ob njej. Lo-lo, Alfia in Lucio so peli: Maria-lu, Amadini, Fernando Piccinini in Lo-la Pedretti. Levji del pa je opravil operni pevski zbor, ki ga je uvež-bal Adolfo Fanfani. Dirigent Um-berto Berrettoni je z veliko skrbjo pripravil tak orkester in ogromen pevski ansambel v celoto in ga vo-dil s sugestivno silo. Vsi solisti, po-sebno pa Maria Caniglia, so želi-ogromno priznanje ob strani diri-genta Berrettonija.

Poleg «Cavallerie», ki je enode-janka, je izpolnila ta večer še mi-mo-simfonična komedija «Il caril-lon magico» Riccarda Pick-Mangia-gallia. Il carillon magico bi pome-nilo po naše magično uro, ki ima vdelane zvončke, da zaigrajo kako melodijo. Ta balet je imel že pred 30 leti velik uspeh v milanski Scali in tudi v Trstu leta 1922. Pick-Man-giagalli, svojčas tudi milanski žu-pan, je napisal več baletov, ki so po-poj po vsem svetu z velikimi uspe-ji. Je tudi sedaj doživelo lep uspeh. Glasba podkreplja nemo dejanje v nerazdružljivo celoto. Harlekin za-veš v srečo Colombine sum, da jo Pierrot vara s princeso sanj, Proda Pierrotu magično uro, s katero do-seže ob nje zvončkanju vsako lju-bezensko željo. Kljub temu pa je ta prevaran in na koncu se Har-lekin in Colombina objameta na njegovo veliko žalost.

Glasba je sočna in Mangiagalli operira z barvami orkestra kot bi nizal slikar barvo k barvi. Vse je obenem lahkotno, kot so lahkotni vsi koraki balerin na odru. Ne veš, ali bi gledal, kako se Pierrot zvija v ljubezenskih bolečinah ali bi po-slušal samo orkester. Vsekakor te vse prevzame in te zasanja v slad-kobno uživanje. Orkester tržaške filharmonije je odigral svoj fini part pod vodstvom Berrettonija z eleganco in glasbeno tenkočutnost-jo, kakršne smo pri njem vajeni. Vse tri balerine solistke kakor tu-di ves baletni ansambel so želi veliki uspeh.

Najavljeno je bilo, da bo v sredo 16. t. m. veliki simfonično-vokalni koncert, na katerem bo sodeloval tudi slavnj tenorist Beniamino Gi-gli. 19. avgusta pa bomo čuli Mas-senejevo opero «Manon».

MILAN PERTOT

Sliki iz filmov: *Ateluja* (1929) in *Fauntleroy* (1949), v katerem nastopa Patricia Neal in Garry Cooper. Filma je režiral znani ameriški režiser King Vidor. Film *Ateluja*, ki obravnava problem črncev je njegovo najbolje delo in velja sploh za enega najboljših filmov na svetu. Izmed njegovih filmov so še znani: *«Množica»* iz leta 1928 *«Nas vsakdanji kruha»* iz leta 1934 ter *«Cittadella»* iz 1938.

ITALIJANSKI FILM žrtev ameriške konkurence

Hollywood in Marshall plan sta prizadela zapadnoevropski kinematografiji težak udarec. Potisnila sta evropsko kinematografsko delo z domačih tržišč ter deloma ali popolnoma onemogočila delovanje domačih podjetij v zapadni Evropi.

Ameriška filmska produkcija, ki je bila najmočnejša v svetu, se je borila že pred drugo svetovno vojno za tržišče v Evropi. Borba za oblast na tržišču se je še poostрила po drugi svetovni vojni. Ne le da so evropska tržišča preplavalji filmi ameriške produkcije, temveč so Evropo preplavile celo ameriške filmske družbe, iskale so nova področja, kjer bi snemale svoje filme, iskale so boljše pogoje za cenejše in »originalnejše« snemanje. Do tega je prišlo zaradi tega, ker nekatera izmed filmskih podjetij niso mogla izdržati velikih stroškov izdelave filmov v Hollywoodu in velike konkurence ter so zato prodale v Evropo.

Tako je med drugimi tudi Italija postala žrtev ameriške konkurence, čeprav je italijanska kinematografija bila na precej visoki stopnji in je dala nekaj odličnih filmov kot je n. pr. De Sica *«Tutto un colosso»*.

Kakšna je bila agresivna ameriškega filma in postopno odmiranje italijanske nacionalne filmske kulture? Kot tudi osvoboditev italijanskega filmskega tržišča, nam kažejo nekatere številke. V decembru 1949 so vrteli v Rimu 46 filmov. Od teh je bilo 33 ameriških, 5 iz drugih držav, a le 8 domače produkcije.

Italijanski film, podobno kot francoski in danes angleški, se enostavno ni mogel razvijati, ker je ameriški filmski produkti uspeli, da s svojimi kičastimi, brezdejnimi filmi osvaja gledalce in s tem onemogoča nacionalno produkcijo v teh maršaliziranih deželah.

Po novi zakonodaji, ki štiti italijansko filmsko produkcijo, kar so italijanske filmske družbe dosegle z borbo, se je položaj v Italiji nekoliko izboljšal. Ameriške družbe so se v glavnem umaknile, ostala je edino še Metro Goldwin, ki v letošnjem letu snema film *«Quo vadis?»*. Toda pojavil se je nov problem, ki je posledica notranjih razmer v državi. Filmska produkcija je premagala krizo, dobila je tudi znatna denarna sredstva, toda vanjo so se vrinili ljudje, ki nimajo prav nič skupnega s filmsko umetnostjo. Prav ti *«filmski delavci»* so začeli izdelovati filme, ki

so publiki znani kot komični filmi ali melodrame *«a la italiana»*. Danes proizvajajo na desetine takih filmov, ki so znak lakomnosti, brezvestnosti, slabega talenta in diletanizma.

Zaradi takega načina dela in teh negativnih faktorjev bo filmska industrija v Italiji kmalu občutila posledice takega dela. Ogrožena z ene strani od invazije ameriškega filma, z druge pa od slabih filmskih delavcev, režiserjev in drugih, bi italijanska kinematografija ne smela prekiniti poti, po kateri je krenil režiser De Sica. Morda bi se na ta način mogli rešiti mnogi problemi, med prvimi problem idejnosti in kvalitete, kar bi bila garancija za tržišče v inozemstvu in s tem tudi zagotovitev materialne baze za razvoj italijanskega filma.

Razgledovanje po "Razgledih,"

(Nadaljevanje s strani 13.)

Mirko Koršič obravnava *«Kmetijstvo in kmetijsko združništvo v istrskem okrožju»*. Poudarja, da je bila z odpravo kolonata in polovinarstva odpravljena zgodovinska krivica, ki je tlačila istrskega kmeta, da ustvarja združništvo, nove odnose v kmetijstvu in da je kmetijsko združništvo zgrajeno na zbiravi podlagi, ko jo jamči obstoj ljudske oblasti.

Sično aktualno snov je izčrpano obdelal Boris Zajec v *«Položaju tržaške plovbe»*, kjer pojasnjuje, zakaj je izostal razmah, ki ga je Trstu obeljal njegov poseben politični položaj. Analiza blagovnega prometa kaže, da bi se morale gojiti bolj zveze z Afriko in Azijo kakor z Ameriko, ker so prve trajnejše. Potniški promet se ne more meriti z blagovnim.

Rihard Orel je pregledno popisal *«Režijo»* po lastnih opazovanjih in zbral zelo zanimive podatke o preteklosti, narečju in folklori. Tej razpravi se pridružuje *«Slovensko Porabje»* Miroslava Ravbarja. Ta slovenski rob doživlja prav danes po madžarskim pritiskom prav tako hudo raznarodovalne poskuse kakor Beneška Slovenija pod italijanskim pritiskom. V spisu *«Zapadni Slovenci in italijanska ustava»* pojasnjuje Andrej Budal pomen nove italijanske ustave, ki nudi našim ljudem nekaj opore v obrambi človeških in jezikovnih pravic. Prekratko je poudarjena razlika med sedanjo in prejšnjo ustavo, kakor da je pisec prezrl dolgo trpljenje

Filmska KRONIKA

Hrvatski filmski podjetji *«Jadranski film»* in *«Nastavni film»* snemata v poletnih mesecih iz večine na prostem. Tako je ekipa *«Jadranski film»* končala na Reki in v Splitu snemanje za športno komedijo *«Modri številka 9»*.

Kmalu pa bodo pričeli snemati zunanjsko za film *«Bakonja fra Brne»*; v Maksimiru so že zgradili samostan, ki predstavlja največji objekt pri snemanju tega filma.

Poleg tega pripravljajo nov umetniški film *«Mestna vrata»*. V laboratorijih *«Jadranski film»* so končali tudi dokumentarni film *«Zadarski»*, dokončujejo pa še dela pri filmu: *«Zadruga in združeno življenje»*.

Nastavni film pa je izdelal kratek informativen film *«Traktor»*, pripravlja pa tudi več filmov s področja poljedelstva.

V Franciji so ustanovili *«Film-klub»*, ki naj bi brnil svobodo filmske umetnosti in pospeševal izmenjavo filmov med narodi. Glavni predstavniki tega kluba so: Alexandre Arnoux, Marcel Carné, André Cayatte, René Clair, Jean Cocteau itd. Predsedstvo podobnega italijanskega Film-kluba je poslalo francoskemu klubu prijateljske pozdrave.

Kakor lansko leto je pariški filmski klub *«Objectif 1949»* tudi letos organiziral filmski festival *«Prekletih filmov»*. Tako bodo na tem festivalu od 12. do 20. septembra prvič predvajali marsikateri film, ki ga doslej iz najrazličnejših razlogov niso mogli. Tudi letos bodo na tem festivalu poleg znanih filmskih umetnikov sodelovali tudi razni pisatelji. Na festivalu bodo tudi priredili koncert, na katerem bodo izvajali filmske partiture Jauberta, Aurica, Waltona, Prokofjeva itd.

V filmu *«Zločin in kazen»*, ki ga bodo Amerikanci ponovno prikazovali na platnu, bo nastopila nepozabna igralka nemega filma Lillian Gish.

Za novorealističen film velja francoski film *«Le cas du docteur Gally»* v režiji Mauricea Teboul. Film obravnava borbo medicine zoper raka, borbo, ki mora najprej premagati vsako šarlatanstvo.

Za vlogo Penelope v filmu *«Odiseja»*, ki ga bo pričel snemati v Italiji G. W. Pabst, je določena Katherine Hepburn.

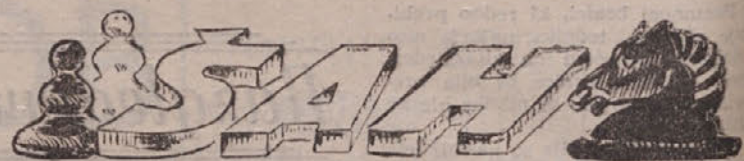
pod prejšnjo ustavo.

Primereno je izbrati odlomek N. Gorčakova *«Iz predavanj o režiji»* o preučevanju avtorja in gradiva o delu in prevodu Jožeta Babiča.

Sesta številka je posvečena Tržačanu Radetu Pregarcu, ki se je uveljavil kot gledališčnik, režiser in književnik po mnogih krajih Jugoslavije in je tu razgrnil v spominih *«Rade Pregarc o sebi»* razgibano in pestro sliko o svojih početkih, poteh in usodah. Oton Zupančič in Janko Samec sta mu posvetila tople stihbe že pred leti; prav je, da so se obnovili.

Zanimiva beležke je objavil Darjo de Tuoni v *«Srečanjih s slovenskim svetom»* s spomini na Vladimira S. Čira Čičina Sajna, Marijo Tartalja, Zvonimirja Rakamariča i. dr. in s prelegim zaključkom: *«Opazil sem, da se ljudstva med seboj ne sovražijo. In kadar koli nastane tako nezdravo sovraštvo, ne izvira iz naravnih razlogov, temveč je — kakor sem spoznal pozneje — samo posledica temneih industrijskih in trgovskih koristi visjega meščanstva»*.

Zelo mnogovrsten je začniti del vsake številke s poročili in zapiski. Vladimir Bartol, ki piše tudi spredež (o Prežihovem Vorancu, *«Ropotarnica»*), ima tu levi delež v poročilih o premierah Slovenskega narodnega gledališča in o razstavi naših slikarjev (Cesar, Spacal, Klotič, Spazzapan, Jakac). O slikarjih poročajo tudi Fr. Stele, Darjo de Tuoni (Florentinski slikarji v Scorpionu) in Zorko Jelinčič. O ljubljanskih premierah piše Vladimir Kralj, o važnih kulturnih do-

PRED PRIČETKOM šahovske olimpiade v Dubrovniku

19. avgusta se prične v Dubrovniku IX. šahovska olimpiada. Jugoslavija je na olimpiadah do sedaj sodelovala štirikrat. V svojem moštvu je imela dr. Vidmarja in Keštelca, vele mojstra, zato so jo večkrat imeli za favorita. Poleg njiju so na teh olimpiadah sodelovali še dr. Astaloš, Vuković, Kalabar, Pirc, Koenig, dr. Trifunović in Broeder. Najboljši predvojni rezultat je dosegla Jugoslavija na olimpiadi v Pragi leta 1931, ko je zasedla 4. mesto.

Na letošnji olimpiadi bodo v jugoslovanski reprezentanci igrali Svetozar Gligorič, Vasja Pirc, dr. Petar Trifunović, Brislav Rabar, inž. Milan Vidmar in Stojan Puc. Kapitan moštva je prof. Ladvik Gubrovšek.

Državni prvak Svetozar Gligorič bo igral na prvi deski. V povojnih letih je dosegel v šahovski borbi velike uspehe. Leta 1945 si je na prvenstvu Bolgarije osvojil prvo mesto. Na turnirju Osvoboditve v Ljubljani leta 1945-46 si je z velikim naskokom osvojil prvo mesto pred vele mojstrom dr. inž. Vidmarjem. Na mednarodnem turnirju v Pragi leta 1946 je dosegel 4. in 5. mesto. Istega leta pa je na jugoslovanskem šampionatu dosegel drugo mesto za dr. Trifunovićem. Na turnirju slovenskih držav v Varšavi leta 1947 je premagal sovjetsko vele mojstra Smislova in Bolešlavskega. Prav tako je dosegel velik uspeh na mednarodnem turnirju v Budimpešti, kjer je bil drugi. Na šampionatu FLRJ leta 1948 si je delil prvenstvo s Pircem. Naslednje leto pa je premagal kandidata za svetovno prvenstvo vele mojstra Stahlberga. Letos je Gligorič dosegel odlični uspeh na mednarodnem turnirju v Mar del Platí v Argentini, kjer si je osvojil kot prvi evropski mojster na tem tradicionalnem turnirju prvo mesto pred mnogimi mednarodnimi mojstri.

Na drugi deski igra Vasja Pirc. Pirc je že pred drugo svetovno vojno dosegel lepe uspehe na šahovskih turnirjih. Od leta 1935 do 1937 je bil tudi državni prvak. Po osvoboditvi je na jugoslovanskih

šampionatih dosegel vedno visoka mesta, najboljši njegov uspeh pa je bil nedvomno neodločen dvoboj z bivšim svetovnim prvakom dr. Euwejem leta 1949 na Bledu in v Ljubljani.

Dr. Petar Trifunović igra na tretji deski. Pred vojno je že igral na večjih turnirjih in bil tudi član jugoslovanske ekipe na olimpiadah. Močno se je razvil po vojni, ko si je na turnirju češkoslovaških moštrov osvojil prvo mesto. Krasen uspeh je dosegel v dvoboju z vele mojstrom Najdorfom, ki se je končal neodločeno 6:6. Na čigor novem spominskem turnirju v Moskvi je remiziral proti svetovnemu prvak Botvinniku, na meddržavnem dvoboju Jugoslavija-Nizozemska v Beogradu 1949 je obe partiji igral z dr. Euwejem neodločeno na prvi deski.

Mednarodni mojster Hans Kmoch, ki bo namestnik glavnega sodnika dr. Vidmarja na olimpiadi v Dubrovniku, je izjavil, da so po njegovem mnenju favoriti ZDA, Jugoslavija in Argentina in da so njihove moči precej izenačene. Poleg teh treh se mu zdita močni tudi nemška in nizozemska reprezentanca.

Na olimpiadi bo sodelovalo vsega 20 držav. Igrali bodo na štirih deskah, za prvih 40 potez je določen čas 2 in pol ure. Vsaka država igra z vsako, in sicer eno-ko-ko čevno. Zmagovalec bo tisto moštvo, ki doseže največ točk, ne glede na število znag v medsebojnih tekmovalnih.

Šahovska zveza Jugoslavije je ustanovila gostni olimpijski odbor, v katerem so med drugimi predsednik Sveta za znanost in kulturo FLRJ Rodoljub Čolaković, dr. Milan Vidmar, dr. Andrija Stampar, književnik Ivo Andrić, predsednik republiških šahovskih zvez itd. Pokroviteljstvo nad olimpiado pa prevzema maršal Tito.

Olimpiadi bo prisostvovalo mnogo inozemskih gostov, številni šahovski mojstri in diplomatski zastopniki v FLRJ. Poleg teh so v Dubrovniku zagotovljena mesta tudi za 240 domačih šahistov, ki bodo prihajali na olimpiado v izmenah po 5 dni.

godkih, kongresih in resolucijah Miroslava Ravbar, o tem in onem ta in oni; Nikolaj Peršič o Carneji, A. Budaj o Croniji in raznih prevodih, K. B. (Iz pisem Stanka Vuka), V. G. o Koledarju OF za STO, Dušan Mevlja o gestovanju SNG v Mariboru, DG o tržaški operi, Angelos Baš o Francozih v Trstu leta 1797 i. dr.

Letos je izšlo do zdaj štirinajst prilog, ki dvigajo Razgledom umetnostno in znanstveno ceno. To so fotografije slik naših umetnikov (Cernigoj, Spacal, Cesar, Klotič), prizorov s premier SNG, slovenskih kulturnih delavcev (Prežihov Voranc, Rade Pregarc), fotografije in zemljevidi slovenskih krajev.

Vse, kar nudijo Razgledi, ni vselej za širše sloje. Vendar je večina tega leposlovja in razprav dostopna vsem, ki stremijo po temeljitejši izobrazbi. In takih je tudi med najširšimi ljudskimi množicami znatno število.

A. BUDAL

Igo Gruden: PESMI

(Nadaljevanje s strani 13.)

naravnost v živo (Epigramatiko, Kulturnemu reporterju! Vodenemu pesniku, Se nekdo, Drugod in pri nas, Elastični človek).

Zajeto študijo o Grudnovem življenju in delu je prispeval Filip Kalan. Napisal jo je zelo natančno in vestno, s posebnim čutom za družbenozgodovinsko oznako Grudrove dobe in psihološko oznako njegove osebnosti s finim očesom in poslušom za podobo in zvok njegovega izraza, a hkratu vsekakor tudi s prestrogim ideološkim merilom. Av-

tor študije je čisto pravilno ugotovil, da je Gruden kot občestveni pesnik bolj svobodomiseln in humanist kakor pa polnokrvni revolucionar v marksističnem smislu. Toda tudi se mi, da je šel Kalan v podjarjanju Grudnovemu liberalizmu in njegove družbenonazorske odločnosti od dobe, v kateri je živel, je predaleč. Gruden je bil individualist samo v svojih prvih erotičnih pesmih. Ta individualizem začne pri njem plahneti že s *«Primorskim pesmimi»*. Zrele njegove zbirke so pa verjen odraz človeka, prežetega z iskrnim, zavestnim in dejavnim, čeprav doktrinaro morda ne bilo pravilnim socializmom. Čemu merjati nekemu njegov morda malce *«romantični»* humanizem in htevatil od vsakogar stoddostno revolucionarnost? Gruden je vendar svojska umetniška osebnost, ki je v zrelih letih ustvarjala mojstrovine. Te je treba sprejeti takšne, kakršne so, ker so doživetje in prepričanje idejno napredne in pozitivne, odlikovno lepe in dognane.

Tudi napredna kultura mora imeti mora poznati in priznati pestrost, slonečo na bogatih osebnostih posameznikov. In Gruden je svojo naprednost dokazal kot pesnik in človek, z besedo in dejanjem.

Grudrove pesmi so nas znova potrdile v prepričanju, da spada nedavno umrli nabrežinski poet kakor njegovi ožji rojak Simon Gregorčič, Srečko Kosovel in Alojz Gradnik med najpomembnejše slovenske besedne umetnike. Hkrati smo se s knjižno dostojno oddolžili njegovemu spominu.

Dr. JOZA MAHNIC

Tržaški športni dogodki

Druge tekme za "Kraški pokal"

Po drugih tekmah za "Kraški pokal" je lestvica moštev sledeča:

Nabrežina	2	2	0	0	6	3	4
Prosek	2	1	1	0	7	3	3
Kontovel	2	1	0	1	6	6	2
Bazovica	2	1	0	1	2	3	2
Opčine	2	0	1	1	5	6	1
Sesljan	2	0	0	2	2	7	0

Na nedeljskih tekmah sta se srečali moštvi Proseka in Opčin. Tekma se je končala z rezultatom 2:2. Openci so bili boljši kot preteklo nedeljo. Nekateri spremembe v moštvi so se pokazale koristne. Prosek je igral zelo borbeno, vendar ni mogel prodrati obrambe Open-
cev.

V tekmi Kontovel-Sesljan so Kontovelci zmagali z visokim rezultatom 7:1. Prvi polčas so mladi igralci Sesljana vzdržali vse napade Kontovelcev in tudi vodili z 0:1. V drugem polčasu pa tudi odlični vratar Sesljana Rola ni mogel bravariti dolge vrste strelav in tako se je tekma končala z visoko zmago Kontovela.

Nabrežina pa je dobila obe točki, ker se moštvo Bazovice ni javilo na igrišču.

Tekme tržaških košarkarjev in odbojkašev z ljubljanskimi dijaki

V soboto in nedeljo so tržaški košarkarji igrali pri Sv. Nikolaju z Ljubljancami tri tekme, ki so jih odločili v svojo korist.

V soboto popoldne je bila tekma med tržaškim košarkarskim klubom in reprezentanco ljubljanske univerze. Tekma je bila zelo zanimiva in se je končala z rezultatom 38-41. Zmaga Tržačanov je popolnoma zaslužena.

V nedeljo popoldne pa je bilo tržaško srečanje Trst-Ljubljana. Tržaščanke so bile ves čas v premoči in vsak njihov napad se je uspešno končal v košu. Tržaščanke so zabeležile 29, Ljubljankice pa le 4 točke.

V drugi tekmi so nastopili ljubljanski dijaki proti tržaškim dijakom. Ljubljanci so nudili oster odpor in borba je bila izenačena vse do konca igre, ko se je Tržaščanom posrečilo dvigniti rezultat na razliko 43:40 in tako spraviti zmago.

V odbojki pa so bili igralci ljubljanske univerze v veliki premoči nad igralci Sv. Ivana in so vse tri tekme z rezultati 15:2 odločili v svojo korist.

Druga krožna dirka za pokal lista

"TRIESTE SPORT"

Mednarodna krožna kolesarska dirka okoli Tržaškega ozemlja za pokal lista "Trieste Sport" bo 17.

septembra. Organizatorji so že prejeli prijave raznih italijanskih kolesarjev, ki bodo poleg Jugoslovancov, Avstrijcev in Francozov tekmovali z domačimi kolesarji.

Proga bo žvodelna. Prvi del proge bo peljal po ceni A, nato bo proga vodila preko cone B nazaj v cono A preko Boljuna, Sesljana, Barkovca, Proseka in Opčin na Ul. Rossetti, kjer bo cilj.

RAZNE VESTI

Mednarodna atletska federacija je priznala naslednje svetovne rekorde: tek na 100 m: 10,2 (Duell, ZDA); 100 m z zaprekami: 13,6 (Attlesy, ZDA, in Dillard, ZDA); štafeta 4x200: 1,24 (univerza v Južni Kaliforniji); štafeta 4x1 milja: 16,42 (Stockholm); met kladiva: 59,88 (Nemeth, Madžarska); štafeta 3x800 m ženske: 6,53,8 (ZSSR).

V semifinalni tekmi za Davis cup med Avstralijo in Švedsko je zmagala Avstralija z rezultatom 3:2. S tem se je plasirala v finalna tekmovanja z Ameriko.

Svetovni prvak v metu kroglice Sved Jim Fuchs je izboljšal svoj svetovni rekord za 14 cm. Vrgel je kroglo 17,82 m. Rekord pa najbrže

ne bo priznan, ker ga je Fuchs dosegel po zaključku tekm.

Na plavalnih tekmah med Japonsko in ZDA je ameriška štafeta na 4x200 yardov dosegla nov svetovni rekord s časom 7'50".

Na velikem tekmovanju letalskih modelarjev na Švedskem je jugoslovanski konstruktor inž. Bernfest dosegel prvo mesto in si tako osvojil Feckwildov pokal. Vodja letalskega modelarstva Švedske ing. Derant je izjavil: "Vesel sem, da ste si osvojili Feckwildov pokal, kajti to ste zaslužili zaradi odlične konstrukcije vaših modelov kakor tudi zaradi vaše borbenosti."

Na izbirnem tekmovanju za se-

stavo državne reprezentance, ki bo zastopala Jugoslavijo na evropskem prvenstvu v Bruslju od 23. do 27. t. m. se jugoslovanski lahkotletci dosegli nekaj odličnih rezultatov. Matejeva, članica Rdeče zvezde, je dosegla nov državni rekord v metu diska (42,43). Radosavljevičeva je izboljšala jugoslovanski rekord v metu kopja (42,43). Kotluškova pa je z metom kroglice na 12,85 m izboljšala slovenski rekord in se v izbirnem tekmovanju plasirala za Radosavljevičev.

V Opatiji je mednarodni teniški turnir, katerega se udeležuje 80 teniških igralcev, med njimi 30 tujcev.

Zagata pred golom med srečanjem Opčin s Prosekom

EVROPSKO PLAVALNO PRVENSTVO

Na Dunaju se bo 12 držav borilo za naslov evropskega prvaka

Od 20. do 27. avgusta bo na Dunaju evropsko prvenstvo v plavanju, skokih v vodo in vaterpolu. Prijavilo se je 12 držav, in sicer: Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Irsko, Italija, Jugoslavija, Nemčija, Nizozemska, Švedska, Švica in Turčija. Tekme za evropsko prvenstvo ne bodo pokazale prave slike najboljših plavalcev, ker so Anglija, Norveška, Finska in Španija izjave, da ne bodo sodelovale na prvenstvu. Prav tako se ga ne bodo udeležile vzhodnoevropske države, ki bodo v Budimpešti priredile svoje lastno tekmovanje s sodelovanjem Sovjetske zveze in ostalih držav ljudskih demokratij. Seje primerjanje rezultatov z obeh tekmovanj bo izpopolnilo rezultate evropskega prvenstva na Dunaju.

Sportni strokovnjaki so po letošnjih rezultatih v posameznih državah izjavili, da imajo velike izgleda na zmago v plavanju predvsem Francija, Jugoslavija in Švedska v moških disciplinah ter Danska in Nizozemska v ženskih.

V francoski reprezentanci je evropski prvak Yany, ki je favorit na 100 m prosto. Francozi upajo, da bo plaval izpod 58", za drugo mesto pa se bodo borili Jugoslovanci Skanata in Sveda Olsson in Lars-

son. Tudi na 400 m prosto ima izgleda na zmago Yany, vendar pa je na letošnjem plavalnem prvenstvu Francije moral prepustiti prvo mesto Boiteauxu, ki je prišel s časom 4:49,8 štiri sekunde pred Yanyjem na cilj. V tej disciplini bo imel besedo tudi Jugoslovanci Stipetič, ki je že preplaval to progo v času 4:44,8.

Na 1500 m ima od prijaviteljev od sedaj najboljši rezultat Francoz Bernardo — 19:24,8. Nevarna tekmeča mu bosta jugoslovanska plavalca brata Stipetič.

V prsnem plavanju bo tekmoval tudi dosežani evropski prvak Nemec Klein, ki je že letos dosegel čas 2:34,5 in bo verjetno naslov prvaka obdržal tudi po dunajskem prvenstvu. V hrbtnem plavanju pa pričakujejo ostro borbo med Nizozemcem Kievitom in Avstrijcem Koppelstaetterjem, katerima pa lahko postane nevaren tudi Francoz Zins.

V štafetah bodo velike borbe med Francijo in Jugoslavijo, druge države ne bodo posegle odločilno v rezultate te tekme.

V vaterpolu bodo tekmovali le Avstrija, Francija, Italija, Jugoslavija, Nizozemska, Švedska in Švica. Favorita sta moštvi Italije in Ho-

landije, vendar pa bi jima Jugoslavija, Francija in Švedska znale prekrizati račune.

V skokih v vodo pa pričakujejo uspeh Nemčije, Avstrije in Francije.

To so predvidevanja športnikov, ki so zelo verjetna, vendar pa lahko tekme prinesejo velika presenečenja.

Trenerji jugoslovanske reprezentance so kaj malo zadovoljni z uspehi, ki so jih pokazali na zadnjih tekmah med "sladkovodnimi" in "aslanovodnimi" plavalci, prav tako tudi z rezultati na izbirnih tekmah. Zato je bilo tudi težko sestaviti reprezentanco in je bilo več izbirnih tekem, po katerih bodo na evropskem prvenstvu na Dunaju zastopali Jugoslavijo plavalci: Mislav in Marjan Stipetič, Kvinc, Vidovič, Stefanovič, Skanata in Cerer ter plavalke Loparič, Grkinič, Simatovič, Ligorio, Kalčić, Korpes in Lavrenčič. Za drugega in tretjega prsnega plavalca je bila še ena izbirna tekma med Kučarjem, Barbierirom, Korpesom in Trojanovičem.

Za tekme v skokih pa sta prijavljena skakalca Dobrin in Keber ter skakalka Majerjeva.

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah 7.30) 13.00 19.30 in 23.05. Poročila v italijanski vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah 7.15) 12.45 19.15 in 23.00. Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45. Pregled tiska v italijanski vsak dan ob 14.30. Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45. Politična aktualnost v italijanski vsak torek, sredo, četrtek, petek ob 17.30. Jutranja glasba vsak dan od 6.30 do 6.45 in od 7.15 do 7.30 (ob nedeljah od 7.00 do 7.15 in od 7.45 do 8.15).

Sobota: 19.8.50. 12.00 Labele opoldanski spored; 13.15 Koncert sopranistke Anice Ščuke; 13.45 Gospodarski pregled (ital.); 14.00 Igra zabavni orkester Radia Ljubljane; 18.00 Pionirska ura (ital.); 19.45 Pesmi obnove; 20.00 Hrvatski kulturni pregled; 20.30 Narodne pesmi jugoslovanskih narodov; 20.45 Politični pregled (slov.); 22.00 Potovanje po socialistični Jugoslaviji (ital.); 22.15 Slavni operni pevci.

Nedelja: 20.8.50. 8.30 Kmetijska ura (ital.); 10.00 Križem po svetu v glasbi; 10.45 Oddaja za Bujsino (hr.); 11.15 Slavni instrumentalni solisti; 11.45 Našim ženam (slov.); 13.15 Glasba za mladino; 13.30 Pionirska ura (slov.); 17.00 Oddaja za podeželje: Pogovor v narečju; Josip Jurčič: Rokovnjači; Naše kmetijske obdelovalne zadruge; 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.); 20.45 Politični pregled (ital.); 21.00 Iz opernega sveta; 22.00 Sportni pregled (ital.).

Ponedeljek: 21.8.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.15 Poje mezosopranistka Sonja Draksler; 14.00 Skladbe za kitaro izvaja kitarist Stanko Prek; 17.30 Sportni pregled (slov.); 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.); 20.20 Beethoven: Simfonija št. 8 v F-duru op. 93; 20.45 Iz tržaškega ozemlja (slov.); 21.00 Vesela ura (ital.); 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hr.).

Torek: 22.8.50. 12.00 Zabaven opoldanski spored; 13.15 Iz starejše italijanske glasbe; 13.45 Kulturni pre-

ČITAJTE

LJUDSKI
TEDNIK

gled (ital.); 14.00 Igra zabavni orkester Radia Ljubljane; 18.00 Glas mladosti (ital.); 18.15 Robert Schumann: Sonata v a-molu op. 105 in Metulji op. 2; 19.45 Kulturni pregled (slov.); 20.00 Donizetti: "Lucia di Lamermoor" — opera v 3 dejanjih.

Sreda: 23.8.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.45 Gospodarski pregled (slov.); 14.00 Lahki instrumentalni solisti; 18.00 Z našim ljudstvom (ital.); 19.45 Spored priljubljenih melodij; 20.30 Radijski obzorik (ital.); 21.00 Slušna Igra (slov.); 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.); 22.40 Ravel: Koncert za levo roko za klavir in orkester.

Četrtek: 24.8.50. 12.00 Poje znani basisti; 13.15 Slovenska narodna in umetna glasba; 13.45 Našim ženam (ital.); 14.00 Skladbe Viktorja Parma in Filipa Bernarda; 20.05 Mozart: Simfonija v g-molu; 20.30 Poje tržaški komorni zbor p.v. Upalca Vrabca; 21.00 Radijski obzorik (slov.); 21.30 Igra plesni orkester iz Sv. Nikolaja; 22.00 Feuilletons (ital.).

LJUDSKI
TEDNIK

Odgovorni urednik

KAUS FRANC

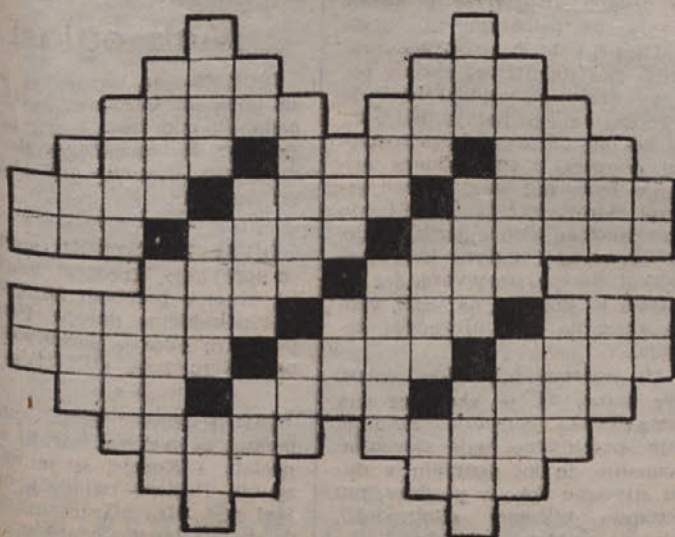
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

UGANKE ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

A B C D E F G H I J K L M N O

VODORAVNO: To kar si vsi želimo — kesanje; 2) mesto v Istri — garant; 3) del telesa — bog lju-bezni — šahovski izraz; 4) velik omet — rastlina — naprava za krmarjenje v megli; 5) reka v Sibiriji — ogenj — posoda za napajanje; 6) nagel — zaliv; 7) osamljen — to, kar regulira nošnje — časomer; 8) majhen zvezek — moč — fizikalna disciplina; 9) del sobe — bajeslovno bitje — služi za izdelovanje piva; 10) merilna enota — naskok, naval; 11) človeški organ — zver.

NAVPIČNO: A) prihodnjik po možnega glagola — osebni zaimek; B) vodna žival — tekočina; C) polož v Aziji — najmanjši del snovi; D) hranilo — nenaraven; E) drevo — ogenj — orožje; F) egipčansko božanstvo — ptica roparica — cel; G) nevesel — mlečno živilo; H) abesinski poglavar — ljubeč; I) steza, cesta — nezdrav; J) ptič — del skladbe — ploščinska mera; K) skal v morju — del telesa — L)

vroč vlažen zrak — del žitnega stebila; M) turški sodnik — pisarna; N) zlikovec, neprijatelj tuje lastnine — pokolenje; O) geometrijski izraz — igralna karta.

REŠITEV

VODORAVNO: 1) le — Ks; 2) Sava — krov; 3) otok — rama; 4) vaja — okop — Lah; 5) žara — snop — kolar; 6) la — opis — tanin; 7) omet — mera; 8) kilav — seme — ar; 9) polir — veda — oker; 10) sok — jola — uboj; 11) Arad — Nora; 12) NA — MA — Arad; 13) za — od.

NAVPIČNO: A) val — kos; B) ara — ilo; C) soja — olikan; D) lata — Omar — raz; E) evo — spev — jama; F) akonit — voda; G) kos — sel; H) krop — Medana; I) krop — tema — oro, J) som — kare — urad; K) Valona — obad; L) ali — ako; M) han — rej.

piše

PEPI

Moja ljuba, draga Pepa!
Menda sva sami ostali
letos v mestu, kajti drugi
vsi so nekam jo pobrali
v tej avgustovi vročini.
Vsa moderna kopališča
je napolnila gospoda,
kakor tudi letovišča,

ki nalašč so prirejena
za bogate postopake.
Delavcem in siromakom
pač ne znesejo se plače

za gospodstva razvedrila,
pa čeprav se kot živina
z delom mučijo vse leto.
In tako je šla večina

Tržačanov v prostih dnevih
na oddih le tu v bližino
mesta, da vtolaži željo
po dopustih in — vročino.

Pepa moja, tudi midve
moral bi na vakance,
če drugam ne, vsaj v Padriče,
kjer imava stare znanke.

Saj dopust ni vstet med grehi!
Vsak se lahko odpočije;
še duhovnik spoštovani
neke tukašnje župnije

je te dni pustil na suhem
svoje garjave ovčice
in odšel v neznane kraje.
Jaz sicer ne vem resnice,
toda kot trde gledalci
in ženske jezike,

k župniku je prišla znanica
pred odhodom po pozdrave.
Tam pa je postala huda
ter ga je celo nabila
kar po glavi in po hrbtu.
H koncu ga je še občila

po kaftanu s krovim mlekem.
Mož cerkvenega talarja
se ji je baje zameril,
ker jo pušča brez denarja
in se zanjo več ne meni.
Drugi zopet govorijo,
da so župnika poslali
prav zato, da zamašijo
to dokaj nečedno zgodbo.
Toda to so govorice,

Koreja in Korejci

Da bi našim čitateljem olajšali orientacijo v zaviti mreži problemov okrog Koreje, prinašamo nekoliko zbranih podatkov iz arhiva agencije «Staling & Tru-mans».

Ko govorimo o Koreji, moramo imeti v prvi vrsti pred očmi dejstvo, da obstajata dve popolnoma neodvisni, samostojni državi — Severna Koreja, ki je popolnoma neodvisna od Amerikancev, in Južna Koreja, ki je prav tako od dne do dne vse manj odvisna od Amerikancev. Skupni sta jim le oboroževanje in miroljubnost.

Voditelji Severne Koreje, kakor tudi ostali Slovani, imajo svetle lase in plave oči, visoki so, oziroma nizki, ali srednje postave. Radi pijejo vodo in pijejo vse ostale imperialiste. Zelo je popularna nacionalna navada, to je podpisovanje poziva za mir. Imajo največje pesnike in znanstvenike, ki so iznašli vse od strojnice do žvičarske ure. Najpogostejše jim je gesto korejski pregovor: vot-harašol!

Gospodari Južne Koreje velikokrat drhte z zobmi, ko zvečijo zbečilni gumi ter govorijo: O kaj! Pijejo Coca-cola, vozijo se v jeepih in gledajo filme. Tudi Južnokorejci imajo velike znanstvenike, ki so izumili mnoge koristne stvari civilizacije: od električnega stroja za pranje perila do atomske bombe, s katerimi se hitro in brez truda lahko čisti perilo, zemlja in ljudje. Južnokorejci so stasiti fantje, ki radi hodijo v kino in v kino. V zadnjem času samo v kino.

Poleg naštetih dežel obstaja tudi Srednja Koreja. Prebivalci te love ribe, sade riž in umirajo od zračnih napadov. Srednjokorejci žive med ruševinami, ki jih za seboj zapuščajo miroljubni

ki jih trosijo z nasladi pobožnjakarske žene.

Nama, Pepa, ni do tega, da bi širili čevkanje.
Kot sem rekla, greva letos obe dve na letovanje,

pa čeprav samo v Padriče.
Vzeli bova po tržaško s sabo ribe in panceto in, seve, primerno flašer!

pacifisti. Kaj govore in pripovedujejo Srednjokorejci, ni znano, ker njih nihče ničesar ne vpraša.

Srednjokorejce so zdaj aktivizirali njihovi severni in južni sosedi. Prav vsak izmed njih dobiva poziv, da se priključi velikemu «laboru» in da sodeluje v apelu za svetovni mir — izven Koreje. V ta namen drže njihovi prijatelji velike zборе, na katere odhajajo Korejci s suho hrano za dva dni. Uniformo in opremo dobivajo zastoj na licu mesta.

Za spor, ki je izbruhnil, nosi krivdo nasprotna stran. Napadna stranaka se junaško brani. Ker napadalec ni imel poguma, da odkrito preide v napad, se je umaknil globoko v svoje ozadje. Toda s tem ni mogel prevariti žitve, ki je šla za njim in ga našla v njegovi globoki notranjosti.

Po vsem vidimo, da moč miru zmaguje. Dosedaj so zbrali okrog 200.000 podpisov za mir in 20.000 mrtvih in ranjenih.

Poročilo

SFORZA: Sporočam, da so bile v Strassburgu vse vlade Zahodne Evrope polnoštevilno zastopane. Do konkretnih zaključkov sicer nisimo prišli, zato pa je bilo razpravljanje zelo živahno, govorilo se je prav mnogo. In z zadostnim lahko poročam, da je bila naša vlada pri tem naporu delu med prvimi.

Nova doba se začenja

Z debelimi črkami najavljajo listi, da bo De Gasperijska vlada odločno začela s pobijanjem birokratizma. Število uradnikov se mora znižati, delo pa pospešiti.

Prvi ukrep v ta namen je ta, da bodo vsa ministrstva morala pošiljati predsedstvu vlade redna mesečna poročila o izvršenem delu. Predsednik vlade bo ta poročila osebno proučeval in nadzoroval.

Da se vse to delo točno opravi, da po potrebi imenujejo — nove uradnike. Pričakujejo tudi — povečanje števila tajnikov pri predsedstvu vlade.

«GENTE DA GALERA»

VIDALI delavcem: «Se dvomite, tovariši, da je treba to svojat vreči iz 'Casa del Popolo' in jo pognati preko meje! Evo vam dokaza, da so vsi ti ljudje banditi in sovversivi!»

Sveta jeza Ježina Brčina

Deb'vas zadelu, ku buo grmelu. Jes'sn vre duasti buatu rjeku, de van buon napisou anu postenu pismu, zatu k'se uobena strela buazja ne briga zenas Brčine, čeprout nas je leji v Trsti ku listja in trave. Sn rjeku tudi, de buon sou andan dual h'unmij cepci uot Palutana in de m'buon povejdou tu svuaje. Ma puale k'sn spuaznou, de piješe ta reva, kuler Anglezij guodjo, se m'zdi b'l pametnu, če grien naravn'st čje, u hauptkvartier do amerikansčega generala Gallaiterja. Sezna de buo marsik'sn rjeku: kaj buo taka brčinska čopa, k'ne zna anglešku. Ma jes v'n prav'n, de k'dr ga jenam pou litra pod kapuo, m'tudi Gallaiter ne pride u šteh!

Ben, pestmuo tu in homo naprej. Muj namen je v ten, de se an'malu b'l razpišeste o Brčinih, k'smuo bugzna kulku lejt zakladali Trst s kranpirjan in sadjan, s senan in drvi in de tu povejste tudi amerikansčn general'n in tačen gospud'n. Jes v'n rečen, de b'Trst vre krepou, če ne b'blu vgljh Brčinov, Krašovec in Čičov. Sej vidmuo zdej. Kukr hitru smuo zmankali, je muagla hitru Amerka naluaz't barče in zčt uaz't ruobuo, puale k'je spoznaja, de madrepatria s'vsen svuaj'n bogastv'n angurij in pištačov ne muore predet' Trjisti-nov.

Zatu ne kvarte tulku karte za tiste munjene kakumismrdiste,

al'kakū in vre prav'jo. Navsezadnje muorejo tudi uani shajat. Raubrii suo zmjer'n bli in biudo na svejti, zakaj drugac'n b'uostali brez dela farji in žandarji. Kuane kuancov pa vgljh kakumismrdiste ne b'smeli jemati taku rejsnu. Sej vndr vid'ste, da se in vre vsi rezižo, zatu k'čjejo vse znt in vse jem't, na svejti taku kukr notruoci. De lažejo, prav'ste? Ma kakupa! Ci pa buoste nečeti otruoce, k'nebi lagali? Jn če krađejo in mječejo kamnje z'dza uagla, je tu spjelti potrdilu, de jemamuo uoprav't z'usranuo mularijo. Sezna de, ancejt člouk potprij, kukr hitru pa ratajuo prevedt tječni, jib je trejba našlatat. Jn biudo brez skrbi, da an dan al druji pride vsaka svinja na koritu.

Zatu jih p'ste h čtje križanj in napište, kej o Brčinih, k'so bli zmjeran l'čje, kukr se spodaobi. Če ne, se buon tega dela luoti sam. Ben, ne zamjerte in na zdravje!

Riko in Justo

Riko, Malalan, in Justo Košuta sta se srečala z živahnim Italijanom in se zapletla v pogovor. Udrihati sta začela po kapitalizmu in kapitalistih. O čem pa naj bi taka dva kanona drugače govorila? V takih vprašanjih sta najbolj doma. Našla sta v Italiji janu vernega in pazljivega poslušalca. Da, še več, krepko je posegel v pogovor in z dvignjenim glasom ter široko gesto navedel staro krilatice: Un idiota ricco è un ricco; un idiota povero è un idiota (idiot bogataš je bogataš, idiot revež je pa idiot).

Tedaj se je Riko nagnil k Justovemu ušesu in zašepetal: «Si vidu, Justo?! J'st uastanem zmiram Riko!»

Mali oglasi

ISCE SE star, izkušen šk. učitelj za pouk in vežbanje novih padalnih oddelkov. Plača po dogovoru. Na razpolago službeni manganel. Ponudbe pod «Vidali» poštnoležeče.

BIVSI FASISTICNI novinarji se sprejmejo. Prednost imajo tisti, ki so v posebnih knjigah kdili pokojnemu duceju. Ponudbe pod šifro «Vse je pozabljeno» na uredništvo lista «UNITA».

ZGUBLJENO. Velik omot s podpisom za svetovni mir, ki so bili poslani s Koreje, se je na poti zgubil. Pošteni najditelj naj se javi pod šifro «Grom in strela» da dvigne bogato nagrado.

V POTUJČEVALNICO

JUSTO: «Pojdite, dragi otroci, v mater Italijo, da se dobro naučite čistega in pravovernega kominformizma in italijanskega patriotizma v — demokristjanskih in Leginih kolonijah.»